

ปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
A PHILOSOPHY OF EDUCATION OF THE LAO PEOPLE'S
DEMOCRATIC REPUBLIC

MONECHAI CHANTALA

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

ปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

MONECHAI CHANTALA

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

A Philosophy of Education of The Lao People's
Democratic Republic

Monechai Chantala

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement For the degree of
Master of Arts
(Philosophy)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C. E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นักศึกษานิพนธ์ เรื่อง “ปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา

(พระมหาสมบรูณ์ วุฑฒิโกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ผศ.ดร.วิโรจน์ อินทนนท์)

กรรมการ

(ผศ.ดร.ประพันธ์ ศุภขร)

กรรมการ

(ผศ.(พิเศษ) ดร.ปกรณ มหากันธา)

กรรมการ

(พระครูสุนทรสังฆพินิต, ดร.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.แสวง แสนบุตร)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ผศ.(พิเศษ) ดร.ปกรณ มหากันธา

ประธานกรรมการ

พระครูสุนทรสังฆพินิต, ดร.

กรรมการ

ผศ.ดร.แสวง แสนบุตร

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(MONECHAI CHANTALA)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ผู้วิจัย : MONECHAI CHANTALA

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาปรัชญา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

- : ผศ.(พิเศษ)ดร.ปกรณ์ มหากันธา, ศศ.บ. (รัฐศาสตร์),
ร.ป.ม. (การบริหารปกครองท้องถิ่น), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)
- : พระครูสุนทรสังฆพินิต, ดร., พธ.บ. (ศาสนา), M.A. (Philosophy)
Ph.D. (Philosophy)
- : ผศ.ดร.แสวง แสสนบุตร, ป.ธ.๓, พธ.บ. (ปรัชญา), ร.บ.(รัฐศาสตร์),
M.A. (Philosophy), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๓๐ มกราคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาปรัชญาการศึกษาตามแนวคิดของปรัชญาตะวันตกและพุทธปรัชญาการศึกษา ๒) เพื่อศึกษาปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ๓) เพื่อวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

จากการศึกษาพบว่า ปรัชญาการศึกษาตะวันตกมีหลายลัทธิ ได้แก่ นิรันดรนิยม สารัตถนิยม พิพัฒนาการนิยม ปฏิจจุปนิมม อตถิภาวนิยมสามารถ ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มอนุรักษนิยมและกลุ่มเสรีนิยม ส่วนพุทธปรัชญาการศึกษา พบว่า การศึกษาที่แท้จริง เป็นการศึกษาที่สามารถหลุดพ้นจากความทุกข์ได้ ใช้การศึกษา ๓ วิธี ประกอบด้วย สุตมยปัญญา การฟัง จินตามยปัญญา การคิดวิเคราะห์ และ ภาวนามยปัญญา การลงมือปฏิบัติ เป็นต้น

สาระสำคัญของการศึกษา ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเริ่มขึ้นหลังจากได้รับเอกราชจากฝรั่งเศส การศึกษามีแบบแผนมากขึ้น รัฐบาลมีความเอาใจใส่กับนโยบายด้านการศึกษาที่พอสมควร หนึ่งในจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ มุ่งให้ประชาชนสามารถอ่านและเขียนภาษาลาวได้ ทั้งนี้เพื่อการถ่ายทอดความรู้ แนวคิด และวัฒนธรรมประเพณีของชาติให้สืบต่อไปในคนรุ่นหลัง การส่งเสริมการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่

ปรัชญาการศึกษาของลาวมีแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวคิดของปรัชญาการศึกษากลุ่มอนุรักษนิยมของตะวันตก เนื่องจากมีการเน้นเรื่องระเบียบวินัยเป็นสาระสำคัญ และต้องการอ้างไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีของชาติ ดังนั้น จึงสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาการศึกษาสำนักสารัตถนิยม

และปรัชญาการศึกษาสำนักนรินทรนิยม นอกเหนือจากสองสำนักนี้ ลาวยังมีแนวคิดทางการศึกษาที่เป็นไปตามแนวคิดของพุทธปรัชญาการศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระบบการศึกษาของลาวมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับวัดในพระพุทธศาสนาอย่างยาวนานนั่นเอง

Thesis Title : A Philosophy of Education of The Lao People’s Democratic Republic

Researcher : MONECHAI CHANTALA

Degree : Master of Arts (Philosophy)

Thesis Supervisory Committee

- : Adj. Prof. Dr. Pakorn Mahakuntha, B.A. (Political Science), M.A. (Local Government), Ph.D. (Buddhist Studies)
- : PhrakruSunthornsanghapinit Ven. Dr., B.A. (Religions), M.A. (Philosophy), Ph.D. (Philosophy)
- : Asst. Prof. Dr. Sawaeng Saenbutr, B.A. (Philosophy), M.A. (Philosophy), B.A. (Political Science), Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : January 30, 2018

Abstract

This article is of three objectives: 1) to study the philosophy of education based on the concept of Western and Buddhist philosophy of education, 2) to study the philosophy of education of the Lao P.R.D. and 3) to analyze the philosophy of education of the Lao People's Democratic Republic.

The study found that there are many schools of western philosophy of education viz. Perennialism, Essentialism, Progressivism, Reconstructivism and Existentialism. It can be divided into two groups as the conservative and the liberal education philosophy.

In the part of the Buddhist education of philosophy, the real education is the study that can be eliminated from sufferings. There are 3 methods of studying namely, **Sutamaya-paṭṭā** or wisdom resulting from study, **Cintāmaya-paṭṭā** or wisdom resulting from reflection and **Bhāvanāmaya-paṭṭā** or wisdom resulting from mental development.

Regarding the Laos’ philosophy of education, it began after the independence from France. Education in Laos is more systematic and structured and the government payed more attention to the educational policy. One of the

important aims is to enable people to literate in order to transfer knowledge, concepts and culture of the nation to the next generations as well as to promote the teaching and learning with modern technology.

The analysis of Lao PDR's philosophy of education, it was found the philosophy of education in Laos is consistent with the concept of the Western Conservative Education Philosophy. For the reason that there is focused on the discipline and needs to maintain the national culture. Therefore, the philosophy is most consistent with the concept it is the education philosophy of Essentialism and Perennialism. Apart from the two schools, there are also educational concepts that based on the Buddhist philosophy of education. It can be said that, the education system of Laos had related to Buddhism since the past to present.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความช่วยเหลืออนุเคราะห์จาก คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ได้แก่ พระอาจารย์พระครูสุนทรสังฆพิณิต, ดร., ผศ.(พิเศษ)ดร. ปกรณ์ มหากันธา ผศ.ดร.แสวง แสนบุตร ที่ได้ให้คำปรึกษาและแนะนำ ตรวจสอบแก้ไข ชัดเกล้า สำนวนภาษาจนวิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

กราบขอบพระคุณพระครูธีรสุตพจน์, ดร. ที่คอยให้คำแนะนำปรึกษาด้วยดีตลอดมา ขอ อนุโมทนาเจริญพร อาจารย์บัณฑิต รอดเทียน ดร.วิโรจน์ วิชัย ผู้ชี้แนะความรู้ ความคิด แนวคิด การ แนะนำใช้หนังสือ การค้นคว้าหนังสือในการประกอบการเขียน การหาแหล่งข้อมูลในการใช้อ้างอิง อัน เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิจัยครั้งนี้ และ ดร.ปิยะมาศ ใจไผ่ แห่งภาควิชาปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่คอยให้คำแนะนำปรึกษาด้วยดี

ขอขอบคุณคณาจารย์ผู้สอนวิทยานิพนธ์ เจ้าหน้าที่ผู้สอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ที่มีส่วน ช่วยกำหนดรูปแบบในการดำเนินการวิจัยให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม ทำให้งานวิจัยนี้เป็นงานที่มี ความครบถ้วนสมบูรณ์มากขึ้น เจ้าหน้าที่ประจำห้องสมุดทุกแห่ง ที่ได้อนุเคราะห์ให้เข้าไปใช้บริการ และเจ้าของผลงานวิชาการอันมีค่าซึ่งทุกท่านที่ผู้วิจัยได้นำมาประกอบงานวิจัยฉบับนี้

ขอขอบคุณกัลยาณมิตรทุกท่านที่กรุณาได้ช่วยเหลือ แนะนำหนังสือ ให้ยืมหนังสือ ให้ กำลังใจ ตลอดจนได้ช่วยตรวจเอกสารและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา การวิจัย และเป็นฐานข้อคิดสู่การปรับเปลี่ยนทัศนคติของการดำเนินชีวิตให้มีความสุขมากยิ่งขึ้นตลอดไป

MONENCHAI CHANTALA

๓๐ มกราคม ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๕ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๘
๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ	๙
บทที่ ๒ ปรัชญาการศึกษาของตะวันตกและพุทธปรัชญาการศึกษา	
๒.๑ ความหมายของปรัชญา	๑๐
๒.๒ ความหมายของการศึกษา	๑๓
๒.๓ ความหมายของปรัชญาการศึกษา	๑๕
๒.๔ ปรัชญาการศึกษา	๑๗
ทฤษฎีการศึกษา	๑๗
๑. นิรันดรนิยม (Perennialism)	๑๗
๒. สาระถนิยม (Essentialism)	๒๐
๓. พิพัฒนาการนิยม (Progressivism)	๒๓
๔. ปฏิรูปนิยม (Reconstructivism)	๒๖
๕. อัจฉิภาวนิยม (Existentialism)	๒๙
๖. พุทธปรัชญาการศึกษา (Buddhist Philosophy of Education)	๓๒

บทที่ ๓ ประวัติความเป็นมาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	
๓.๑ การศึกษาของลาวสมัยโบราณ	๓๘
๓.๒ การศึกษาของลาวสมัยอาณานิคมฝรั่งเศส (พ.ศ. ๒๔๓๖ - ๒๕๑๘)	๔๐
๓.๓ การศึกษาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (พ.ศ. ๒๕๑๘ - ปัจจุบัน)	๔๓
๓.๓.๑ ความหมายการศึกษา	๔๔
๓.๓.๒ เป้าหมายการศึกษา	๔๖
๓.๓.๓ องค์ประกอบของการศึกษา	๕๙
บทที่ ๔ วิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	
๔.๑ จุดมุ่งหมายการศึกษาในระบบปรัชญาการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว	๖๓
๔.๒ องค์ประกอบของการศึกษาในระบบปรัชญาการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว	๖๘
๔.๒.๑ สถานที่ที่การเรียนในระบบปรัชญาการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว	๖๘
๔.๒.๒ ผู้สอนในระบบปรัชญาการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว	๗๐
๔.๒.๓ หลักสูตรการศึกษาในระบบปรัชญาการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว	๗๔
๔.๒.๔ รูปแบบการเรียนการสอนในระบบปรัชญาการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว	๗๙
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๘๒
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๘๘
บรรณานุกรม	๙๐
ประวัติผู้วิจัย	๙๖

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และเป็น การลงทุนระยะยาวที่ทุกประเทศให้ความสำคัญ เป็นประโยชน์มหาศาล ต่อความเจริญก้าวหน้าของ สังคมมนุษย์ เพราะการศึกษามีความสัมพันธ์โดยตรงต่อการพัฒนาสติปัญญา ทักษะ ทักษะ ค่านิยม คุณธรรม เพื่อมุ่งสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้^๑ ทั้งนี้เพราะการศึกษาเป็นการสั่งสมและ ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ และวัฒนธรรมของมนุษย์จากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง เพื่อมุ่งสู่ความเป็นสังคม แห่งการเรียนรู้ทางพุทธิปัญญา จิตใจ และพลานามัยของคนในสังคมนั้น^๒

ระบบการศึกษาปัจจุบันถูกครอบงำด้วยโครงสร้างสังคม ที่เกิดจากผู้นำทางความคิด การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม ของคนบางกลุ่ม เพื่อมุ่งผลิตบุคลากร ทางการศึกษาเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจ ตอบสนองนโยบายทางการเมืองพรรคการเมือง และเพื่อรักษา อำนาจหรือตำแหน่งราชการของนักการเมือง ซึ่งการจัดการศึกษาจึงต้องขึ้นอยู่กับการเมือง ประเทศที่ ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ที่ให้ความสำคัญแก่เสรีภาพของมนุษย์ ก็จัดการศึกษาให้สอดคล้อง กับการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย ส่วนประเทศที่ปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ก็จะจัด การศึกษาอย่างควบคุม เพื่อเป็นเครื่องมือปลูกฝังลัทธิทางการเมืองของตนโดยเคร่งครัด^๓

ประเทศลาว ก็เป็นประเทศหนึ่งที่อาศัยแนวทางการปกครองบริหารประเทศแบบสังคมนิ ยม (Communalism) ถึงแม้ว่า ในสมัยโบราณการศึกษาประเทศลาวได้ยึดหลักธรรมคำสอนทาง พุทธศาสนาเป็นแนวคิดพื้นฐาน มีหลักปรัชญาทางการศึกษาเพื่อขัดเกลาและหล่อหลอม

---

^๑ ปานดา ใช้เทียมวงศ์, การศึกษาปฐมวัยเปรียบเทียบ, (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๓), คำแถลง.

^๒ เอกวิทย์ ฌ กลาง, เพื่อความเข้าใจสาระและธรรมชาติของการศึกษา, ใน วรรณไวทยาภรณ์ บั การศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑), หน้า ๑-๔.

^๓ นิพนธ์ ศศิธร, รัฐศาสตร์กับการศึกษา ใน สังคมศาสตร์กับการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนั กงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๒๒), หน้า ๒๗๗-๒๘๐.

ประชาชนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข^๕ ความสัมพันธ์ของคนในสมัยนั้นประกอบไปด้วย ชุมชน บ้าน วัด และโรงเรียน ซึ่งอยู่ภายใต้การศึกษาในโรงเรียน ราชสำนักและวัดเป็นสถานที่ศึกษามี พระภิกษุสงฆ์เป็นครูสอน นอกเหนือจากการสืบทอดพระพุทธศาสนา วัดตามหมู่บ้านต่างๆ จึงเป็น แหล่งเผยแผ่ศาสนาและให้การศึกษาแก่ประชาชน ทั้งการอ่าน การเขียน เลขคณิต การปั้น แกะสลัก และแพทย์แผนโบราณ สำหรับชนกลุ่มน้อยชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ไม่นับถือพระพุทธศาสนา จะไม่มีการ เรียนอย่างเป็นทางการ^๕

ช่วงต้นปี พ.ศ. ๒๔๓๖ ฝรั่งเศสได้ยึดเอาลาวเป็นฐานที่ตั้ง เพื่อตอบสนองเศรษฐกิจ การตลาด (Market economy) ระบบการศึกษาจึงทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวทางการจัด การศึกษาแบบตะวันตกในทุกๆ ด้าน เพื่อให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม^๖ โดยสร้าง โรงเรียนขึ้นแห่งแรก คือ โรงเรียนปาวี (École Pavie) พ.ศ. ๒๔๙๒ ตามหลักสูตรการเรียนการสอนใน สมัยนั้นเป็นภาษาฝรั่งเศส ซึ่งเรียกว่าเป็นการศึกษาที่นำมาซึ่ง “ความศิวิไลซ์” ให้ประเทศลาว^๗

หลังจากประเทศลาวได้รับการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากราชาธิปไตยเป็นสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว (ส.ป.ป. ลาว) ปี พ.ศ. ๒๕๑๘ เป็นต้นมา พรรครัฐบาลก็ได้เอาใจใส่ในการ ส่งเสริมการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และขยายระบบการศึกษาลงสู่ท้องถิ่น และให้ทั่วถึงกัน เพื่อการจัด ความไม่รู้หนังสือให้หมดสิ้นไป^๘ โดยให้หลักสูตรภาษาลาวเท่านั้นเป็นภาษาราชการ ประชาชนลาว ต้องพูดและเขียนภาษาลาวได้เป็นอย่างดี โดยมีระบบการศึกษาประกอบด้วย การศึกษาอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย อาชีวศึกษา เทคนิคศึกษาและอุดมศึกษา สาขาวิชาต่างๆ^๙ ซึ่งปัจจุบันนี้ พรรคและรัฐบาลลาวมีความเอาใจใส่อย่างจริงจัง ในการพัฒนา การศึกษาของลาว ดังที่ปรากฏใน บุคทะลุ ๔^{๑๐} ทางด้านการเมือง ของมติที่ประชุมใหญ่ครั้งที่ ๙ อัน

^๕ สำลิต บัวสีสะหวัด (พร้อมคณะ), ประวัติการศึกษาลาว, (แผนกศึกษา-จิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครุ เวียงจันทน์, 1995), หน้า ๔๙-๕๐.

^๖ คำพา พอนแก้ว, เมืองโขงในอดีต และ ปัจจุบัน, (โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน, 2010), หน้า ๒๖๖-๒๗๐.

^๗ สำลิต บัวสีสะหวัด (พร้อมคณะ), ประวัติการศึกษาลาว, หน้า ๔๙.

^๘ แกรนท์ อีแวนส์, ประวัติศาสตร์สังเขปประเทศลาว ประเทศกลางแผ่นดินเอเชียอาคเนย์, ดุษฎี เฮียมอนด์, (สำนักพิมพ์ : ซิลค์เวอร์ม, ๒๕๔๙), หน้า ๕๓.

^๙ กาด วันแทง, (แปล ลัดสหมิ วงศ์สัก), การศึกษาคนอนาคตในศตวรรษที่ ๒๑, (สำนักพิมพ์ และ จำหน่ายแห่งรัฐ ส.ป.ป ลาว, 2002), คำนำ.

^{๑๐} ธีระ รุญเจริญ, รายงานการปฏิรูปการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, (เอกสารรายงานต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๒), หน้า ๖.

^{๑๑} เอกสารการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๙ พรรคประชาชนลาว, (นครหลวงเวียงจันทน์ : วาระสาร อลุน ใหม่ โรงพิมพ์แห่งรัฐ, ๒๕๕๔), หน้า ๒๘.

เป็นแนวนโยบายหนึ่งที่พรรคประชาชนปฏิวัติลาวจะต้องทำให้สำเร็จก่อน ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ทางการสร้างทรัพยากรมนุษย์

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า เป้าหมายการศึกษาเปลี่ยนไปตามสภาพของสังคมแต่ละยุคสมัย การปฏิรูปโครงสร้าง (Structural Reform) หรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคมใดๆ ล้วนส่งผลต่อการจัดระบบการศึกษาในยุคสมัยนั้นๆ ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงปัญหาทางการศึกษาของประเทศไทยที่อยู่ในยุคแห่งการปรับปรุงโครงสร้างระบบการศึกษาใหม่ เพื่อให้เทียบเท่ากับสากล ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาผ่านระบบการศึกษาของประเทศไทยในการศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมลาว โดยเฉพาะคนรุ่นหลังจะได้เกิดความตระหนักในปัญหาระบบการศึกษาของลาว ทั้งนี้เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนากระบวนการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวให้ก้าวหน้าต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาปรัชญาการศึกษาของตะวันตกและพุทธปรัชญาการศึกษา
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
- ๑.๒.๓ เพื่อวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ ปรัชญาการศึกษาของตะวันตกและพุทธปรัชญาการศึกษา
- ๑.๓.๒ ปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
- ๑.๓.๓ การวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาปรัชญาการศึกษาของตะวันตกและพุทธปรัชญาการศึกษา ได้แก่ นิรันดรนิยม (Perennialism) สารัตถนิยม (Essentialism) พิพัฒนาการนิยม (Progressivism) ปฏิรูปนิยม (Reconstructivism) อรรถิภาวนิยม (Existentialism) และพุทธปรัชญาการศึกษา (Buddhist Philosophy of Education) ปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปี (พ.ศ. ๒๕๑๘ - ปัจจุบัน) และวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สนใจศึกษาประเด็น ความหมายการศึกษา เป้าหมายการศึกษา และองค์ประกอบของการศึกษา

๑.๕ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ปรัชญาการศึกษา หมายถึง องค์ความรู้ ในการจัดการศึกษาโดยคำนึงถึงความสอดคล้องกันในเรื่องความหมายการศึกษา จุดมุ่งหมายการศึกษา และองค์ประกอบของการศึกษา

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ หนังสือ

๑. **พระพุทธโฆสเถระ** กล่าวไว้ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคว่า การศึกษา (สิกขา) หมายถึง การศึกษาเล่าเรียนหรือการเรียนรู้ ประสบการณ์ในด้านต่างๆ อันเกิดจากการเห็นเอง เห็นร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความรู้ที่เป็นความรู้ที่ดีที่ชอบประกอบด้วยประโยชน์ จึงมีหลักการของการศึกษาไว้ ๓ ประการ เรียกว่า ไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นกระบวนการศึกษาที่สามารถพัฒนาชีวิตได้อย่างครบวงจร หมายถึงว่า สามารถพัฒนาศักยภาพทางกาย จิต และสมองไปพร้อมๆ กัน และยังเป็นกระบวนการศึกษาที่ใช้ทางโลกและทางธรรม^{๑๑}

๒. **จอห์น ดิวอี้ (John Dewey)** ได้นิยามการศึกษาว่า คือ การสร้าง หรือจัดระบบใหม่ให้แก่ประสบการณ์ ซึ่งเพิ่มความหมายแก่ประสบการณ์ และเพิ่มพูนความสามารถที่จะกำหนดทิศทางของประสบการณ์อนาคต^{๑๒}

๓. **ลำลิต บัวสีสะหวัด (พร้อมคณะ)** สรุปใจความได้ว่าการศึกษาช่วยให้สังคมมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว สร้างให้ผู้เรียนแต่ละคนเป็นคนดี รู้จักคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ผลงาน อย่างมีปัญญา ในการผลิตผลงานที่ดี เป็นไปเพื่อให้สมาชิกในสังคมได้นำเอาความรู้ ทักษะและทัศนคติมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ทำให้สังคมเป็นสังคมที่เกิดการเรียนรู้ และวิธีการแตกต่างกันออกไปในแต่ละยุคแต่ละสมัย^{๑๓}

๔. **สุลักษณ์ ศิวรักษ์** ได้ให้ความหมายปรัชญาการศึกษาว่า เป็นวิธีการต่างๆ ในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะและทัศนคติ ทฤษฎีต่างๆ ที่พยายามจะอธิบายหรือใช้เหตุผลในการถ่ายทอดนั้น คุณค่าหรืออุดมคติต่างๆ ที่มนุษย์พยายามจะเข้าถึงโดยอาศัยความรู้ ทักษะและทัศนคติ^{๑๔}

^{๑๑} พระพุทธโฆสเถระ, **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**, แปลโดย สมเด็จพระพุทธปาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธนาเพรส จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๕๒-๖๑.

^{๑๒} Dewey, John, **Democracy and Education**, (NewYork : The Free Press. 1916), p 76.

^{๑๓} ลำลิต บัวสีสะหวัด (พร้อมคณะ), **ประวัติการศึกษาลาว**, หน้า ๗๖.

^{๑๔} สุลักษณ์ ศิวรักษ์, **ปรัชญาการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๖.

๕. **วิทย์ วิศทเวทย์** ได้ให้ความหมายว่า การศึกษาเป็นการพัฒนาบุคคล มีอิทธิพลต่อทุกอย่างที่มีชีวิต บุคลิกภาพและความรู้สึกของมนุษย์เพื่อบรรลุเป้าหมายของตนที่ได้ตั้งเอาไว้^{๑๕}

๖. **อัคพงษ์ สัจจวาจิต** กล่าวว่า การศึกษา คือ การสร้างหรือจัดระบบใหม่ให้แก่ประสบการณ์ เพื่อความรู้และประสบการณ์ และเพิ่มพูนความสามารถที่จะกำหนดทิศทางของประสบการณ์ในอนาคต^{๑๖}

๗. **สาโรช บัวศรี** กล่าวว่า การศึกษาที่มั่นคงย่อมจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของหลักวิชาหลายแขนง หมายความว่า การจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องอาศัยความรู้หลายสาขามาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม สาขาที่สำคัญสาขาหนึ่งก็คือรากฐานการศึกษาทางปรัชญา เป็นการนำเอาความรู้ทางปรัชญามาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา เรียกโดยทั่วไปว่า วิชาปรัชญาการศึกษา และปรัชญาการศึกษาก็เป็นหน่วยซึ่งแตกออกจากปรัชญาแม่บท^{๑๗}

๘. **นาดยา ปิลันธนานนท์** กล่าวว่า การศึกษาเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีแนวคิดและเจตคติที่ถูกต้องในเรื่องการอยู่ร่วมกันของมนุษยชาติ ในแง่ความสัมพันธ์และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน รวมทั้งการฝึกตนให้มีทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลและความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ จากความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และทักษะดังกล่าวจะนำเยาวชนไปสู่การเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ^{๑๘}

๑.๖.๒ งานวิจัย

๑. **ศาสตราจารย์ ธีระ รุญเจริญ** ศึกษาเรื่องการปฏิรูปการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ว่าสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นับเป็นประเทศเพื่อนบ้านของไทย ที่ควรได้รับการเรียนรู้แนวทางและวิธีการพัฒนาที่เป็นภูมิปัญญาของภูมิภาคอย่างดียิ่ง เนื่องจากเป็นประเทศที่ขาดแคลนทางด้านทรัพยากร และมีปัญหาอุปสรรคจากลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ แต่ก็ได้เล็งเห็นความสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา และได้ใช้ความพยายามอย่างยิ่งในการดำเนินการปฏิรูปการศึกษา ด้วยการใช้อยุทธศาสตร์และมาตรการต่างๆ ในการลงมือปฏิบัติจนเกิดผลสำเร็จและเห็นผลในระยะเวลานั้นสั้น โดยมีกฎหมายการศึกษาเป็นหลักในการปฏิบัติอย่างชัดเจน^{๑๙}

^{๑๕} วิทย์ วิศทเวทย์, **ปรัชญาการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๕-๑๖.

^{๑๖} อัคพงษ์ สัจจวาจิต, **ปรัชญาการศึกษาแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**, (กรุงเทพมหานคร : แอล.ที.เพรส., ๒๕๔๖), หน้า ๑๕.

^{๑๗} สาโรช บัวศรี, **ความคิดบางประการทางการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๒๔), หน้า ๓๐.

^{๑๘} นาดยา ปิลันธนานนท์, “การพัฒนาความเป็นพลเมืองโลก ใน ประมวลสาระชุดวิชาการทศวรรษศึกษา”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๗), หน้า ก.

^{๑๙} ธีระ รุญเจริญ, **รายงานการปฏิรูปการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**, คำนำ.

๒. ประมวล เพ็งจันทร์ (พร้อมคณะ) ได้ทำการศึกษาเรื่องปรัชญาการศึกษาไทย : ปัญหาและทางออกพบว่า คนไทยให้ความสำคัญกับการศึกษาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันแต่เป้าหมายและวิธีการแตกต่างกันออกไป การศึกษาถูกแยกออกเป็น ๒ ประเภท คือ (ก) การศึกษาวิชาสามัญ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ศึกษาอักษรวิธีเป็นการปลูกฝังค่านิยมและคุณสมบัติอันเป็นบรรทัดฐานของสังคม และเพื่อให้เด็กมีความรู้เป็นพื้นฐานต่อการบวชเรียนและการดำรงชีวิตในสังคมต่อไป (ข) การศึกษาวิชาเฉพาะ มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำไปประกอบอาชีพตามวงศ์ตระกูลของตนเอง การจัดการศึกษาสำหรับวิชาสามัญอาศัยวัดเป็นสถานศึกษา โดยมีพระเป็นครูสอน การเรียนการสอนเป็นไปตามอรรถาจารย์ กำหนดเวลาที่แน่นอนไม่ได้ ส่วนวิชาชีพนั่น จะศึกษาจากตระกูลของตนเองเป็นการฝึกปฏิบัติโดยเป็นลูกมือของพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ เมื่อสามารถทำเป็นแล้วก็จบการศึกษาและสามารถนำไปประกอบเป็นอาชีพ^{๒๐}

๓. พระมหาทองมา อรุณวิสี (แสงอรุณ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาของสำนักอรรถิภาวนิยม จากการศึกษาพบว่า การศึกษาเป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาอย่างยาวนานในการกล่าวถึงการให้สิทธิเสรีภาพ เจตจำนง (Free will) ซึ่งให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด ตระหนักรู้ถึงเจตจำนง ความเป็นมนุษย์ที่มีเจตจำนงในการตัดสินใจเลือกด้วยตนเองไม่ว่าจะเป็นอย่างใ้ก็ตาม พร้อมกับการตระหนักรับผิดชอบในการตัดสินใจด้วยตนเอง สถานที่เรียน ผู้สอนหรือวิชาการอื่นใด เป็นเบื้องต้นในการเปิดโลกทัศน์ให้แก่ผู้เรียนได้เกิดแรงบันดาลใจในการตัดสินใจว่าตัวของเขาจะเป็นอย่างไร ปรัชญาการศึกษาของสำนักอรรถิภาวนิยม จึงเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนมากกว่าการชี้นำหรือการปลูกฝัง เพราะเมื่อไหร่ก็ตามที่ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความมีอยู่ของเจตจำนงด้วยตัวเองแล้ว ผู้เรียนจะได้ฝึกฝน พัฒนาตนในสิ่งที่เขามุ่งหวัง ในสิ่งนั้นอย่างเต็มกำลังความรู้และความสามารถ กลับกลายเป็นการศึกษาที่ยาวนาน และติดตามตัวเขาตลอดชีวิต^{๒๑}

๔. หอมหวล บัวระภา ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพระพุทธศาสนาลาวภายใต้อุดมการณ์สังคมนิยม พ.ศ. ๒๕๑๘ - ๒๕๓๓ พบว่า ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๕๑๘ รัฐบาล ส.ป.ป.ลาว ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติการปกครองสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๒ ทำให้ตำแหน่งพระสังฆราชและสมณศักดิ์ต่างๆ ของพระสงฆ์ถูกยกเลิกไปด้วย จากนั้นรัฐบาลโดยความเห็นชอบของคณะสงฆ์ จึงได้ประกาศใช้กฎหมายองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว ในการบริหารจัดการองค์กรสงฆ์ รัฐบาลเข้มงวด

^{๒๐} ประมวล เพ็งจันทร์ (พร้อมคณะ), **ปรัชญาการศึกษาไทย : ปัญหาและทางออก**, (ได้รับเงินทุนสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน, ๒๕๔๘), หน้า ค-ง.

^{๒๑} พระมหาทองมา อรุณวิสี (แสงอรุณ), “การศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาของสำนักอรรถิภาวนิยม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช, ๒๕๕๓), หน้า ก-ข.

กับพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา กำหนดให้พระสงฆ์ประยุกต์หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาให้เข้ากับปรัชญามากซ์ ห้ามเผยแผ่หลักคำสอนที่ล้าหลังในด้านการศึกษา พระสงฆ์ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินงบประมาณ บุคลากรและวัสดุอุปกรณ์ จากกระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตรการเรียนการสอนเน้นหนักในด้านทฤษฎีการเมือง การปกครอง บนฐานนโยบายสังคมนิยม^{๒๒}

๕. พระคมแสง กนต์สิริ (แก้วสีวัน) ศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคนิคปากป้าสักรหลวงเวียงจันทน์ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ด้านหลักสูตรยังล้าสมัยไม่เน้นภาคปฏิบัติเน้นแต่ภาคทฤษฎีมากเกินไป ด้านการเรียนการสอนไม่ค่อยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเท่าที่ควร ด้านครูผู้สอน อาจารย์บางท่านยังขาดความรับผิดชอบในการสอนโดยเฉพาะการขึ้นห้องสอนและลงห้องสอน ด้านสื่อการเรียน การสอน อุปกรณ์การสอนยังล้าสมัย ด้านการวัดและประเมินผล ครูอาจารย์ บางท่านยังไม่มีคามยุติธรรมในการให้คะแนนแก่นักเรียน^{๒๓}

๖. พระวงศ์เพชร เพชรสวรรค์ ผลการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการวิทยาลัยเทคนิคปากป้าสักร นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการวิจัยครูอาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการในวิทยาลัยเทคนิคปากป้าสักรทั้ง ๕ ด้าน ในภาพรวมมีความแตกต่างกันเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็พบว่าผู้บริหารและครูอาจารย์และนักศึกษามีความพึงพอใจต่อการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก มีสองด้านคือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน และอีกสามด้าน ผู้บริหาร ครูอาจารย์มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง คือ งานห้องสมุด การวัดและประเมินผล การนิเทศการศึกษา^{๒๔}

๗. จอน หน่อแก้ว ผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพแบบบูรณาการของหลักสูตรวิชาชีพ เป็นการดำเนินงานพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมมีองค์ประกอบด้วยกันทั้งหมด ๖ ด้าน คือ ด้านจัดองค์กรดำเนินงาน ด้านบุคคลที่ทำหน้าที่ประสานงาน ด้านการดำเนินงาน จัดสิ่งอำนวยความสะดวกสถานที่ ด้านงบประมาณ และ ด้านหลักสูตรฝึกอบรมผู้วิจัย

^{๒๒} หอมหวล บั้วระภา, พระพุทธศาสนาลาวภายใต้อุดมการณ์สังคมนิยม ๒๕๑๘ - ๒๕๓๓, (ได้รับทุนการตีพิมพ์เผยแพร่จากศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมผู้นำโขงคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๙ ม.ค. - เม.ย. ๒๕๕๕), หน้า ค.

^{๒๓} พระคมแสง กนต์สิริ (แก้วสีวัน), “การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคนิคปากป้าสักรหลวงเวียงจันทน์ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพุทธศักราช, ๒๕๕๔), หน้า ๑-๒.

^{๒๔} พระวงศ์เพชร เพชรสวรรค์, “การบริหารงานวิชาการวิทยาลัยเทคนิคปากป้าสักรหลวงเวียงจันทน์ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐๐.

ซึ่งแต่ละด้านมีการกำหนดหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้ดำเนินงานจริงในสถานศึกษาและมีการติดตามปฏิบัติงานภายหลังการอบรมพบว่าผู้ได้รับการอบรมสามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๒๕}

๘. วีระ ทองประสิทธิ์ ผลการวิจัยเรื่องการศึกษาารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพสาขางานยานยนต์ในสถานประกอบการ การศึกษารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพ สาขางานยานยนต์ในสถานประกอบการ เพื่อกำหนดรูปแบบการจัดประสบการณ์ทางด้านวิชาชีพ ของนักเรียนสาขางานยานยนต์ในสถานประกอบการ พบว่ารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการ เป็นสิ่งจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนในสายอาชีพศึกษาโดยเฉพาะทางด้านช่างอุตสาหกรรม จำเป็นที่จะต้องมีการฝึกงานหรือประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อสะสมประสบการณ์ ทักษะในการปฏิบัติงานเสมือนหนึ่งผู้เรียนได้ออกไปประกอบอาชีพในสถานประกอบการแล้ว เช่น การอยู่ร่วมกันของ คนในอาชีพเดียวกัน การให้บริการผู้มาขอใช้บริการ การใช้ความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่ในการแก้ปัญหาที่ได้รับจากการทำงาน การรู้จักใช้ชีวิตประจำวัน การครองตน ครองคน และครองงาน สิ่งต่างๆ เหล่านี้ นักเรียนนักศึกษาสายอาชีพศึกษาจะต้องมีอยู่ในตัวตนที่แท้จริงของเขา เพราะการจะดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสงบสุขในปัจจุบันนี้ คนรุ่นใหม่ต้องรู้จักบูรณาการชีวิตของตนเองให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน^{๒๖}

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวมาข้างต้นนั้นพบว่า ในประเด็นของการศึกษายังมิได้มีการศึกษาปรัชญาในประเด็นเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาของการศึกษาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวว่าเป็นอย่างไร เป็นเพียงแต่การกล่าวถึงการปฏิรูปการศึกษา การจัดการเรียนการสอน หลักสูตรวิชาชีพ และการบริหารงานวิชาการ ว่ามีลักษณะอย่างไร เท่านั้น ทั้งในเรื่องของจุดมุ่งหมาย รูปแบบ และวิธีการจัดการศึกษา การให้ความสำคัญกับการศึกษาในแง่ใดบ้าง แต่ประเด็นที่ยังขาดและผู้วิจัยต้องการจะศึกษานั้น ยังไม่ปรากฏให้เห็นชัดเจนในมุมมองทางปรัชญาการศึกษาในการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวว่าเป็นอย่างไร

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

^{๒๕} จอน หน่อแก้ว, “การพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพแบบบูรณาการของหลักสูตรวิชาชีพ”, ศูนย์พัฒนา การงานวิชาชีพ แขวงอุดมชัย, (ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, ๒๕๕๑), หน้า ๑๔๙.

^{๒๖} วีระ ทองประสิทธิ์, การศึกษารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพสาขางานยานยนต์ในสถานประกอบการ, *ครุศาสตร์อุตสาหกรรมดุสิตบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๔.

๑.๗.๑ การวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเอกสาร ได้แก่ ข้อมูลที่เป็นผลงานจากผู้ทรงความรู้ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และเอกสาร งานวิจัย บทความ แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

๑.๗.๒ โดยการศึกษา นำข้อมูลทั้งหมดมาจัดเรียงเป็นหมวดหมู่และเสนออย่างเป็นระบบ

๑.๗.๓ สรุปและจัดรูปเล่ม โดยทำการสรุปเนื้อหาที่ได้ทำการศึกษา วิเคราะห์เพิ่มเติม ด้านข้อเสนอแนะในด้านเนื้อหา และประเด็นในการทำวิจัยต่อไป

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจแนวคิดระบบปรัชญาการศึกษาของตะวันตกและพุทธปรัชญาการศึกษา

๑.๘.๒ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

๑.๘.๓ ทำให้สามารถนำแนวทางปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา

บทที่ ๒

ปรัชญาการศึกษาของตะวันตกและพุทธปรัชญาการศึกษา

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาปรัชญาการศึกษา แล้วนำมาเรียบเรียงไว้ตามลำดับ โดยเริ่มจาก ความหมายของปรัชญา ความหมายของการศึกษา ความหมายของปรัชญาการศึกษา และปรัชญาการศึกษา ประกอบด้วยปรัชญาสำนักต่างๆ เช่น นิรันดรนิยม สารัตถนิยม พัฒนาการนิยม ปฏิรูปนิยม อรรถิภาวนิยม และพุทธปรัชญาการศึกษา

๒.๑ ความหมายของปรัชญา

ปรัชญาเป็นคำที่ยากที่จะให้ความหมายที่ชัดเจนและแน่นอนได้ เพราะเนื้อหาและจุดสนใจของวิชาปรัชญามักเปลี่ยนไปตามยุคสมัย จึงเป็นการยากที่จะให้คำจำกัดความที่แน่นอนลงไป ซึ่งการที่จะให้ความหมายหรือให้คำจำกัดความความหมายของคำว่าปรัชญานั้นไม่ใช่ของที่ทำได้ง่าย และเป็นสิ่งที่ทำให้ถูกต้องสมบูรณ์ที่สุดได้ยากแต่ก็มีได้ยากเช่นกัน เพราะนักปรัชญาแต่ละคน แต่สมัยต่างก็ให้คำนิยามแตกต่างกันออกไป ในที่นี้ความหมายของคำว่า ปรัชญา จะแยกออกเป็นสองนัย คือ ความหมายตามรูปศัพท์ และความหมายตามทัศนะของนักปรัชญา ดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ ความหมายตามรูปศัพท์

ปรัชญาในภาษาอังกฤษ คำว่า “Philosophy” มาจากรากศัพท์ในภาษากรีก ว่า “Philosophia” ประกอบด้วยคำสองคำ คือ Philos กับ Sophia คำว่า Philos (Loving of) (ความรัก) และ Sophia (Wisdom) (ปัญญาหรือความรู้) เมื่อเชื่อมสองคำเข้าด้วยกันจึงมีความหมายเป็นภาษาอังกฤษว่า Loving of Wisdom คือ ความรักในความรู้ ดังนั้น Philosophy จึงมีความหมายว่า รักในความรู้ สนใจในความรู้^๑

ส่วนความหมายตามรูปศัพท์ ในภาษาลาวคำว่า “ปรัชญา” เพื่อใช้แทนคำว่า “Philosophy” มีรากศัพท์จากภาษาสันสกฤตว่า พร หมายถึงความว่า ประเสริฐ รอบ ยิง กับ ชญา หมายถึงความว่า รู้ เมื่อสองคำสนธิเข้าด้วยกันเป็น ปรัชญา หมายถึงความว่า รอบรู้ รู้ยิ่ง รู้้อย่างประเสริฐ

---

^๑ Runes, D.D., *Dictionary of Philosophy*, Totowa, (New Jersey : Littlefield, Adams, 1976), p. 235.

หรือเป็นหลักว่าด้วยความรู้และความจริง อันหมายถึงความรู้ที่เกิดขึ้นเมื่อหมดความสงสัยหรือความแปลกใจแล้ว^๒

เมื่อตรวจสอบดูใน วิกิพจนานุกรมภาษาลาวฉบับปรับปรุงใหม่มหาสิลา วิระวงส์ พ.ศ. ๒๕๔๙ ให้ความหมายคำว่า (ปะธัญญา) (สันสกฤต)“ปรัชญา” วิชาว่าด้วยหลักแห่งความรู้และความจริง (อังกฤษ Philosophy)^๓

“วิชาว่าด้วยหลักแห่งความรู้และความจริง” เป็นความหมายที่กว้างและครอบคลุมเป็น ความคลุมเครือที่ว่า หลักความรู้ และความจริงนั้น อยู่ในขั้นแสวงหาความรู้ แสวงหาความจริง หรือว่าเป็นความรู้ และความจริงที่ค้นพบแล้ว^๔

ดังนั้น เมื่อเทียบความหมายของคำว่า ปรัชญา ในภาษาลาว และ Philosophy ใน ภาษาอังกฤษแล้ว จะเห็นว่ามีส่วนที่แตกต่างกันเล็กน้อย คือ ในภาษาลาว เน้นความรู้หรือผู้รู้ แต่ใน ภาษาอังกฤษเน้นที่กระบวนการแสวงหาความรู้เป็นสำคัญ จึงกล่าวได้ว่า ปรัชญา มีความหมายตามรูป คัพท์ หมายถึง กระบวนการแสวงหาความรู้ ความรู้ที่ประเสริฐยิ่ง

๒.๑.๒ ความหมายนักปรัชญา

จะเห็นได้ว่า นักปรัชญาในยุคโบราณ พยายามอธิบายจักรวาลโดยใช้หลักธรรมชาติวิทยา อาทิ ธาเลส (Thales) ตั้งสมมติฐานว่า น้ำ เป็นบ่อเกิดทุกสิ่งทุกอย่าง ต่อมา ปาร์เมนีเดส (Parmenides) สมมติฐานว่า ดินเป็นปฐมธาตุ เฮราคลิตุส (Heraclitus) กล่าวว่า ไฟ เป็นปฐมธาตุ เอ็มเพโดเคลส (Empedocles) ได้นำความคิดทุกฝ่ายมารวมกันและกล่าวว่า ปฐมธาตุ มี ๔ อย่าง คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ซึ่งปรัชญาในยุคโบราณมีลักษณะไปทางจักรวาลวิทยา (Cosmology) ต่อมาประมาณ ศตวรรษที่ ๔ ก่อน ค.ศ. เป็นช่วงระหว่างปรัชญา กำลังรุ่งโรจน์ถึงขีดสุด เป็นยุคที่ให้ความสนใจจาก วัตถุนิยมมาเป็นจิตนิยมมากขึ้น ขณะนั้น โซเครติส (Socrates ก่อน ค.ศ. ๔๐๗-๓๙๙) เป็นคนแรกที่มีความสนใจในปรัชญาจากปัญหาเรื่องการเกิดดับของทุกสิ่ง ให้มาสนใจเรื่องจิตใจ จริยธรรม^๕ ที่มุ่งจะรู้

^๒ สมจิต พันลัก, **ภาษาลาวล้านช้าง**, ฉบับค้นคว้า, สมณะนาการพิมพ์ ส.ป.ป. ลาว, พ.ศ. ๒๕๗๘, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : [https://lo.wikipedia.org/wiki/%\[๒๒/๑๑/๒๕๕๙\]](https://lo.wikipedia.org/wiki/%[๒๒/๑๑/๒๕๕๙]).

^๓ มหาสิลา วิระวงส์, **วิกิพจนานุกรมภาษาลาว**, ฉบับปรับปรุงใหม่, (นครหลวงเวียงจันทน์ : จำปา การพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๓๖.

^๔ บัณฑิต รอดเทียน, **ปรัชญาบัณฑิต**, เนื่องในวันรัตตัญญูมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย วิทยาเขต เชียงใหม่, (๒๗ กันยายน ๒๕๕๖), หน้า ๒.

^๕ โซเครติส (Socrates 407-399), สติต วงศ์สุวรรณ, **ปรัชญาเบื้องต้น** (กรุงเทพมหานคร : รวมสาส์น, ๒๕๐๔), หน้า ๕๓-๕๕.

สิ่งนิรันดร^๖ และสืบค้นถึงธรรมชาติของสิ่งที่มีอยู่โดยตัวเองตลอดจนคุณลักษณะตามธรรมชาติของสิ่งนั้น^๗ เช่น ยุโรปในยุคกลางปรัชญาถูกใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาศาสนากล่าวว่า “ปรัชญาเป็นสาวใช้ของการศึกษาศาสนา”

วิลเลียม อี ฮอกกิง (William E. Hocking : ค.ศ. ๑๙๔๖) ได้ชี้ให้เห็นว่าปรัชญาจะต้องพูดถึงเหตุผล ให้กว้างขวางออกไปเท่าที่จะเป็นไปได้ จะต้องรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่พิสูจน์ได้ และอะไรเป็นสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้ ซึ่งจะต้องบอกให้รู้ว่าอะไรคืออภินิหารและอะไรคือความจริงที่แท้จริง และจะต้องเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงขอบเขตของความรู้^๘

จอร์จ เอฟ เนลเลอร์ (George F. Kneller : ค.ศ. ๑๙๗๑) ได้ระบุไว้ว่าปรัชญาเป็นความพยายามที่จะคิดให้เป็นระเบียบมากที่สุดเกี่ยวกับ จักรวาลและความเป็นจริงทั้งหมด^๙

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good : ค.ศ. ๑๙๗๓) ที่ให้ความหมายของปรัชญา หมายถึงศาสตร์ที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดหมวดหมู่ของความรู้ เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการอธิบาย ความเข้าใจกับข้อเท็จจริงต่างๆ ให้สมบูรณ์ซึ่งประกอบด้วย ตรรกวิทยา จริยศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ อภิปรัชญา และศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่องความรู้ของมนุษย์^{๑๐}

จ้านงค์ ทองประเสริฐ ได้กล่าวว่าปรัชญาคือ ความคิดเห็นใดที่ยังพิสูจน์ไม่ได้หรือยังสรุปผลแน่นอนไม่ได้แต่ถ้าพิสูจน์ได้แน่นอนลงตัวแล้วอาจจัดว่าเป็นศาสตร์^{๑๑}

ความหมายของปรัชญาพอสรุปได้ว่า คือ ความคิดที่ลึกซึ้งเพื่อค้นหาให้ได้ ซึ่งความรู้ที่ควบคุมไปถึงทุกสิ่งทุกอย่าง สูงสุดสำหรับมนุษย์ทั้งหลายและการได้มาซึ่งปรัชญานั้นเป็นเรื่องของความเชื่อที่ได้จากการวิเคราะห์อย่างละเอียดรอบคอบและลึกซึ้ง

^๖ พลาโต (Plato 427 – 347 ก่อน ค.ศ.)

^๗ อริสโตเติล (Aristotle), สติต วงศ์สวรรค์, **ปรัชญาเบื้องต้น**, หน้า ๔๙-๕๒.

^๘ William E. Hocking, **The Role of Philosophy Preface to Philosophy**, (New York : Ronald Press, 1946), pp. 420–421.

^๙ George F. Kneller, **Introduction to the Philosophy of Education**, (New York : John Wiley and Sons, 1946), p. 1.

^{๑๐} Carter V. Good, **Dictionary of Education**, (New York : McGraw-Hill book Company, 1973), p. 395.

^{๑๑} จ้านงค์ ทองประเสริฐ, **ปรัชญาตะวันตกสมัยโบราณ**, (กรุงเทพมหานคร : แพร์พิทยา, ๒๕๑๔), หน้า ๒.

๒.๒ ความหมายของการศึกษา

คำว่า “การศึกษา” เป็นคำที่สามารถให้นิยามได้หลายนัยด้วยกัน ขึ้นอยู่กับผู้ให้คำนิยามว่ามีความเชื่ออย่างไร ถ้าเชื่อว่าการศึกษาคือเรื่องของการกระบวนการแห่งชีวิตทั้งหมด เราอาจนิยามว่าการศึกษาคือชีวิต แต่ถ้าเราเชื่อว่าการศึกษาคือการถ่ายทอดวิชาความรู้และทักษะต่างๆ เราอาจให้ความหมายการศึกษาเป็นการเรียนรู้ เป็นการฝึกหัด และพัฒนาบุคคล การให้ความหมายนั้นย่อมมุ่งที่จะบรรลุเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่ง จึงมีความหมายแตกต่างกันตามทัศนะแต่ละบุคคลเพราะความหมายแต่ละคนย่อมคล้อยไปตามสิ่งที่แต่ละคนถือว่ามีความสำคัญ การให้ความหมายการศึกษา อาจแยกออกมาวิเคราะห์เป็นสองนัยคือ ความหมายตามรูปศัพท์และความหมายตามทัศนะของนักการศึกษา ดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ ความหมายตามรูปศัพท์

การศึกษาตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Education” มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน ๒ คำ คือ คำว่า “Educare” มีความหมายว่า บำรุงเลี้ยง อบรมรักษา ทำให้เจริญงอกงาม (to nurture, to rear, to rise) และคำว่า Educare แปลว่า ชักนำหรือดึงออกมา (to lead from to draw out) รากศัพท์ที่หนึ่ง หมายถึงการอบรมสั่งสอนให้เกิดความเจริญงอกงามนั้นเป็นความหมายของการศึกษาที่ยึดถืออยู่ในปัจจุบัน ส่วนรากศัพท์ที่สอง มีความหมายว่า การศึกษาเป็นการชักนำให้บุคคลรู้จักและตระหนักในคุณสมบัติที่มีอยู่ของตนเองเพื่อจะได้ใช้ความสามารถที่มีอยู่นั้นให้เต็มที่^{๑๒}

การศึกษาในภาษาบาลี “สิกขา” ประกอบด้วยคำว่า สะ กับ อิกขะ รวมกันเป็น สิกขา คำว่า สะ แปลว่า เอง ตัวเอง ส่วน อิกขะ คือ การเห็น จึงหมายถึงการกระทำให้รู้ การเห็นซึ่งตนเองเห็นโดยตนเองเห็นเพื่อประโยชน์แก่ตนเอง^{๑๓}

๒.๒.๒ ความหมายตามทัศนะของนักการศึกษา

ตามทรรศนะและมุมมองของนักปรัชญาและนักการศึกษาแต่ละคน ต่างได้ให้ความหมายของคำว่าการศึกษาไว้มากมายแตกต่างกันไปตามแนวคิดและความเชื่อของแต่ละบุคคล ดังเช่น

เพลโต (Plato) “การศึกษาเป็นศิลปะซึ่งนำทางสร้างสรรค์และควบคุมประสบการณ์ของมนุษย์โดยขึ้นอยู่กับค่านิยมและการปรับปรุงทุกระดับชั้นในกิจกรรมของมนุษย์”

^{๑๒} Price, J.M., *A Survey of Religious Education*, (New York : Ronald Press, 1940), p. 13.

^{๑๓} คณะสงฆ์ไชยบุรี, *บทความทั่วไปของการศึกษา*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://beggermen.blogspot.com/2016/10/blog-post_27.html [๒๒/๑๑/๒๕๕๙].

จอห์น ล็อก (John Locke) “การศึกษา คือ องค์ประกอบของพลศึกษา จริยศึกษา และ พุทธิศึกษา”

รูสโซ่ (Rousseau) นักธรรมชาตินิยมชาวฝรั่งเศส กล่าวถึงการศึกษาว่า “การศึกษา คือ การเข้าให้ถึงธรรมชาติ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับธรรมชาติ ชีวิตที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับธรรมชาติ จะมีแต่ความสดชื่น จิตใจจะเป็นอิสระ สว่างไสว มองโลกได้กว้างไกล การศึกษาที่ดีต้องสอดคล้องกับความเป็นจริงตามธรรมชาติ และสามารถนำไปแก้ปัญหาได้”^{๑๔}

จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) เป็นนักการศึกษาท่านหนึ่งที่ทำให้คำนิยามการศึกษาว่า “การศึกษา คือ ชีวิต การศึกษานั้นเป็นกระบวนการทางสังคมที่จะช่วยให้มนุษย์เข้าใจ (Insight) ตัวเอง และ สังคมที่ตนอยู่” หรือ “การศึกษาเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้คนเข้าใจชีวิตและสังคมในปัจจุบัน ไม่ใช่เป็นการเตรียมตัวเพื่อชีวิตในอนาคต และการศึกษา คือ ความเจริญงอกงาม”

สเปนเซอร์ (Spencer) “การศึกษาคือการเตรียมตัวสำหรับชีวิตที่สมบูรณ์”

บรามเมลต์ (Theodore Brameld) นักการศึกษาแนวปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) ชาวอเมริกันได้ให้คำนิยามการศึกษาว่า “การศึกษา คือ อำนาจ การศึกษาเป็นกระบวนการที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมแก่ผู้เรียน”

บัทเลอร์ (Nicholas Murray Butler) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาไว้ว่า “การศึกษา เป็น กระบวนการที่จะกล่อมเกลาจิตใจของมนุษย์เพื่อสามารถอยู่ร่วมกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ของตนได้อย่างเป็นสุข และเป็นกระบวนการที่จะถ่ายทอดมรดกทางสังคมแก่คนในชาติ”

ฮอร์น (Horn) เขียนไว้ว่า การศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ มองเห็นได้ภายนอกของมนุษย์ เพื่อการปรับตัวทางสมองและร่างกาย โดยให้เกิดมีความเป็นอิสระ ความมีมโนธรรม และความมีมนุษยธรรม ทั้งนี้บุคคลที่ได้รับการศึกษาย่อมแสดงออกให้เห็น ประจักษ์ต่อสิ่งแวดล้อมในแง่สติปัญญา อารมณ์ และความมีกำลังใจในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง”^{๑๕}

চার্জ ব্ৰুস্ট্ৰী กล่าวโดยสรุปได้สองแง่ คือ การศึกษาของโรงเรียน หมายถึง กระบวนการอันเป็นส่วนรวมที่โรงเรียน จัดขึ้นเพื่อช่วยเสริมสร้างความรู้ความสามารถ ทักษะ และพฤติกรรมต่างๆ อันมีคุณค่าให้แก่บุคคล และการศึกษาของสังคม คือ กระบวนการที่สังคม จัดขึ้นโดยกำหนดให้บุคคลเข้าอยู่ในขอบข่ายของสิ่งแวดล้อมที่จัดไว้เป็นพิเศษ สิ่งแวดล้อมที่จัดไว้คือโรงเรียน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างพัฒนาการให้แก่บุคคล”^{๑๖}

^{๑๔} สนิท ศรีสำแดง, **พุทธศาสนากับหลักการการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : นิลนารการพิมพ์, ๒๕๓๔), หน้า ๑๕๗-๑๕๘.

^{๑๕} Hornm, **The Philosophy of Education**, (New York : The Mcmillan Company, 1927), p. 285.

^{๑๖} চার্জ ব্ৰুস্ট্ৰী, **หลักการการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา, ๒๕๐๖), หน้า ๓-๔.

วิทย์ วิศทเวทย์ กล่าวถึงความหมายของการศึกษาไว้สองแง่ คือ ในแง่กว้างและในแง่แคบ สรุปได้ว่า ในแง่กว้าง การศึกษา หมายถึง อิทธิพลทุกอย่างที่มีต่อชีวิต บุคลิกภาพ และความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ การศึกษาในแง่นี้ไม่มีที่สิ้นสุดตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นการศึกษาจากประสบการณ์ทั้งหมดของชีวิต ส่วนในแง่แคบ การศึกษา หมายถึงกระบวนการที่สังคม ถ่ายทอดวัฒนธรรม ความรู้ความชำนาญ ค่านิยมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่าน โรงเรียนหรือสถาบันทางสังคม มีการกำหนดแนวทางอย่างเป็นระบบ เป็นกิจจะลักษณะเพื่อที่จะปั้นให้เด็กเป็นไปตามมโนภาพของสังคม^{๑๗}

แสง จันทรงาม การศึกษา คือ กระบวนการเรียนรู้ความจริงระดับต่างๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางดีในตัวผู้รู้เอง ในคนอื่นและในสิ่งแวดล้อม^{๑๘}

ความหมายของการศึกษา สรุปได้ว่า การศึกษา เป็นการถ่ายทอดสิ่งที่มีคุณค่าให้กับมนุษย์และสิ่งที่มีคุณค่านั้นจะต้องทำให้มนุษย์เกิดความรู้ความเข้าใจนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เป็นสังคมที่มีการใช้และสร้างความรู้ด้วยตนเอง นำไปสร้างสังคมอุดมปัญญาที่สามารถแบ่งปันทรัพยากรร่วมกันโดยสันติและอาศัยองค์ความรู้เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาใน ๓ มิติหลัก คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

๒.๓ ความหมายของปรัชญาการศึกษา

คำว่า ปรัชญาการศึกษา นั้น ตามตำราของนักปรัชญาหลายเล่มได้กล่าวถึงความหมายปรัชญาการศึกษามากมายหลายระบบ ตามลักษณะทางธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความคิดและความเชื่อต่างกัน นอกจากนี้ยังแตกต่างกันไปตามแต่ละสังคม ตามลักษณะความจำเป็นและความต้องการของสังคมอีกด้วย ซึ่งนักปราชญ์และนักการศึกษา ได้ให้คำนิยามปรัชญาการศึกษาไว้ตามทัศนะของตน

กิริติ บุญเจือ ได้กล่าวว่าปรัชญาการศึกษา คือ ปรัชญาประยุกต์ สาขาหนึ่งที่น่าเอาปรัชญาบริสุทธิ์ไปตีความผลสรุปของการศึกษา^{๑๙}

บรรจง จันทรสภา ได้กล่าวว่า ปรัชญาการศึกษานั้นเป็นความพยายามคิดอย่างถี่ถ้วนอย่างพิถีพิถันและอย่างเป็นระบบที่จะมองหรือพิจารณาองค์ประกอบต่างๆ ส่วนของการศึกษา โดยส่วนรวมในฐานะที่เป็นส่วนสำคัญและจำเป็นต่อสังคมและวัฒนธรรมของมวลมนุษย์ แนวคิดหรือความ

^{๑๗} วิทย์ วิศทเวทย์, *ปรัชญาการศึกษา แนวคิดทางการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๒๓), หน้า ๒๕.

^{๑๘} แสง จันทรงาม, *วิธีสอนของพระพุทธเจ้า*, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

^{๑๙} กิริติ บุญเจือ, *เริ่มรู้จักปรัชญา*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น, ๒๕๔๕), หน้า ๒๖๕.

คิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษานี้ จะใช้เป็นเครื่องนำทางหรือเป็นหลักในการดำเนินการศึกษาหรือเป็นหลักในการพิจารณาปัญหาต่างๆ ทางการศึกษาโดยรวม นับตั้งแต่การกำหนดจุดมุ่งหมายการปฏิบัติ ผลผลิตทางการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับธรรมชาติของเด็ก ตลอดจนความต้องการทางสังคมและอื่นๆ ที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาในการที่จะได้แนวคิดอันเป็นภาพรวม (Totality) ของการศึกษา^{๒๐}

วิจิตร ศรีสอ้าน ได้กล่าวว่าปรัชญาการศึกษา คือ “จุดมุ่งหมาย ระบบความเชื่อหรือแนวคิดที่แสดงออกมาในรูปของอุดมการณ์หรืออุดมคติทำนองเดียวกันกับที่ใช้ในความหมายของปรัชญาชีวิต ซึ่งหมายถึง อุดมการณ์ของชีวิต อุดมคติของชีวิต แนวทางดำเนินชีวิตนั่นเอง”^{๒๑}

สาโรช บัวศรี ให้ความหมายปรัชญาการศึกษาว่า คือ “การนำเอาหลักการบางประการของปรัชญาอันเป็นแม่บทมาดัดแปลงให้เป็นระบบเพื่อประโยชน์ในการศึกษา การศึกษาคือความเจริญงอกงามที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้เรียนเนื่องจากได้รับประสบการณ์ที่เลือกผลแล้วอย่างดี”^{๒๒}

สอดคล้องกับแนวคิดของ จอร์จ แอล นิวสัน (George L. Newsone) กล่าวถึงปรัชญาการศึกษาว่าปรัชญาการศึกษาคือการนำเอาหลักการบางประการของปรัชญาอันเป็นแม่บทมาดัดแปลงให้เป็นระบบเพื่อประโยชน์ในการศึกษา^{๒๓} ตลอดจนแผนงานสำคัญสำหรับใช้พิจารณาเพื่อให้ได้มาซึ่งการศึกษาที่สมบูรณ์แบบที่สุด^{๒๔}

จากการพิจารณาความหมายของปรัชญาการศึกษาตามทัศนะนักการศึกษาดังกล่าวมาข้างต้น ปรัชญาการศึกษามีความเหมือนและแตกต่างกันไปตามทัศนะของผู้ให้คำนิยาม แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาอย่างลึกซึ้งแล้ว ปรัชญาการศึกษาหมายถึงการนำเอาหลักการทางปรัชญาแม่บทบางประการมาประยุกต์ใช้เกี่ยวกับการศึกษาโดยผ่านการวิเคราะห์วิพากษ์ในหลักการนั้นๆ จนเป็นระบบเป็นขั้นตอน สามารถนำไปเป็นแนวทางในการจัดการศึกษานับตั้งแต่การกำหนดจุดมุ่งหมายวิธีการและการปฏิบัติทางการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เป็นประโยชน์แก่นักเรียนมากที่สุด

^{๒๐} บรรจง จันทรสภา, **ปรัชญากับการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๒), หน้า ๒๔.

^{๒๑} วิจิตร ศรีสอ้าน, **ปรัชญาการศึกษาในพื้นฐานการศึกษา**, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๒๕), หน้า ๑๐๙.

^{๒๒} สาโรช บัวศรี, **ปรัชญาการศึกษาในประเทศไทย**, จุดยืนและทิศทางการศึกษาไทย, (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๑๘), หน้า ๔-๘.

^{๒๓} George L. Newsone, **Philosophy of Education**, (New Jersey : Prentice-Hill. Inc. Engle wood Cliffs, 1969), p. 15.

^{๒๔} Adward J. Power, **Education of Philosophy and The Education of Philosophy**, (e.d. Chritopher J. lueos London Mccmillam, 1982), p. 15.

๒.๔ ปรัชญาการศึกษา

“ปรัชญาการศึกษา” หมายถึงแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อเป็นเครื่องนำทางหรือเป็นหลักยึดในการจัดการศึกษา นับตั้งแต่การกำหนดจุดมุ่งหมายหลักสูตรการเรียนการสอน การตั้งเป้าหมายทางการศึกษาปัญหาของมนุษย์ ตลอดจนความต้องการทางสังคมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

ทฤษฎีการศึกษา

ทฤษฎีการศึกษา หมายถึง “แนวทางการศึกษาที่ยึดปรัชญาทั่วไปเป็นพื้นฐานเป็นการประยุกต์ปรัชญาทั่วไปมาใช้กับการศึกษา” นีรันทรนิยม (Perennialism) สารัตถนิยม (Essentialism) พิพัฒนาการนิยม (Progressivism) ปฏิรูปนิยม (Reconstructivism) อัจฉิภาวนิยม (Existentialism) และปรัชญาการศึกษาที่มาจากแนวคิดของหลักปรัชญาแต่ละคน เป็นพื้นฐานซึ่งนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษา เช่น หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า คือ พุทธปรัชญาการศึกษา (Buddhist Philosophy of Education)

๑. นีรันทรนิยม (Perennialism)

ความเป็นมา คำว่า “นีรันทร” หมายถึง ภาวะไม่เปลี่ยนแปลงคงอยู่ตลอดไป การศึกษาได้ยึดหลักความจริงและความจริงสูงสุด ไม่เปลี่ยนแปลง เป็นอมตะ เป็นปรัวิสัย โดยเฉพาะความรู้ ค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดี ไม่ว่าจะอยู่ในที่ใดก็ต้องเป็นสิ่งที่ดีไม่ขึ้นอยู่กับกาลเปลี่ยนแปลงของเวลา และสถานที่ สถานการณ์แวดล้อม มีแนวคิดที่หันกลับไปยึดถืออดีตเป็นแบบ เรียกว่า “เสริมสร้างมรรคาทางจิตวิญญาณสู่วัฒนธรรมอันดีงามในอดีต” เพื่อสร้างมนุษย์ให้สมบูรณ์แบบอย่างแท้จริง^{๒๕} ปรัชญาการศึกษานีรันทรนิยมได้รับอิทธิพลจากปรัชญา “แบบ” ของเพลโต (Rationalism) และปรัชญาสัจนิยมหรือวัตถุนิยม อาทิ โสกราตีส อริสโตเติล เซนต์ออกัสตินและอควีนาส ได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างเป็นรูปแบบที่เด่นชัดในช่วงปี พ.ศ. ๒๔๗๒ โดยนักปรัชญาการศึกษาที่สำคัญคือ โรเบิร์ต เอ็ม ฮัทชินส์ (Robert M. Hutchins) มอร์ไทเมอร์ เจ แอดเลอร์ (Mortimer J. Adler) และ

---

^{๒๕} Brameld, *Philosophy of Education in Cultural Perspective*, (New York : Dryden Press, 1958), p. 287.

ลิฟวิงสโตน (Ser R. Livingstone) เป็นผู้รวบรวมหลักการปรัชญาการศึกษาขึ้น^{๒๖} ทั้งนี้ผู้ที่มีบทบาทสำคัญและมีชื่อเสียงมากในช่วงนั้น คือ ฮัทชินส์ (Hutchins)^{๒๗}

ก. แนวคิดพื้นฐาน

ปรัชญาการศึกษานิรันดรนิยมมีรากฐานมาจากปรัชญา Classical Realism และ Neo-Thomism มีแนวคิดยึดถือมาจากความรู้ ความคิด ความเชื่อ ทักษะ ค่านิยม วิธีปฏิบัติ อาจเรียกรวมว่า “ภูมิปัญญาหรือวัฒนธรรม” ของยุคกลางทั้งนี้ได้รับอิทธิพลบางส่วนมาจากโทมัสนิยมนิยมใหม่ (Neo-Thomism) ที่พัฒนามาจากปรัชญาจิตนิยม (Idealism) กับปรัชญาวัตถุนิยม (Realism) ซึ่งเหตุผลผสมผสานกัน โดยทั้งสองฝ่ายมีความเชื่อตรงกันว่าธรรมชาติของความเป็นจริงเป็นเรื่องของความศรัทธาและเหตุผลประกอบกัน ความเป็นจริงเป็นโลกแห่งเหตุผล (a world of reason) ดังนั้นความรู้ ความเป็นจริงต่างๆ จึงเกิดจากการใช้เหตุผล^{๒๘}

ข. จุดมุ่งหมายของการศึกษา

ปรัชญาการศึกษานิรันดรนิยมเชื่อว่ามนุษย์เป็นผู้มีเหตุผลและสติปัญญา มีความดีอยู่ในตัวของทุกคน การศึกษาจึงมุ่งพัฒนาให้มนุษย์เข้าใจตัวเองมากที่สุด ในการรักษาซึ่งความดีงามที่มีอยู่ไม่ให้เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะให้มนุษย์มีคุณธรรม มีจริยธรรม เพื่อดำรงตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และมีความมั่นคงทางด้านจิตใจ ทั้งยังการปลูกฝังความเชื่อทางภูมิปัญญาหรือวัฒนธรรม คุณค่านิยมที่ดีให้กับผู้เรียน มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีเหตุผลและสติปัญญา และให้เป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์

ค. องค์ประกอบของการศึกษา

๑) หลักสูตร

ปรัชญาการศึกษานิรันดรนิยม เป็นหลักสูตรที่เน้นทางด้านวิชาศิลปะศาสตร์ (Liberal arts) เป็นวิชาที่ฝึกให้มุ่งพัฒนาเหตุผลและสติปัญญา และช่วยส่งเสริมพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ คุณงามความดี และคุณสมบัติที่เสริมสร้างจิตใจให้ดีงามของสังคม (Social) และนอกจากนั้นที่ยังขาดไม่ได้ ได้แก่ ไวยากรณ์ วาทศิลป์ และตรรกวิทยา เป็นเรื่องของการอ่าน การฟัง การพูด การเขียน เป็นฝึกการใช้เหตุผล และกลุ่มศิลปะทางคำนวณ ได้แก่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์

^{๒๖} ศักดา ปรารักษ์ประทานพร, *ปรัชญาการศึกษาระดับพื้นฐาน*, (ชลบุรี : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๖), หน้า ๙๕.

^{๒๗} Carter V. Good, *Dictionary of Education*, (New York : McGraw-Hill book Company, 1973), p. 414.

^{๒๘} Frederic C. Gruber, *Foundation for a Philosophy of Education*, (New York : Thomas Crowell Company, 1961), p. 20.

ดาราศาสตร์ ดนตรี และค่านิยมเป็นวิชาที่ฝึกสติปัญญา การศึกษานิรันดรนิยม เน้นความเป็นเลิศทางวิชาการเป็นหลัก การจัดลำดับในเนื้อหาวิชาเน้นความถูกต้องทางวิชาการ ความรู้สาขานั้นๆ ตามลำดับก่อนหลัง

๒) โรงเรียน

ปรัชญาการศึกษานิรันดรนิยมมีแนวคิดที่ว่าโรงเรียนเปรียบเสมือนเป็นสื่อกลางที่จะนำผู้เรียนไปสู่สัจธรรม ค่านิยมและวัฒนธรรมอันดีงาม ปรัชญาดังกล่าวไม่มีบทบาทต่อสังคมโดยตรง แต่มีผลในทางอ้อมเพราะว่าเน้นการพัฒนาที่ตัวบุคคลมากกว่าที่จะพัฒนาสังคม เมื่อมนุษย์ดีแล้วนั้นหมายถึงมนุษย์ที่สมบูรณ์ สังคมก็จะดีตามไปด้วยประดังลูกโซ่

๓) ผู้สอน

ปรัชญาการศึกษานิรันดรนิยม ได้ให้ความสำคัญกับครูผู้สอนเป็นอย่างยิ่ง โดยเชื่อว่าครูผู้สอนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนการสอน รวมทั้งการตัดสินใจ การเลือก การกำหนดวิธีการสอน การวัดและประเมินผล ครูผู้สอนจะไม่ป้อนความรู้ให้เด็กโดยตรง แต่ครูผู้สอนเป็นผู้เสนอแนะความรู้ ความคิด แล้วเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้และพัฒนาความคิด สติปัญญาที่มีในตน ด้านการประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม และการมีระเบียบวินัยดังนั้นครูจึงเป็นผู้นำทางแห่งจิตวิญญาณ เป็นผู้มีความรู้กว้างขวาง เป็นผู้ชี้แนะแห่งสติปัญญา มีวิสัยทัศน์ดี มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล และเป็นผู้ดูแลควบคุมความประพฤติกรรมของผู้เรียน

๔) ผู้เรียน

ปรัชญาการศึกษานิรันดรนิยม เชื่อว่าผู้เรียนเป็นผู้มีสติปัญญาในตัวเอง หากแต่ไม่ได้รับการพัฒนาการศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาความมีเหตุผลของผู้เรียนให้เจริญงอกงามขึ้น ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ขยันหมั่นเพียรในการเรียนอย่างเต็มที่ เพื่อมุ่งสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน เพราะการศึกษาเป็นการพัฒนาความมีเหตุผลของผู้เรียนให้ผู้เรียนทุกคนต้องบรรลุมาตรฐานเดียวกันและหลักสูตรเดียวกัน ทั้งนี้ต้องได้รับการสั่งสอนและแนะนำจากครูสอน

๕) กระบวนการเรียนการสอน

การเรียนการสอนตามแนวคิดปรัชญาการศึกษานี้ ยึดหลักวิทยาที่ว่าด้วยสมรรถภาพ (Faculty Psychology) เชื่อว่าสมองของมนุษย์ ประกอบด้วยสามส่วนด้วยกัน ส่วนเหตุผล (Reason) ส่วนความจำ (Memory) เจตนาธรรมณ์ (Will) ทั้งสามนี้เป็นศูนย์รวม “สติปัญญา” และสิ่งที่สำคัญจะพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดสติปัญญา โดยฐานการถกเถียง อภิปราย การใช้เหตุผลและสติปัญญา

โต้แย้งกัน^{๒๙} เป็นการฝึกศักยภาพที่มีอยู่ในตัวของผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ความคิด และสติปัญญาของตนเองอย่างเต็มที่

โดยสรุป นิรันดรนิยม เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาปัญญาให้กับนักเรียนให้รู้ถึงคุณค่า และวัฒนธรรมอันดีงามในอดีต หลักสูตรเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้มีความสามารถทางด้านสังคมและคุณงามความดีทางด้านจิตใจ ครูเป็นผู้รักษาระเบียบวินัยและควบคุมความประพฤติกรรมของนักเรียนและเป็นจุดศูนย์กลางของนักเรียน เป้าหมายอันสำคัญเพื่อให้บุคคลเป็นคนที่สมบูรณ์

๒. สารัตถนิยม (Essentialism)

ความเป็นมา “สารัตถะ” (Essence) หมายถึง สิ่งที่เป็นแก่นเป็นหลัก สิ่งที่เป็นเนื้อหาสำคัญหรือมีแนวคิดในเรื่องที่เป็นสาระ อันเป็นแกนกลางหรือหัวใจของสังคม เช่น ความรู้ ทักษะ ค่านิยม วัฒนธรรมอื่นที่เป็นมรดกของสังคม สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ดีงาม ปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม เกิดจากกลุ่มนักการศึกษาที่มีทัศนะทางอนุรักษนิยม มีผู้นำสำคัญ วิลเลียม ซี แบคเลย์ (William C. Bagley), โทมัส บริกส์ (Thomas Briggs) และ เฟรดเดอริก บรีด (Frederick S. Breed) ได้รวมกลุ่มกันต่อต้านแนวคิดฝ่ายพัฒนานิยมที่กำลังเผยแพร่ในขณะนั้น นักการศึกษาเหล่านี้ได้รวมตัวกันอย่างเป็นทางการภายใต้ชื่อ “คณะกรรมการสารัตถนิยมเพื่อความก้าวหน้าของการศึกษาอเมริกัน” ในปี พ.ศ. ๒๔๑๓ ได้ร่วมกันเผยแพร่แนวคิดอย่างเข้มแข็งในเรื่องหน้าที่ของการศึกษา คือ ปกป้องประชาธิปไตย ผดุงไว้ซึ่งเสรีภาพทางศาสนาทางการพูด การเขียน และการสมาคม โดยต้องผลิตพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม และมีความรู้พื้นฐานที่ดี ถึงปี พ.ศ. ๒๔๘๙ แบคเลย์ได้ถึงแก่กรรม จึงทำให้คณะกรรมการได้หยุดไป แต่ความเชื่อ แนวคิด ทฤษฎีสารัตถนิยมได้มีอิทธิพลต่อการศึกษาของประเทศต่างๆ จนถึงปัจจุบัน

ก. แนวคิดพื้นฐาน

สารัตถนิยมมีรากฐานมาจากการประยุกต์จากปรัชญาพื้นฐานที่สำคัญ ๒ กลุ่ม คือ จิตนิยม (Idealism) ปรัชญาพื้นฐานกลุ่มนี้เชื่อว่า “จิต” (Mind) เป็นส่วนสำคัญของมนุษย์โลกที่มนุษย์อาศัยนี้เป็นเรื่องของจิตหรือเรียกว่านามธรรม ความรู้หรือความจริง จึงเกิดจากความคิดและการหยั่งรู้เป็นสำคัญ และอีกกลุ่มหนึ่งคือวัตถุนิยม (Realism) ปรัชญาพื้นฐานกลุ่มนี้เชื่อว่า วัตถุเป็นสสาร (Matter) เป็นความแท้จริงในตัวของมันเอง ความรู้หรือความจริง จึงเกิดจากการได้สัมผัสหรือมีประสบการณ์กับสิ่งนั้นๆ

^{๒๙} ไพฑูรย์ สินลารัตน์, ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔), หน้า ๗๔.

ข. จุดมุ่งหมายของการศึกษา

ปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยมได้มุ่งเน้นเรื่องสาระเป็นสำคัญในการดำเนินวิถีชีวิตของสังคม และมุ่งถ่ายทอดเรื่องมรดกทางวัฒนธรรมของสังคม พร้อมทั้งมุ่งการพัฒนาสติปัญญาให้ผู้เรียนเป็นผู้เฉลียวฉลาด ดังที่ วินโก (Wingo) ได้กล่าวไว้ดังนี้

๑. เพื่อทะนุบำรุงและถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมไปสู่ชนรุ่นหลังมิให้สูญหายหรือถูกทำลายไป

๒. เพื่อให้การศึกษาในสิ่งที่ป็นเนื้อหาสาระอันได้จากมรดกทางวัฒนธรรม

๓. เพื่อให้การศึกษาในเรื่องของความเชื่อทัศนคติ และค่านิยมของสังคมในอดีต

๔. เพื่อฝึกฝนให้ผู้เรียนมีความขยันหมั่นเพียรในการศึกษาเล่าเรียนและการทำงาน

๕. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางปัญญาให้เป็นผู้เฉลียวฉลาด

๖. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัยในตัวเองและรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น^{๓๐}

ค. องค์ประกอบของการศึกษา

๑) หลักสูตร

ปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยมเป็นหลักสูตรแบบเนื้อหาวิชาเป็นศูนย์กลาง (Subject Curriculum) ให้ความสำคัญกับทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติเป็นหลักสูตรแบบสหสัมพันธ์ (Broad Fields Curriculum)^{๓๑} โดยเน้นเนื้อหาสาระที่แฝงอยู่ในภูมิปัญญาหรือวัฒนธรรมที่ถ่มกรองอย่างดี และระบบวิชาหลักสูตรได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ ตรรกศาสตร์ ศิลปะ ดนตรี ภาษา วรรณคดี และวัฒนธรรมทางสังคมที่ควรเก็บรักษาไว้^{๓๒} หลักสูตรเหล่านี้เป็นหน้าที่ของครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญเป็นคนจัดทำหลักสูตรเอง อันเป็นแบบแผนเดียวกันทั่วประเทศ

๒) โรงเรียน

ปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยมเน้นเรื่องมาตรฐานการศึกษาโดยเฉพาะนั้น โรงเรียนจะต้องมีกฎระเบียบแบบแผนให้ผู้เรียนปฏิบัติไปในทางเดียวกัน และเคร่งครัดในเรื่องกฎระเบียบหน้าที่สำคัญ ของโรงเรียน คือ ถ่ายทอดเรื่องราวทางวัฒนธรรมของสังคมให้ผู้เรียนจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง ดังนั้น

^{๓๐} G. Max Wingo, *Philosophies of Education : An Introduction*, (Lexington, Mass : D.C. Heath and Company, 1974), p. 53.

^{๓๑} บุญเลิศ นาคแก้ว และนางเยาว์ สุขพันธุ์, *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๑๑๓.

^{๓๒} George F. Kneller, *Ibid*, pp. 58-59.

สภาพแวดล้อมของโรงเรียนจะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสติปัญญาผู้เรียน และขนบธรรมเนียมประเพณี ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ความจริงตามธรรมชาติ^{๓๓}

๓) ผู้สอน

ปรัชญาการศึกษาสารัตถะให้ความสำคัญกับครูผู้สอนมาก เพราะครูผู้สอนเป็นผู้กำหนดแนวทางทั้งหมด การตัดสินใจ การดำเนินงานเกี่ยวกับการศึกษา และการชี้แนะแนวทางจากประสบการณ์ที่ตนได้เตรียมและฝึกฝนมาเป็นอย่างดีเพื่อการถ่ายทอด ดังที่ เคลเลอร์ (Kreller) ได้กล่าวว่าความรู้นั้นอยู่ภายนอกผู้เรียนและผู้เรียนจะเกิดความรู้ได้ก็ต่อเมื่อผู้แนะนำความรู้มาถ่ายทอดให้ ครูจึงมีบทบาทสำคัญด้านการเรียนการสอนและเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนต้องประกอบด้วยความสามารถ ความสนใจและความประสงค์ของผู้เรียนขึ้นอยู่กับผัสสะของครูที่จะให้ผู้เรียนเข้าใจองค์ประกอบ วิธีการการสอนนั้นเป็นการบรรยายเป็นหลักและให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าในหลักเกณฑ์และทฤษฎีต่างๆ ส่วนภาคปฏิบัติเป็นการส่งเสริมความรู้และความจำเป็นหลัก แต่ทุกภาคส่วนต้องอยู่ในแผน คือ ระบบระเบียบวินัยในการเรียนการสอน^{๓๔}

๔) ผู้เรียน

ปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม ผู้เรียนมีหน้าที่ทำตัวเป็นผู้เรียนจากครูผู้สอนเพื่อที่จะถ่ายทอดความรู้ให้ ผู้เรียนเป็นผู้รับและผู้ฟังแล้วทำความเข้าใจในเนื้อหาสาระต่างๆ เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตและอนาคต ผู้เรียนจะต้องมีความอดทนพยายามพากเพียร หมั่นฝึกฝนตนเองอยู่ตลอดเวลา มีระเบียบและวินัยในตัวเอง ดังนั้น ผู้เรียนจึงเปรียบเหมือนเป็นภาชนะรองรับความรู้

๕) กระบวนการเรียนการสอน

การเรียนการสอนตามแนวปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยมเน้นหลักสำคัญที่จะให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างถ่องแท้ เชื่อว่าความรู้นั้นอยู่ภายนอกผู้เรียนจะเกิดความรู้ได้ก็ต่อเมื่อมีผู้นำความรู้มาถ่ายทอด^{๓๕} ฉะนั้น วิธีการเรียนการสอนตามแนวปรัชญานี้เน้นบทบาทของครูเป็นสำคัญ เพราะการจะเกิดความรู้ก็ต้องมีผู้นำมาอธิบายชี้แจงให้ เมื่อมีผู้นำมาชี้แจงสอนให้ ผู้เรียนก็ต้องฝึกฝน ฝึกหัด กระทำ และคิดอย่างจริงจัง ดังนั้น คือผู้เรียนมีหน้าที่จดจำ ผู้ฝึกฝนกระทำไปพร้อมๆ กัน และเก็บรักษาไว้เป็น

^{๓๓} บรรจง จันทรสภา, ปรัชญาการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๑๐๕ และ ๒๕๕.

^{๓๔} เมธี ปิณฑนนท์, ปรัชญาการศึกษาสำหรับครู, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓), หน้า ๙๔.

^{๓๕} George F. Kneller, Ibid, p. 58.

สิ่งสำคัญ การเรียนการสอนแบบการบรรยายเนื้อหาวิชาเป็นหลัก และมีการปฏิบัติจริง^{๓๖} อาทิ มีการถามตอบเพื่อทบทวนความเข้าใจของเนื้อหาวิชาที่เรียน นักเรียนจึงต้องมีความมานะพยายามอย่างหนัก ทั้งด้านความคิดและการฝึกฝน ในการที่จะแสวงหาข้อความเท็จจริง

โดยสรุป การศึกษาสารัตถนิยมเป็นการถ่ายทอดความรู้และการพัฒนาการเนื้อหาวิชาเป็นหลัก การศึกษาที่เป็นการถ่ายทอดความรู้ นั้น จะต้องสอนวิชาการและฝึกฝนทักษะความรู้ ความจำ ให้ผู้ศึกษามีความรู้ มีความชำนาญ เรียนรู้จากครู หนังสือ หรือการฝึกปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้ในลักษณะสะสมเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ การศึกษานี้เน้นการพัฒนาการด้านวิชาการต่างๆ อันทำให้เกิดสติปัญญา ในเรื่องความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมทางวัฒนธรรมในอดีต เพื่อธำรงรักษาอนุรักษไว้ และถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมนี้ให้ไปสู่อนุชนรุ่นหลัง และให้คนในสังคมมีเจตคติ ความคิด ความเชื่อ ที่เหมือนๆ กัน อันก่อให้เกิดระเบียบวินัย ความสมัครสมานสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ในแง่ผู้สอนนั้นต้องเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกฝนและคัดเลือกมาเป็นอย่างดี มีความรู้ในวิชาที่ตนเองสอนอย่างลึกซึ้ง มีความสามารถในการถ่ายทอดและการกำหนดระบบกระบวนการเรียนการสอน ต้องมีคุณสมบัติที่ดี มีความประพฤติที่ดีเป็นแบบอย่างให้แก่ผู้เรียนด้านวิชาการและพฤติกรรม

๓. พิพัฒนาการนิยม (Progressivism)

ความเป็นมา “พัฒนา” หรือ “Progressive” หมายถึง สภาวะที่แท้จริงทั้งหลายมิได้หยุดนิ่ง หากแปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา และสถานที่ ปรัชญาการศึกษาพิพัฒนาการนิยมมีพื้นฐานมาจากนักปรัชญากรุปเสรีนิยม (Liberalism) ที่ไม่เห็นด้วยกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของสหรัฐอเมริกาที่มุ่งแข่งขันทางเศรษฐกิจ นักปรัชญาและนักศึกษากรุปเสรีนิยมจึงได้พยายามที่จะปฏิรูปสังคมเสียใหม่ จึงได้เริ่มกระบวนการพิพัฒนาการนิยมขึ้น ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ถึง (ราว พ.ศ. ๒๕๐๓) มีผู้นำสำคัญคือ นักศึกษา ฟรานซิส พาร์คเกอร์ (Colonel Francis W. Parker) ในปี พ.ศ. ๒๔๑๓ ได้เสนอเรียกร้องให้ปฏิรูปการศึกษา ต่อมา จอห์น ดีวอี้ (John dewey ๒๔๐๒-๒๔๙๕) ได้นำเอาแนวความเชื่อนี้ไปปฏิบัติและเขียนหนังสือชื่อ “School of Tomorrow” ได้มีการเผยแพร่ทำให้ปรัชญาการศึกษาพิพัฒนาการนิยมได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง^{๓๗} มีการจัดสมาคมแบบก้าวหน้าขึ้นโดยนักศึกษา เช่น คิลแพทริก (William Heard Kilpatrick), โบด (Boyd Bode) ที่เป็นบุคคลสำคัญในการพัฒนาการนิยมไปสู่การศึกษาในภาคปฏิบัติตามโรงเรียนต่างๆ ทั่วประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับประถมศึกษา กระทั่งจอห์น แอล ชาลด์ส (John L. Childs) จอร์จ เคทส์ (George Counts), และฮาโรลด์ รุกก์ (Harold Rugg) ได้มาร่วมขบวนการเป็นต้น

^{๓๖} ไพฑูรย์ สินลารัตน์, ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น, (กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๖๘.

^{๓๗} George F. Kneller, Ibid, p. 74.

ก. แนวคิดพื้นฐาน

ปรัชญาการศึกษาพิพัฒนาการนิยมมีรากฐานมาจากการประยุกต์ปฏิบัตินิยม (Pragmatism) และธรรมชาตินิยม (Naturalism) เชื่อว่าชีวิตและความเป็นจริงทั้งหลายมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาการศึกษาจึงแปรสภาพไปตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมไม่ให้ยึดมั่นอยู่ในความจริง ความรู้ และค่านิยมคงที่ การจะได้มาซึ่งความรู้หรือความจริงสูงสุดไม่มี ไม่แน่นอน สิ่งที่แน่นอนคือ การที่เราได้ลงมือกระทำหรือนำมาปฏิบัติได้ผลถึงจะเป็นสิ่งที่เป็นจริง และความรู้ความจริงจะได้มา จะต้องลงมือกระทำเพื่อให้เกิดประสบการณ์ ของผู้เรียน ให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวอยู่กับสังคมได้อย่างมีความสุข เรียกว่า “มรรคาแห่งความมีอิสระเสรีที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและสังคมให้เหมาะสม (The liberal road to culture)”^{๓๘}

ข. จุดมุ่งหมายของการศึกษา

ปรัชญาการศึกษาพิพัฒนาการนิยม ไม่มีจุดมุ่งหมายที่กำหนดแน่นอนตายตัว เพราะโลกมีการวิวัฒนาการและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาการศึกษาจึงมีการยืดหยุ่นไปตามสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม และตัวผู้เรียนด้วย ดังที่ Butler ได้กล่าวไว้ว่า^{๓๙}

๑. มุ่งส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รู้จักคิดและแก้ปัญหาไปพร้อมๆ กัน

๒. มุ่งพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับความสนใจความถนัดของผู้เรียน

๓. มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตนเองและสังคมเพื่อจะปรับตัวให้เข้ากับสังคมอยู่อย่างมีความสุขและหาแนวทางนำพาสังคม ให้มีความเจริญก้าวหน้า

๔. มุ่งส่งเสริมปลูกฝังทัศนคติเรื่องประชาธิปไตยให้กับผู้เรียนในห้องและนอกห้อง

๕. มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและอยู่ร่วมกับสังคมได้เป็นอย่างดี และมีความสุข เป้าหมายที่สำคัญ คือ ให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุขและให้สังคมเป็นสังคมที่มีความสุข

ค. องค์ประกอบของการศึกษา

๑) หลักสูตร

ปรัชญาการศึกษาพิพัฒนาการนิยม ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ (Experience Curriculum) เน้นการเสริมสร้างประสบการณ์หรือกิจกรรม อันเป็นวิธีการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

^{๓๘} Theodore Brarneld, *Philosophy of Education in Cultural Perspective*, (New York : Dryden Press, 1958), p. 90.

^{๓๙} Butler, J.D., *Four philosophies their practices in education and religion*, (New York : Harper and Row, 1968), p. 487.

ด้วยตัวเอง จากประสบการณ์เพื่อสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันในสังคมได้ และเนื้อหาหลักสูตรจะต้องได้รับความสนใจเป็นพิเศษ เกี่ยวพันกับชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ คือ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และเนื้อหาที่เข้าใจการดำรงชีวิตประจำวันและสังคม ได้แก่ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เป็นหลักสูตรหน่วยงานจัดตามลักษณะโครงสร้างและวัตถุประสงค์ของสังคมในชีวิต

๒) โรงเรียน

ปรัชญาการศึกษาพิพัฒนาการนิยมเชื่อว่าโรงเรียนคือแบบจำลองที่ตั้งงามของชีวิตและสังคม ดังนั้น โรงเรียนควรจะเป็นแหล่งสร้างสรรค์ประสบการณ์ในชีวิตจริงให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ปัญหาสามารถแก้ไขปัญหาในชีวิตและสังคมได้ ดังนั้นสภาพแวดล้อมของโรงเรียนจะต้องเป็นการส่งเสริมหรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ต่อเนื่อง จะได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ โรงเรียนกับสังคมสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งและเป็นสิ่งเดียวกัน เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไป โรงเรียนก็ต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยเพื่อช่วยให้นักเรียนรับการปรับตัวทันสังคมได้

๓) ผู้สอน

ปรัชญาการศึกษาพิพัฒนาการนิยม เชื่อว่าครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญมาก และเป็นผู้มีประสบการณ์ความรู้อย่างกว้างขวาง ใฝ่แสวงหาความรู้อยู่เสมอ เป็นที่ปรึกษาของผู้เรียนได้ทุก ๆ ด้าน แต่จะไม่ใช้ผู้สอนโดยตรง เป็นเพียงผู้ช่วยเหลือชี้แนะให้ผู้เรียนเป็นสำคัญและไม่บังคับผู้เรียน บทบาทที่สำคัญคือ จัดประสบการณ์ที่ดีและเหมาะสมกับนักเรียน เป็นผู้คอยให้กำลังใจกระตุ้นให้ผู้เรียนทุกคนมีความสนใจใฝ่รู้ใฝ่เรียนได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง นอกจากนั้นครูเป็นผู้ชี้แนะให้ผู้เรียนหาวิธีในการแก้ปัญหาด้วยตัวเอง^{๔๐}

๔) ผู้เรียน

ปรัชญาการศึกษาพิพัฒนาการนิยม ให้ความสำคัญต่อผู้เรียนมากเพราะถือว่าผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน และสิ่งที่นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ขึ้นได้ จะต้องมีการประสบการณ์ตรงต่อสิ่งต่างๆ แล้วได้ลงมือกระทำด้วยตัวเอง (Learning by doing) และตัดสินใจด้วยตนเองที่คิดว่าเหมาะสมกับความสามารถและความถนัด ความสนใจ และมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนโดยอยู่ในความดูแลเอาใจใส่จากครู และมีครูเป็นผู้แนะนำช่วยเหลือ

๕) กระบวนการเรียนการสอน

ปรัชญาการศึกษาพิพัฒนาการนิยมเน้นการกระทำเพื่อให้เกิดประสบการณ์โดยตรง ดังนั้นการสอนที่สำคัญตามแนวคิดปรัชญาการศึกษาตามที่ Kneller กล่าวว่า

^{๔๐} George F. Kneller, Ibid, p. 51.

๑. การเรียนการสอนยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Centered Approach) เน้นที่ความสนใจ ความถนัด และนักเรียนมีส่วนร่วมการวางแผนต่างๆ กับผู้สอน
๒. การเรียนการสอนพร้อมกันมีความสามัคคีซึ่งกันและกันกับผู้เรียนและผู้สอน
๓. การสอนใช้วิธีสอนแบบแก้ปัญหา และค้นคว้าทดลอง
๔. บรรยากาศของการเรียนการสอนควรเป็นบรรยากาศแห่งชีวิตจริงและนักเรียนจะรับประสบการณ์โดยตรงในเรื่องที่ศึกษา
๖. การเรียนการสอนควรเป็นเรื่องของครูที่จะจัดประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตัวเอง^{๔๑}

ปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม พอสรุปใจความว่า เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน และผู้เรียนสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข

๔. ปฏิรูปนิยม (Reconstructivism)

ความเป็นมา ปฏิรูป หมายถึง การบูรณะหรือทำขึ้นมาใหม่ ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยมเริ่มกระบวนการอย่างจริงจังในช่วงต้นทศวรรษ ๒๔๗๓ อันเป็นช่วงที่สหรัฐอเมริกากำลังประสบปัญหาหลาย ๆ อย่าง เช่น ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม จึงเกิดนักคิดกลุ่มหนึ่งที่พยายามจะแก้ปัญหาสังคมที่เรียกตัวเองว่า “นักคิดแนวหน้า” Fronteir Thinkers^{๔๒} ซึ่งมีอุดมการณ์หลักต้องการให้นักศึกษามีบทบาทในกาสร้างสรรค์ใหม่ที่มีความเท่าเทียมและยุติธรรม ผู้นำของนักคิดกลุ่มนี้ได้แก่ จอร์จ เอส เค้าท์ (George S. Counts) และ ฮาร์โลด รักก์ (Harold Rugg) ต่อมา จอห์น ดิวอี้ (พ.ศ. ๒๔๓๖) มาเข้าร่วมแนวคิดเกี่ยวกับ “การศึกษาเพื่อปฏิรูปสังคม” แนวคิดปรัชญานี้มีบทบาทในสังคมที่เด่นชัดช่วงปี พ.ศ. ๒๔๙๓ ที่ โอดอร์ บรามเมลด์ (Theodore Brameld) ได้เป็นผู้ทำให้ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยมเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางโดยการเสนอปรัชญาการศึกษาเพื่อการปฏิรูปสังคมในหนังสือหลายเล่มด้วยกัน เช่น “Pattern of Education Philosophy ๑๙๕๐” “Toward a Reconstructed Philosophy of Education ๑๙๕๖” และเรื่อง Educations Power ๑๙๖๕ เป็นต้น ทำให้ บรามเมลด์ ได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาของปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม

ก. แนวคิดพื้นฐาน

ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยมพัฒนามาจากปรัชญาปฏิบัตินิยม (Pragmatism) และผนวกเอาความคิดของปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม (Progressivism) เข้าด้วยกัน ปฏิบัตินิยมเชื่อว่า

^{๔๑} George F. Kneller, Ibid, p. 53.

^{๔๒} George F. Kneller, Ibid, p. 248.

ความรู้ความจริงนั้นมิได้หยุดนิ่ง แต่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ดังนั้นความรู้จึงมีการปรับปรุงแก้ไขอยู่เสมอตามปัญหาและการเปลี่ยนแปลงสภาพของมนุษย์ ส่วนฝ่ายพัฒนาการนิยมก็มีฐานแนวคิดเช่นเดียวกับปฏิบัตินิยม แต่พัฒนาการนิยมมุ่งเน้นความสำคัญของผู้เรียนเป็นฐานสำคัญ ดังนั้น ปฏิรูปหรือบูรณะสร้างขึ้นใหม่หรือทำขึ้นมาใหม่ แบบการปฏิรูปสังคมขึ้นมาใหม่โดยถือว่าการกระทำเป็นสำคัญในชีวิต เนื่องจากสังคมกำลังประสบปัญหาหรือกำลังอยู่ในวิกฤตการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นเครื่องมือหรือเป็นพาหนะของมนุษย์ในการสร้างวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมา ก่อนที่วัฒนธรรมเก่าจะทำลายไปให้เป็นสังคมใหม่ วัฒนธรรมที่ดีพร้อมทุกด้าน การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการมุ่งสร้างสมาชิกในสังคม ได้เห็นทางออกใหม่ และปฏิรูปสังคมไปสู่สังคมที่มีประชาธิปไตยมีความเท่าเทียมกันในสังคม เรียกว่า “เป็นหนทางแห่งการปฏิรูปเพื่อสร้างวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมา (A radical change toward a new cultural design)”^{๔๓}

ข. จุดมุ่งหมายของการศึกษา

จุดมุ่งหมายปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยมจะต้องเป็นไปเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาสร้างสรรค์สังคมใหม่ที่ดีและเหมาะสม ดังที่ ส. ศิวรักษ์ กล่าว สรุปไว้ดังนี้^{๔๔}

๑. การศึกษาต้องบ่งลงไปกับกาลสมัยเพื่อหาทางสร้างสรรค์ระบบสังคมขึ้นมาใหม่ให้เหมาะสมกับคุณค่าขั้นพื้นฐานของวัฒนธรรมและให้สอดคล้องกับพลังทางเศรษฐกิจและสังคมของโลกปัจจุบัน

๒. ต้องเป็นสังคมประชาธิปไตยที่แท้จริงโดยที่ประชาชนต้องสามารถพบกลุ่มสถาบันและทรัพยากรต่างๆ ได้

๓. การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมพัฒนาสังคมโดยตรงและต้องช่วยแก้ปัญหาของสังคมที่เป็นอยู่ด้วย

๔. การศึกษาจะต้องมุ่งสร้างระเบียบใหม่ของสังคมบนรากฐานของประชาธิปไตยโดยต้องคำนึงถึงพื้นฐานที่มีอยู่เดิม

๕. การศึกษาจะต้องให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของสังคมโดยส่วนรวม ควบคู่ไปกับของตนเอง

^{๔๓} Theodore Brarneld, Ibid, pp. 75-78.

^{๔๔} ส. ศิวรักษ์, ปรัชญาการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๔), หน้า ๗๐.

ค. องค์ประกอบของการศึกษา

๑) หลักสูตร

ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยมเป็นเนื้อหาวิชาในหลักสูตรที่เน้นด้านสังคมเป็นแกนสำคัญในเรื่องสภาพและปัญหาสังคมเป็นหลัก มุ่งเน้นหลักสูตรแบบกระบวนการสังคมและการดำรงชีวิต (Social Process and life function Curriculum) ผู้เรียนจะต้องเข้าใจสภาพของสังคมดีพอ และมองเห็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาของสังคมปัจจุบัน รวมไปถึงอนาคตด้วย^{๔๕} หลักสูตรในปรัชญานี้ให้ความสำคัญแก่วิชาที่ช่วยทำให้ผู้เรียนเข้าใจสังคมเป็นอย่างดี เช่น วิชาที่เกี่ยวกับเรื่องของ เศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา การอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ การศึกษา สื่อสารมวลชน การขนส่ง การอนามัย สาธารณสุข และนิเวศวิทยา^{๔๖} เพื่อเตรียมความพร้อมในการวิเคราะห์ปัญหาอย่างชาญฉลาดแก่ผู้เรียน เพื่อเป็นพลังสำคัญในการปฏิรูปสังคมในทิศทางที่ปรารถนา นอกจากนี้ เนื้อหาวิชาในหลักสูตรควรคำนึงถึงความยืดหยุ่นและความแตกต่างกันระหว่างสภาพปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในแต่ละท้องถิ่น

๒) โรงเรียน

ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยมโรงเรียนจะมีบทบาทต่อสังคมอย่างจริงจัง โรงเรียนจะต้องสนใจใฝ่หาอนาคตเป็นหลัก และนำทางให้ผู้เรียนได้พบกับระเบียบของสังคมใหม่โดยการศึกษาฝึกในด้านความคิดสร้างสรรค์ให้ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนพร้อมที่จะร่วมมือในการวางแผนให้กับสังคมใหม่ โรงเรียนมีหน้าที่สร้างบรรยากาศแบบสังคมประชาธิปไตยให้กับผู้เรียน และในเวลาเดียวกันโรงเรียนจะต้องทำงานร่วมกับสมาชิกอื่นๆ ของสังคมด้วย นั่นก็คือโรงเรียนจะต้องเป็นผู้สร้างสังคมไม่ใช่เป็นผู้ที่ถูกสังคมสร้างขึ้นมา หากต้องการให้สังคมในอนาคตเป็นเช่นไร โรงเรียนก็สามารถจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อฝึกอบรมผู้เรียนให้มีบุคลิกภาพ ทักษะ และความรู้ความสามารถเป็นอย่างนั้น

๓) ผู้สอน

ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยมครูผู้สอนต้องยึดหลักการสำคัญคือ ประชาธิปไตย พร้อมเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง และเป็นผู้กระทำให้จริงในการสร้างสรรค์สังคมที่ดีกว่า อีกประการหนึ่ง ครูเป็นผู้บุกเบิกในการหาวิธีแก้ไขปัญหา และมีความสนใจเรื่องราวของสังคม ทั้งยังเป็นผู้คอยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีทักษะในการวิเคราะห์ ปัญหา เพื่อหาทางแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ ของสังคม^{๔๗}

^{๔๕} สุภร ศรีแสน, *ปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร : อภิชิตการพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๑๙๕.

^{๔๖} Theodore Brarneld, Ibid, p. 15.

^{๔๗} เมธี ปิณฑานานนท์, *ปรัชญาการศึกษาสำหรับครู*, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓), หน้า ๘๗.

๔) ผู้เรียน

ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยมเน้นความสำคัญของสังคมเป็นหลัก มิใช่ส่วนตัว และเน้นสังคมอนาคตที่เป็นอุดมคติด้วย ดังนั้นผู้เรียนจะได้รับการปลูกฝังให้ตระหนักถึงคุณค่าทางสังคม มุ่งผลประโยชน์ของสังคมเป็นสำคัญ และได้รับการฝึกฝนให้รู้จักเทคนิคและวิธีการต่างๆ ที่จะทำความเข้าใจและแก้ปัญหาทางสังคม^{๔๘} แต่แนวทางและความคิดเพื่อการแก้ไขปัญหานั้นมิใช่การชี้นำจากครูฝ่ายเดียว จะต้องให้ผู้เรียน และประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อหาข้อสรุปที่ยุติธรรมและเหมาะสม ในการแก้ไขปัญหาของสังคมให้มีความเจริญ

๕) การเรียนการสอน

ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยมมุ่งให้ผู้เรียนได้สังเกตเห็นแนวทางสำหรับการประยุกต์ความรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยส่วนรวม ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง มองเห็นปัญหาต่างๆ ด้วยตนเอง และอาศัยวิธีการแก้ปัญหาตามวิธีทางวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รู้จักการวิพากษ์วิจารณ์ อภิปรายเพื่อแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่เหมาะสม^{๔๙} วิธีการศึกษาจะต้องสร้างให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของสังคมโดยการมีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อพัฒนาสังคม และฝึกให้ผู้เรียนเป็นนักปฏิรูปสังคม โดยให้โอกาสผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น และลงมือในการแก้ไขปัญหของสังคมตามกระบวนการประชาธิปไตย^{๕๐}

ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม พอสรุปได้ว่า เน้นให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพความเป็นไปของสังคมและปัญหาสังคม เพื่อการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงสังคม และสร้างระบบสังคมใหม่ให้เป็นสังคมประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

๕. อัตถิภาวนิยม (Existentialism)

ความเป็นมา อัตถิภาวะ หมายถึง ความเป็นอยู่ ในลักษณะความมีชีวิตอยู่ของมนุษย์ ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม เริ่มก่อตั้งในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นปรัชญาที่มุ่งส่งเสริมให้มนุษย์มีเสรีภาพและความรับผิดชอบ แนวคิดทฤษฎีนี้กำเนิดโดยกล่าวว่ นักปราชญ์ชาวเดนมาร์กโซเร็น เคียร์เคอการ์ด (Søren Aabye Kierkegaard: 1813 – 1855) และนักปราชญ์ชาวเยอรมัน ฟรีดริช นิทเช่ (Friedrich Nietzsche) แนวคิดของปรัชญานี้ ได้แบ่งแยกมนุษย์ออกเป็น ๒ ฝ่าย อย่างชัดเจน

^{๔๘} ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน, ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๙๑-๙๒.

^{๔๙} ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน, ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖), หน้า ๙๒-๙๓.

^{๕๐} George F. Kneller, Ibid, p. 62.

โดยข้อแตกต่างที่ลึกซึ้ง และเป็นพื้นฐาน พวกที่เป็นตัวของตัวเอง มีเสรีภาพและความรับผิดชอบของ
ตัวเอง ยึดถืออุดมการณ์ เรียกว่า อเทวนิยม และอีกฝ่ายยังให้ความสำคัญกับขนบธรรมเนียมและลัทธิ
ประเพณีของสังคม ยึดถืออุดมการณ์เดิม เรียกว่า เทวนิยม^{๕๑} เมื่อ ราลป์ ฮาร์เปอร์ (Ralp Harper)
เขียนบทความเสนอแนวคิดทางการศึกษาของอัทธินิยมขึ้นมา และมีนักปรัชญาการศึกษาที่
พยายามสร้างปรัชญานี้ให้เป็นระบบที่สมบูรณ์ก็คือ จอร์จ เอฟ เนลเลอร์ (George F. Kneller) และ
แวน คลีฟ มอร์ริส (Van Cleve Morris) และก็มีผู้จัดการศึกษาค้นแนวคิดของปรัชญาการศึกษานี้
คือ เอ เอส เนลล์ (A. S. Neill) โดยได้ตั้งโรงเรียนชื่อ ซัมเมอร์ฮิลล์ (Summerhill) ขึ้นในประเทศ
อังกฤษ และในปัจจุบันแนวคิดนี้การจัดโรงเรียนในลักษณะนี้ได้มีอิทธิพลขยายกว้างออกไปยังประเทศ
ต่างๆ^{๕๒}

ก. แนวคิดพื้นฐาน

ปรัชญาการศึกษาอัทธินิยมถือว่ามนุษย์ย่อมมีสิทธิเสรีภาพเป็นตัวของตัวเองที่จะทำ
ตามประสงค์ของแต่ละบุคคล และมีความรับผิดชอบในการกระทำของตนเองอย่างแท้จริง
(Freedom, Choice and Responsibility) มนุษย์เป็นผู้สร้างชีวิตและอนาคตของตัวเอง เป็นปรัชญา
ที่สอนให้มนุษย์ยึดตัวตนเป็นหลัก เป็นปรัชญาที่ต่อต้านธรรมเนียม จิตนิยม เพราะทั้งสองสำนัก
ปฏิเสธเสรีภาพของมนุษย์

ข. จุดมุ่งหมายการศึกษา ปรัชญาการศึกษาอัทธินิยม มีดังนี้

๑. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ความสามารถ รู้จักเลือกและรับผิดชอบต่อในการ
ตัดสินใจของตนเอง และจะต้องเป็นสิ่งที่ดีสำหรับบุคคลอื่นด้วย
๒. มุ่งให้ผู้เรียนเป็นตัวของตัวเองในทางที่จะเลือก
๓. มุ่งให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตัวเองเลือกอย่างอิสระ
๔. มุ่งให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองกระทำ
๕. มุ่งให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัยในการกระทำของตัวเอง

^{๕๑} อัครพงษ์ สัจจวาจิต, ปรัชญาการศึกษาแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, (กรุงเทพมหานคร : แอล.ที.
เพรส., ๒๕๔๖), หน้า ๑๗๗-๑๗๘.

^{๕๒} อาคม สมบัติแก้ว, “การศึกษาแนวปรัชญาการศึกษาของครูอาจารย์และผู้บริหารโรงเรียน
ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช,” ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, ๒๕๓๕), หน้า ๑๐.

ค. องค์ประกอบของการศึกษา

๑) หลักสูตร

ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม เป็นหลักสูตรที่จะทำให้มนุษย์มีทัศนะกว้างขวาง และเตรียมคนให้เป็นผู้ชำนาญ เป็นหลักสูตรที่เชื่อว่าทุกวิชามีความสำคัญ ให้ผู้เรียนเห็นว่าวิชาใดจะช่วยให้รู้จักตัวเอง และเข้าใจโลกให้ดีขึ้น ได้แก่ วิชาด้านมนุษยธรรมศาสตร์ คือวรรณคดี ประวัติศาสตร์ ปรัชญา ศิลปะ เช่น การดนตรี การประพันธ์ และศิลปะต่างๆ เพราะวิชาเหล่านี้ช่วยฝึกฝนใน ด้านความสุนทรีย์ อารมณ์ และสามัญสำนึก^{๕๓} ส่วนวิชาวิทยาศาสตร์ก็สำคัญ วิชาเหล่านี้ถือว่าเหมาะสมกับผู้เรียน เนื้อหาวิชาที่เรียนจะต้องไม่แตกต่างไปจากสิ่งที่ผู้เรียนจะเจอประพจน์ในห้องเรียนและชีวิตประจำวัน

๒) โรงเรียน

ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยมมีความเชื่อว่าโรงเรียนจะต้องสร้างบรรยากาศแห่งเสรีภาพทั้งในและนอกห้องเรียน จัดสิ่งแวดล้อมให้ผู้เรียนพอใจในโรงเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสิทธิในการเลือกทุกอย่าง จะไม่สร้างและกำหนดเงื่อนไขต่างๆ หรือ การกดดันให้ยอมรับความเชื่อและปฏิบัติตาม (Conform) แต่จะสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละคนมีพัฒนาการในด้านความเป็นตัวของตนเองนั่นคือมีโอกาสเลือกและรู้จักเลือกโดยอิสระ

๓) ผู้สอน

ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยมไม่ค่อยมีบทบาทในการสอนอย่างเต็มรูปแบบ แต่ทำหน้าที่ช่วยให้กำลังใจกระตุ้นให้ผู้เรียนตื่นตัวอยู่เสมอ ทั้งเร้าใจให้ผู้เรียนรู้จักตัวเอง สามารถนำศักยภาพของตัวเองมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและเน้นให้เด็กเข้าใจตัวเองเป็นสำคัญ ผู้สอนไม่ควรเลือกหรือยึดเหยียดความหมายใดความหมายหนึ่งให้ผู้เรียน การกระทำเช่นนั้นย่อมลดคุณค่าความเป็นมนุษย์และสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ผู้สอนต้องมีความจริงใจที่จะช่วยกันอภิปรายเสนอแนะทัศนะหรือความรู้แก่ผู้เรียนอย่างละเอียดทุกแง่มุม

๔) ผู้เรียน

ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม ผู้เรียนมีเสรีภาพที่แท้จริง จึงเป็นผู้เลือกสิ่งที่จะเรียนเลือกแนวทางที่จะพัฒนาตัวเอง เพราะเป้าหมายของการศึกษา มิใช่ “การปรับตัว” หรือการกดดันให้ยอมรับความเชื่อและปฏิบัติตาม (Conform) กลุ่มซึ่งซ่อนอยู่ใต้เปลือกนอกที่อ่อนหวานนุ่มนวลของ

---

^{๕๓} พรชูลี อาชาวอำรุง, **ทักษะการร้องเพลงสากล**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, แผนกสารัตถศึกษา, ๒๕๑๗), หน้า ๖๖.

มโนทัศน์ที่น่าเลื่อมใสที่เรียกว่าวิญญานกลุ่ม^{๕๔} แต่เพื่อผู้เรียนรู้จักตัวเอง และเข้าใจในตัวเอง ด้วยเหตุนี้แนวทางจริยธรรมและการประพฤติปฏิบัติต่างๆ เป็นเรื่องส่วนบุคคลที่จะเลือกใช้ชีวิต วิถีทางของตัวเอง แต่จะต้องมีวินัยในตัวเองและมีความรับผิดชอบในการกระทำของตัวเองที่กระทำ

๕) การเรียนการสอน

ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยมจะให้ความสำคัญผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง การเรียนการสอนจึงมุ่งให้ผู้เรียนได้ค้นพบจากตัวของเขาเอง และรู้จักตัวเองเป็นสำคัญคือเห็นว่าการเรียนรู้ของผู้เรียนควรเริ่มต้นที่ความอยากรู้ของตัวผู้เรียนเอง ไม่ใช่เริ่มต้นที่ความรู้ที่ผู้สอนจะถ่ายทอดให้ ผู้เรียนควรจะได้รับส่งเสริมให้เข้าใจในวิชาที่จะเรียนอย่างถ่องแท้ สามารถจะบอกได้ว่าตัวเองมีความรู้สึกอย่างไรกับวิชานั้นๆ วิธีการเรียนการสอนที่ใช้ได้ดีก็คือ การให้ลงมือกระทำเอง แบบตั้งปัญหาอภิปราย โต้ตอบ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันดังที่ บูเบอร์ กล่าวว่า ถ้าครูเป็นเพียงผู้สอนเป็นตัวกลางระหว่างความรู้กับนักเรียนนั้นว่ามันไม่ใช่เป็นการแสวงหาความรู้ร่วมกัน^{๕๕}

ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม พอสรุปได้ว่า เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นให้เสรีภาพแก่ผู้เรียน ในการเลือกและตัดสินใจตามความต้องการของผู้เรียนเอง

๖. พุทธปรัชญาการศึกษา (Buddhist Philosophy of Education)

ความเป็นมา พุทธปรัชญา หมายถึง ความรู้แจ้ง ความรู้ทั่ว รู้ซึ่ง ปรีชาหยั่งรู้เหตุผล ความรู้เข้าใจชัดเจน ความรู้เข้าใจยังแยกได้ในเหตุผลดีชั่ว รู้คุณโทษ รู้ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ เป็นความรู้ที่กำจัดอาสวะกิเลสทั้งปวง เป็นความรู้ที่มองเห็นได้ในกองสังขารตามความเป็นจริง^{๕๖} ซึ่งจากทัศนะนี้ พระพุทธศาสนาก็ได้ปฏิเสธว่า ภาวะทางปัญญาเหนือวิสัยของปุถุชน ดังที่ได้แบ่งปัญญาออกเป็น ๓ ประเภท ตามลักษณะวิธีการของการศึกษา คือ สุตมยปัญญา ปัญญาเกิดจากการสดับเล่าเรียน จินตามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการคิดพิจารณา และภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการบำเพ็ญ^{๕๗} จากแนวคิดดังกล่าว สามารถสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับระดับภาวะทางปัญญาทั้งหมดนี้มิได้อยู่เหนือวิสัยของมนุษย์จะมีได้

^{๕๔} อัครพงษ์ สัจจวาจิต, ปรัชญาการศึกษาแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, หน้า ๑๘๗.

^{๕๕} ส. ศิวรักษ์, ปรัชญาการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๔), หน้า ๗๙.

^{๕๖} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๒๘/๒๓๑.

^{๕๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ประยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๘, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๙๖.

ก. แนวคิดพื้นฐาน

พุทธปรัชญามีความเชื่อว่าธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์คือทุกข์ จุดมุ่งหมายของการศึกษาในทัศนะของพระพุทธศาสนา คือ การหลุดพ้นจากทุกข์ เพราะฉะนั้น การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมาย ในแง่ทางโลกและทางศาสนา พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงพุทธปรัชญาการศึกษาที่มีหลักความสำคัญโดยยึดหลัก “ไตรสิกขา” แปลว่า สิกขา ๓ คือ การศึกษา ได้แก่ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมพัฒนากาย วาจา จิต และปัญญาให้เกิดความเจริญอกงาม ประกอบด้วย

๑. อธิศีลสิกขา การศึกษาในด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย ให้มีสุจริตทางกาย วาจา และอาชีวะ มีสาระสำคัญคือ การดำรงตนอยู่ด้วยดี มีชีวิตเกื้อกูล ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่ตนมีส่วนช่วยสร้างสรรคร์รักษา ให้เอื้ออำนวยแก่การมีชีวิตที่ดีงามร่วมกันเป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับการพัฒนาคุณภาพจิตและเจริญปัญญา

๒. อธิจิตตสิกขา การศึกษาทางจิตใจ พัฒนาคุณธรรมสร้างความสุข เสริมคุณภาพจิต และรู้จักให้ความสามารถในกระบวนการสมาธิ มีสาระสำคัญ คือการพัฒนาคุณภาพจิต หรือการปรับปรุงจิตให้มีคุณภาพและสมรรถภาพสูง ซึ่งเอื้อแก่การมีชีวิตที่ดีงาม และพร้อมที่จะทำงานทางปัญญาให้ดีที่สุด

๓. อธิปัญญาสิกขา การศึกษาทางปัญญาอย่างสูง ทำให้เกิดความรู้แจ้งที่สามารถชำระจิตให้บริสุทธิ์หลุดพ้นโดยสมบูรณ์ เป็นอิสระไร้ทุกข์โดยสิ้นเชิง มีสาระสำคัญคือการมองดูและเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงหรือรู้เท่าทันธรรมชาติของสังขารธรรมทั้งหลาย ทำให้เป็นอยู่และการทำงานต่างๆ ด้วยปัญญา คือรู้จักวางท่าที และปฏิบัติต่อโลกและชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมพอดีในทางที่เป็นไปเพื่อแผ่ขยายประโยชน์สุขมีจิตใจผ่องใสไร้ทุกข์เป็นอิสระเสรีและสดชื่นเบิกบาน^{๕๘}

ข. จุดมุ่งหมายการศึกษา

จุดมุ่งหมายการศึกษาของพุทธปรัชญาการศึกษานั้น ได้มีผู้กล่าวไว้หลายท่านคือ ท่านพุทธทาสภิกขุ (เงื่อม อินฺทปญฺโญ) ได้กล่าวว่า “การศึกษานี้เพื่อมนุษย์จะมีโอกาสได้สิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้โดยการทำลายเสียซึ่ง สัญชาตญาณอย่างสัตว์ และมีการประพฤติกระทำอย่างมนุษย์ที่มีใจสูงโดยสมบูรณ์” ทั้งนี้ เพราะสัญชาตญาณที่มีความเห็นแก่ตัวอย่างมากคือ สัญชาตญาณอย่างสัตว์นั่นเอง^{๕๙} สาโรช บัวศรี ได้กล่าวว่า ความมุ่งหมายของหลักการศึกษา ได้แก่

^{๕๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย**, (กรุงเทพมหานคร : เพ็ทแอนด์โฮม, ๒๕๕๕), หน้า ๕๔๖.

^{๕๙} พุทธทาสภิกขุ, **ธรรมสาลักษณ์**, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๒๙), หน้า ๑๒๑.

๑. เพื่อให้รู้จักตนเอง (รู้จักขั้น ๕) และรู้จักทุกข์หรือปัญหา อันย่อมนับเนื่องมาจากอกุศลมูล และเพื่อจะได้พัฒนาตนให้หลุดพ้นไปจากทุกข์หรือปัญหานั้นๆ

๒. เพื่อให้เกิดความรู้และความสามารถที่จะคิดเป็น (รวมเรียกปัญญาธรรม) ตลอดจนทั้ง ความรับผิดชอบ และสมรรถภาพทั้งปวง อันจะเป็นเครื่องมือในการดับทุกข์ หรือแก้ปัญหา และปรับปรุงสภาพของสังคมและมนุษย์

๓. เพื่อให้เกิดคุณธรรมและศีลธรรม ที่สร้างสัมพันธ์ภาพอันดีในหมู่มนุษย์ และเกิดสันติสุขในสังคม^{๖๐}

จุดมุ่งหมายการศึกษาตามหลักพุทธปรัชญาการศึกษามุ่งให้เด็กเป็นผู้มีคุณธรรมปราศจากการเห็นแก่ตัว เป็นผู้รู้จักตัวเอง (รู้จักในขั้น ๕ เพื่อให้เกิดความรู้ ความสามารถที่จะคิด เรียกว่าปัญญาธรรม) รู้จักแก้ปัญหาในชีวิต และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ค. องค์ประกอบของการศึกษา

๑) หลักสูตร

พุทธปรัชญาการศึกษาเป็นหลักสูตรที่เน้นการฝึกฝนอบรมทางด้านจิตใจและคุณธรรมของเด็กเป็นสำคัญ ส่วนวิชาอื่นๆ นั้น ให้เลือกเรียนได้ตามความเหมาะสมเพื่อประโยชน์ในชีวิต ดังที่ พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวว่าแผนการศึกษา ๔ อย่าง คือ

๑. การที่เรารู้หนังสือแล้วจะต้องมีความรู้ในเรื่องที่สำคัญที่สุดในชีวิตคือ รู้ว่า เกิดมาทำไม คำตอบคือ เกิดมาเพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้ เรียกว่า พุทธิศึกษา

๒. เป็นการอบรมให้รู้จักทำลายความเห็นแก่ตัว หรือความเห็นแก่พวกของตัว ต้องเต็มไปด้วยความสามารถ ความมธยัสถ์มากขึ้นทุกทีๆ เรียกว่าจริยศึกษา

๓. การศึกษาเพื่อให้มีกำลัง ต้องประกอบด้วยกำลังทางวัตถุและกำลังทางวิญญาณหรือกำลังทางจิต เพราะจะต้องฝึกให้จิตมีสมาธิ จึงจะสามารถควบคุมบังคับกำลังกายให้เดินไปถูกทางได้เรียกว่า พลศึกษา

๔. เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ และวิชาชีพเป็นอุปกรณ์ในการเลี้ยงชีพ เป็นหนทางให้มนุษย์เสาะแสวงหาสิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้รับ เรียกว่า หัตถศึกษา^{๖๑}

^{๖๐} สาทโรช บัวศรี, **ปรัชญาการศึกษาในประเทศไทย**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๘), หน้า ๗.

^{๖๑} พุทธทาสภิกขุ, **ธรรมสำหรับครู**, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๒๙), หน้า ๗๗-๗๘.

หลักสูตรพุทธปรัชญาการศึกษา เนื้อหาจะต้องประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ ส่วนที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ และส่วนที่จำเป็นต่อการพัฒนาด้านจิตใจ เพราะการพัฒนาความเป็นมนุษย์จะต้องพัฒนาทั้งในทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจไปพร้อมๆ กัน

๒) โรงเรียน

พุทธปรัชญาการศึกษามีความเชื่อว่าการจัดโรงเรียนนั้น จะต้องคำนึงถึงปัจจัยที่จะเหนี่ยวนำ โน้ม ส่งเสริมจูงใจ และปลุกเร้าให้เกิดความศรัทธาที่จะเรียนรู้ ซึ่งจะต้องประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ พอสรุปได้ดังนี้

๑. ความเจียบสงบ การสร้างบรรยากาศที่เจียบสงบมิใช่การข่มขู่บังคับ ห้ามนักเรียนพูด แต่เน้นที่การสำรวม คือ สำรวม กาย วาจา ใจ การฝึกหัดแผ่เมตตา การฝึกสมาธิอย่างง่ายๆ เป็นการฝึกหัดให้ผู้เรียนรู้ตัวอยู่เสมอว่ากำลังทำอะไรอยู่

๒. ความใกล้ชิดกับธรรมชาติ การจัดชั้นเรียนมิได้จำกัดอยู่ภายในห้องสี่เหลี่ยมเท่านั้นแต่ให้นำธรรมชาติเข้ามาสู่ห้องเรียน และนำผู้เรียนออกไปสู่สิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ และเป็นแหล่งวิทยาการในชุมชนทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงด้วยวิธีการที่ประหยัด และสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

๓. ความแปลกใหม่และเปลี่ยนแปลงไม่จำเจ คือ จัดห้องเรียนให้น่าสนใจอยู่เสมอ เช่น การจัดห้องเรียนพิเศษตามลักษณะวิชาที่เรียน มีการตกแต่งห้องเรียน สื่อต่างๆ ในโอกาสที่สำคัญ มีการเปลี่ยนกลุ่มเด็กนักเรียน เปลี่ยนรูปแบบการจัดที่นั่งเรียน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจไม่รู้สึกรำคาญเบื่อหน่าย

๔. ความสะอาด มีระเบียบและเรียบง่าย เป็นการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อฝึกลักษณะนิสัยและฝึกหัดอบรมการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอ สภาพของห้องเรียนและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ไม่จำเป็นต้องมีราคาแพงหรูหรา แต่จะต้องกวาดซั้วให้มีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่เสมอ^{๖๒}

๓) ผู้สอน

พุทธปรัชญาการศึกษาเชื่อว่าครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรมมีความเป็นกัลยาณมิตรต่อผู้เรียน ตั้งใจสอนด้วยความมุ่งหวังที่จะให้ศิษย์เป็นคนที่มีความดีของสังคม ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ดี ปฏิบัติได้จริง และมีวิธีสอนหลายๆ แบบที่สามารถเร้าใจให้ผู้เรียนสนใจได้เป็นอย่างดี

^{๖๒} พระอัครเดช ญาณเตโช (โลภะผล), **พุทธปรัชญาการศึกษา**, มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ปีที่ ๔, ฉบับที่ ๒, (กรกฎาคม - ธันวาคม, ๒๕๕๓), หน้า ๕๗-๕๘.

ดังที่ แสง จันทร์งาม กล่าวถึงลักษณะครูผู้สอนที่ดีตามหลักพุทธปรัชญาการศึกษาว่าควรมี คุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

๑. มีความกรุณาเป็นพื้นฐานของจิตใจ การสอนนั้นมุ่งให้ผู้เรียนพ้นจากความทุกข์ไม่หวังสิ่งตอบแทน
๒. ไม่ถือตัว ไม่หยิ่งยโส ไม่ถือยศถือศักดิ์
๓. มีความอดทนใจเย็น
๔. มีความยุติธรรม ไม่เห็นแก่หน้า ไม่เข้าข้างผู้เรียนบางคน หรือชอบผู้เรียนบางคน
๕. มีความรอบคอบ พิจารณาถี่ถ้วน ไม่ตัดสินใจอย่างหุนหันพลันแล่น
๖. มีความประพฤติน่าเคารพบูชา เป็นแบบอย่างที่ดีทางความประพฤติ ครูจะต้องเป็นผู้แนะนำ และผู้แนะนำจะต้องปฏิบัติในสิ่งที่ตนสอน
๗. รู้จักระดับสติปัญญาของผู้เรียน และปรับปรุงวิธีการสอนของตนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่ม^{๖๓}

๔) ผู้เรียน

พุทธปรัชญาการศึกษา พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้เรียนว่าชีวิตนักศึกษาที่แท้จริงจะต้องเป็นตัวของตัวเองโดยธรรม ไม่ใช่เป็นตัวของตัวเองโดยกิเลส ชีวิตประจำวันของนักศึกษาจะต้องให้เต็มอยู่ด้วยการศึกษาที่ถูกต้องคืออยู่ในระบบที่เรียกว่า (Plain Living – High Thinking) กล่าวคือ Plain Living คือกินอยู่อย่างต่ำ High Thinking คือกระทำอย่างสูง หมายถึงมีความเป็นอยู่อย่างง่ายๆ เพื่อไม่ให้โอกาสแก่กิเลส แต่มุ่งกระทำให้สูงที่สุดในด้านทางจิต ทางวิญญาณ เรียกว่า บรมธรรม

พระราชวรมณี ได้กล่าวถึงหน้าที่และบทบาทของผู้เรียน มีหน้าที่โดยตรงคือการสร้างการศึกษาให้เกิดขึ้น แก่ตนหรือการทำตนให้เป็นผู้มีการศึกษาโดยการรู้จักใช้ประโยชน์จากกัลยาณมิตรและการรู้จักคิดที่เรียกว่าโยนิโสมนสิการเท่าที่ยังผลให้เกิดปัญญาที่แท้จริง ซึ่งพ่วงมาด้วยอิสรภาพและความกรุณา ผู้เรียนที่ได้รับผลสำเร็จจากการศึกษาจะเจริญงอกงามขึ้น ในแนวทางของอัตถะ ๒ อย่าง คือ

๑. ประโยชน์ตน คือ ความเจริญงอกงามที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตของเขา ได้แก่ความงอกงามแห่งสติปัญญาและคุณธรรม เรียกว่า อัตตะอัตถะ
๒. ประโยชน์เพื่อผู้อื่น เช่น รู้จักหน้าที่ รู้จักรับผิดชอบต่อสังคมต่อส่วนรวม รู้จักรักษาระเบียบวินัยของสังคม คือ ชีวิตของเขาได้ เกื้อกูลแก่ผู้อื่นเพื่อประโยชน์ชีวิตที่ร่วมกันของคนทั้งหลายด้วย เรียกว่า ปรัตถะ

^{๖๓} แสง จันทร์งาม, ศาสนาศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๔), หน้า ๒๔-๓๐.

๕) กระบวนการเรียนการสอน

พุทธปรัชญาการศึกษา นั้น เป็นการจัดโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อม แรงจูงใจและวิธีการสอนให้ศิษย์เกิดศรัทธาที่จะเรียนรู้และได้ฝึกฝนวิธีการคิดโดยแยกกาย นำไปสู่การปฏิบัติจนประจักษ์จริง เรียกว่า การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ (แปลว่า การทำใจโดยแยกกาย หรือคิดถูกวิธี หมายถึง การคิดอย่างมีระเบียบหรือคิดตามแนวทางของปัญญา) โดยมุ่งเน้นให้ครูเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ ครูผู้สอนและศิษย์มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และศิษย์ได้มีโอกาสคิดแสดงออก ปฏิบัติอย่างถูกวิธีจนสามารถใช้แก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม เสถียร ชาวไทย ยังได้อธิบายเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนตามพุทธปรัชญาไว้ว่า การศึกษาตามหลักพุทธศาสนามี ๓ ชั้น ได้แก่

๑. เป็นชั้นควบคุม ฝึกหัดพฤติกรรมทางกาย และทางคำพูดโดยมุ่งให้แสดงเฉพาะพฤติกรรมที่ดีอันไม่เป็นโทษแก่ตนเองและคนอื่น

๒. เป็นชั้นควบคุมฝึกหัดจิตโดยตรง มุ่งให้บุคคลได้รู้จักบังคับจิตใจตนเอง รู้จักคิดและแสดงความคิดเห็นออกมาเฉพาะสิ่งที่เป็นความดี ก่อให้เกิดความสร้างสรรค์ ตลอดจนรู้จักทำจิตใจให้สงบได้ เรียกว่าสมาธิ

๓. เป็นชั้นสูงสุดแห่งการศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในวิชาการต่างๆ และมีความรู้ความเข้าใจในสภาพความเป็นจริงของชีวิต ซึ่งมีทั้งความสมหวังและความไม่สมหวัง เรียกว่า ปัญญา

การเรียนการสอนตามแนวพุทธปรัชญาเป็นการศึกษาตามลำดับขั้นของไตรสิกขาอันประกอบด้วย สิล สมาธิ และปัญญา การเรียนการสอนอาจมีได้หลายๆ วิธีด้วยกัน ทั้งนี้แล้วแต่ความเหมาะสมแต่ต้องเป็นวิธีที่เด็กเกิดความรู้ความเข้าใจต้องควบคู่กันไปกับการฝึกฝนทางด้านคุณธรรมด้วย

พุทธปรัชญา พอสรุปได้ว่า เป็นปรัชญาการศึกษาที่เชื่อว่า การศึกษา คือ การมุ่งให้คนรู้จักแก้ไขปัญหาให้พ้นทุกข์ พึ่งตนเองได้ มีคุณธรรม ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และรู้จุดมุ่งหมายของชีวิต

บทที่ ๓

ประวัติความเป็นมาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

การศึกษาวิจัยบทที่ ๓ กำหนดขอบเขตระยะเวลาตั้งแต่ประเทศลาวการได้รับเอกราชเป็นประชาธิปไตยในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ จนถึงปัจจุบัน เพื่อสำรวจการศึกษาของประเทศลาวที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้และตั้งชื่อการศึกษาว่า ประวัติความเป็นมาของการศึกษา ส.ป.ป. ลาว เพราะช่วงเวลานี้เป็นช่วงประเทศลาวได้รับแผนการพัฒนาอย่างชัดเจนเป็นระบบ มีการกำหนดแผนการพัฒนาแยกเป็นด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาประเทศให้เทียบเท่ากับนานาชาติอารยประเทศ ในขณะที่การพัฒนาการศึกษาเป็นหนึ่งในแผนการพัฒนาประเทศ

๓.๑ การศึกษาของลาวสมัยโบราณ

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีลักษณะที่ตั้ง และสภาพภูมิศาสตร์องค์ประกอบของประชากร สภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของประเทศเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ไม่มีทางออกสู่ทะเลโดยตรง และพื้นที่ประกอบด้วยเทือกเขาสลับซับซ้อนครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ ๙๐ ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ^๑ ทำให้ประชาชนมีอาชีพจำกัด ความยากจนเกิดขึ้นทั่วไป ยิ่งประชากรประกอบด้วยชนเผ่าต่างๆ ทำให้มีความแตกต่างในเรื่องจารีต ประเพณี ความเชื่อ อยู่อย่างกระจัดกระจายเป็นกลุ่มเล็กกลุ่มน้อย จะเห็นได้จากระบบการศึกษาที่สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของเยาวชนของชาติ ซึ่งมีภูมิหลังที่แตกต่างกัน มีกลุ่มที่ยึดมั่นศรัทธาในศาสนา และกลุ่มที่ไม่มีศาสนา และยังมีภาษาที่มากมายที่ใช้ติดต่อกัน^๒

ในอดีตคนลาวอยู่รวมกันและพึ่งพาอาศัยกันเป็นสังคมตามธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์และดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายไม่ซับซ้อน การเป็นอยู่ในสังคมมีลักษณะแบบธรรมชาติ ผู้คนส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกรพึ่งธรรมชาติเป็นหลักสำคัญ ประเทศได้ส่งเสริมศักยภาพของประชาชนในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ ทักษะ ค่านิยม โดยสร้างประเพณีวัฒนธรรมการเรียนรู้ พัฒนาทุกๆ ด้าน

^๑ สุวิทย์ ธีรศาสตร์, ประวัติศาสตร์ลาว 1779 - 1975, (กรุงเทพมหานคร : สร้างสรรค์, ๒๕๔๓), หน้า

๖.

^๒ ธีระ รุณเจริญ, รายงานการปฏิรูปการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, (เอกสารรายงานต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๒), หน้า ๒๑.

เพื่อให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นและมีความสุข การพัฒนาการศึกษาเป็นอีกด้านหนึ่งที่สำคัญกล่าวคือ การศึกษาของลาวมีการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีในลักษณะเดิม ในยุคนี้พระพุทธศาสนา และพระภิกษุมิบบทบาทในการศึกษาอย่างมาก^๓ ผู้เฝ้การศึกษาจะเข้าสู่วัดเพื่อศึกษาเล่าเรียนทางด้าน ศาสนาและจริยศาสตร์ ในด้านวิชาสามัญจะเน้นไปทางด้านการเรียนภาษาหรือวิชาทางด้านอักษร ศาสตร์ การอ่าน การเขียนเป็นภาษาลาวหรือภาษาบาลีเพื่อเรียนรู้เรื่องราวในพระพุทธศาสนาโดย อาศัยรูปแบบสังคมเป็นหลัก

เห็นได้ว่า การศึกษาในรูปแบบนี้เป็นเพียงเรื่องราววิถีชีวิตความเป็นมาของสังคมลาวใน อดีต การเรียนการสอนในยุคนี้ใช้วิธีการท่องจำเป็นส่วนใหญ่ และยึดมั่นในคำสอนของครูอาจารย์ กระทั่งการหัดเขียนต้องคัดลอกให้ถูกต้องตามตัวแบบ เพราะเป็นการคัดลอกวิชาจากหนังสือหรือ คำสั่งสอนในลักษณะที่เป็นการปฏิบัติตามคำสั่งสอนหรือการเชื่อฟังคำสั่งสอนอย่างเคร่งครัด เหตุผลใน ทางอ้อมประการหนึ่ง ก็คือ เพื่อให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัยในตัวเองมีคุณธรรมและมีความอดทนกับ การศึกษานั้นๆ ในสมัยนี้ยังไม่มีการสอนหรือการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติทำให้ผู้เรียนขาด กระบวนการความเข้าใจกับตัวเองและเพื่อนมนุษย์เท่าที่ควร เพราะการศึกษาที่สำคัญในอดีตเน้นให้ อ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณได้ และเรื่องของการอบรมจิตใจ อีกส่วนหนึ่งจะมีการเรียนเกี่ยวกับวิชา อาชีพและวิชาการป้องกันตัว ส่วนวิชาการต่างๆ ทางด้านวิทยาศาสตร์จะเน้นการสอนตามรูปแบบการ ถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น ด้วยการฝึกหัดลงมือทำแต่ไม่ลึกซึ้งมากนัก^๔

สถานที่ของการศึกษาสมัยนั้น วัดกับพระราชวัง เป็นสถานที่ถ่ายทอดวิชาความรู้ วัดใน ตัวเมืองจะมีความสัมพันธ์กับวัง วัดจะเป็นสถาบันกลาง ระหว่าง สองชนชั้น คือ ผู้ปกครองและผู้ถูก ปกครอง เป็นสถาบันประสานความสัมพันธ์อันดีงาม ระหว่างสองชนชั้น และชนชั้นทั้งสอง ก็ยอมรับ พระเจ้า พระสงฆ์ เป็นที่เคารพนับถือของมวลชน นับแต่พระมหากษัตริย์ลงมา ถึงประชาชนราษฎร อันมีศาสนาเป็นสายใยอันหน้ันเกี่ยวพันสังคมให้มีความสามัคคี โดยอาศัยหลักธรรมคำสอนของ พระพุทธเจ้าเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของประชาชน หลักสูตรการศึกษาเล่าเรียนในสมัยนี้เป็น การศึกษาที่ไม่เป็นแบบแผน ขึ้นอยู่กับตัวครูผู้สอนและตามแต่สถานที่สิ่งแวดล้อมจะอำนวย^๕ ส่วนใน พระราชวัง เป็นการมุ่งหมายให้เข้าใจเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ และเสนาอำมาตย์ มีการ ถ่ายทอดความรู้เพื่อประโยชน์ต่อการปกครอง^๖

^๓ สำลิต บัวสีสะหวัด (พร้อมคณะ), ประวัติการศึกษาลาว, (แผนกศึกษา-จิตวิทยา มหาวิทยาลัยสร้างครู เวียงจันทน์, 1995), หน้า ๗.

^๔ เรื่องเดียวกัน, ๘.

^๕ เรื่องเดียวกัน, ๑๔-๑๖.

^๖ เรื่องเดียวกัน, ๙.

จากทั้งหมดที่กล่าวมา การศึกษาจำเป็นกับทุกระดับของสังคมมนุษย์ เพราะมีเป้าหมายเพื่อรับใช้สังคม คือ ระบบการปกครองและระบบผลิตสังคมนั้นๆ

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า การศึกษาของคนลาวก่อนที่จะเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสในปี พ.ศ. ๒๔๓๖ ยังไม่มีโรงเรียน การศึกษาเกิดขึ้นที่ครอบครัว ที่วัดพุทธศาสนา และการศึกษาในราชสำนัก ซึ่งส่วนใหญ่ใช้วัดเป็นโรงเรียน มีพระสงฆ์เป็นครูสอน นอกเหนือจากการสืบทอดพุทธศาสนา วัดตามหมู่บ้านต่างๆ จึงเป็นแหล่งเผยแผ่ศาสนา และให้การศึกษาแก่ประชาชน ทั้งการอ่าน การเขียน เลข คณิต การปั้น แกะสลัก และแพทย์แผนโบราณ ส่วนในชนกลุ่มน้อยเผ่าต่างๆ ที่ไม่นับถือพุทธศาสนา จะไม่มีการเรียนแบบปกติ (formal education) แต่อย่างใด

เพราะฉะนั้น การศึกษาในยุคนี้ น่าจะสอดคล้องกับรูปแบบของปรัชญาการศึกษาตามลัทธิ ประเพณีนิยม อนุรักษนิยม ซึ่งถือได้ว่าวิถีชีวิตของคนลาวในสมัยนั้นๆ ไม่มีการดิ้นรนแก่งแย่งแข่งขัน ทำให้สังคมเกิดความสุข ก่อให้เกิดความเป็นระเบียบในสังคม แต่ถ้าเป็นการเปรียบเทียบกับความเจริญของสังคมปัจจุบัน การศึกษาที่อยู่ในรูปแบบต่างๆ เป็นเหตุที่ก่อให้เกิดการถ่วงความเจริญทางวัตถุได้

๓.๒ การศึกษาของลาวสมัยอาณานิคมฝรั่งเศส (๒๔๓๖ - ๒๕๑๘)

ความหมายของการศึกษา ในยุคศักดินาฝรั่งเศสปกครอง การศึกษาลาวได้เปลี่ยนแปลงให้แตกต่างจากยุคเดิมเป็นอย่างมาก แม้ว่าในส่วนของรูปแบบและวิธีการศึกษาที่ปรากฏไม่ได้เห็นเป็นความแตกต่างมากนัก เพราะยังเป็นการศึกษาตามรูปแบบที่ริเริ่มมาตั้งแต่อดีต คือ ถ้าวัดจากส่วนความหมายของการศึกษาที่ชุกช่อนอยู่ในนั้นเปลี่ยนแปลงไปมาก

ในยุคโบราณความหมายของการศึกษาอยู่ที่การเรียนหนังสือ คำว่า การศึกษาและการเรียนหนังสือ จะมีความหมายเดียวกัน เพราะเป้าหมายของการศึกษาก็เพื่อรู้หนังสือ ความรู้หนังสือเป็นความหมาย เป็นความรู้ที่ระบบราชการกำหนดให้เป็นเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับผู้ที่เข้ามาสู่ระบบราชการ ความรู้ทางด้านอักษรศาสตร์เป็นความรู้ที่เป็นเป้าหมายของการศึกษาในช่วงต้นของการปกครองแบบศักดินา ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้เป็นคุณลักษณะเบื้องต้นของผู้ที่ผ่านการศึกษามาแล้ว และความรู้หนังสือนี้แหละที่ทำให้ราษฎรธรรมดาสามัญขยับสถานะภาพไปเป็นข้าราชการได้

สถาบันการศึกษาที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อผลิตข้าราชการไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อการสอนหนังสือเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ต้องฝึกฝนความรู้เฉพาะทางที่เป็นภารกิจของพวกกล้าอาณานิคมฝรั่งเศสเหล่านั้น คือ โรงเรียน “ปาวี” เป็นโรงเรียนแห่งแรกของลาวที่เวียงจันทน์^๗ สำหรับสามัญชนทั่วไปเมื่อ

^๗ สำลิต บัวสีสะหวัด (พร้อมคณะ), ประวัติการศึกษาลาว, หน้า ๒๘.

พ.ศ. ๒๔๖๕ นักเรียนที่เข้ามาสู่ระบบการศึกษาแบบใหม่นี้ส่วนหนึ่งก็มาจากราษฎรทั่วไป และผลของการเข้าสู่ระบบการศึกษาแบบนี้ทำให้ราษฎรสามัญได้ขยับปรับเปลี่ยนสถานภาพให้เป็นข้าราชการอันเป็นชนชั้นที่อยู่ระหว่างเจ้านายและประชาชน

การศึกษาของลาว หลังจากตกเป็นหัวเมืองของพวกล่าอาณานิคมฝรั่งเศส ปี พ.ศ. ๒๔๓๖ ได้มีการจัดระบบการศึกษาแบบตะวันตกให้มีการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Elémentaire) ตามระบบแม่ ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของตน ตั้งเป้าหมายให้ประชาชน ได้รับความรู้ อันทันสมัยขั้นพื้นฐาน โดยเท่าเทียมกันมี ๕ ชั้นด้วยกัน ชั้นที่หนึ่ง เด็ก (C. Enfantin), ชั้นปี “เกียม” (C. Préparatoire), ชั้นปี “พื้นฐาน” (C. Elémentaire), ในสมัยนั้นส่วนมาก ทุกโรงเรียนมีเพียง ๓ ปี และไปต่อระดับอื่นอีก ๒ ปี คือ ชั้น “กลาง” (C.moyen) และ ชั้น “สูง” (C. supérieur)^๘ ตอนนั้นโรงเรียนยังไม่ได้มีการขยายอย่างจริงจังมีแค่ตัวเมืองใหญ่เท่านั้น และได้มีการจำกัดคนเรียน ส่วนมากที่ได้เรียนคือลูกข้าราชการ บุคคลสำคัญ และชาวต่างชาติเท่านั้น^๙ ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ รัฐบาลฝรั่งเศสขยายโรงเรียนวัดให้มาเป็นของหลวง และ ให้ผู้ปกครองส่งลูกเข้าเรียน หากมีการขัดขืนจับผู้ปกครองไปกักขัง^{๑๐} บังคับให้ใช้ภาษาฝรั่งเศสในการเรียนการสอน เริ่มจาก ชั้นที่หนึ่งเป็นต้นมา การศึกษาในช่วงนี้ เป็นการศึกษาแบบการปกครองของพวกล่าอาณานิคมฝรั่งเศส เพื่อการสร้างคน ที่จะเข้าทำงานให้พวกฝรั่ง

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓ มีความมุ่งหมายให้พลเมืองได้รับการศึกษาพอเหมาะแก่อัตภาพ เพื่อให้ทุกคนได้เป็นพลเมืองดี มีร่างกายแข็งแรง และอนามัยสมบูรณ์ มีความรู้ความสามารถที่จะประกอบอาชีพและมีจิตใจรักชาติ

เป้าหมายของการศึกษา รัฐบาลได้ยึดเอาสิทธิ และหน้าที่ในการจัดการศึกษามาจากมหาชน วัดและครอบครัวอย่างเบ็ดเสร็จ ความหลากหลายในเป้าหมายการศึกษาหมดไปโดยปริยาย เป้าหมายของการศึกษาที่เคยถูกกำหนดโดยวัดหรือครอบครัวหมดไป คงเหลือไว้แต่การศึกษาที่ถูกกำหนดทิศทาง และเป้าหมายโดยรัฐบาลฝรั่ง การศึกษาในฉบับนี้นับเป็นก้าวแรกที่การศึกษาทุกระดับ ถูกกำหนด และควบคุมโดยอำนาจรัฐ จากส่วนกลางอย่างสมบูรณ์แบบตามราชองค์การนายกรัฐมนตรีกี่ยวกับการศึกษาชั้นประถมทั่วประเทศ เลขที่ ๒๗๙/ED ลงวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๐๓ สร้างเอกสารปรับปรุง การกำหนดการศึกษาแบบบังคับ กำหนดการเรียน-การสอน การให้คะแนน การสอบจบชั้น สร้างระเบียบเกี่ยวกับผู้ปกครองนักเรียน ระเบียบเกี่ยวกับการแนะนำการศึกษา ตรวจสอบตราการศึกษา และได้วางแผนการปฏิรูปการศึกษา ไว้ดังนี้ คือ^{๑๑}

^๘ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๙.

^๙ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐.

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๓.

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๐-๙๒.

๑. การศึกษาเป็นแม่แบบของชาติ ของรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง อาจพูดได้อีกว่า การศึกษาคือการสร้างคน ให้สังคมไปสู่อนาคต สร้างวัฒนธรรมประเพณี และสร้างความสำเร็จก้าวหน้า ไปพร้อมกันทุกส่วน “การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ และประชาชนลาว การศึกษาต้องอยู่เหนือพรรคการเมืองทุกภาคส่วนในปัจจุบันและอนาคต”

๒. การศึกษาเป็นรากฐานให้แก่ประชาชนลาว ทุกชนชั้นวรรณะ เพื่อให้เกิดความรู้ สติปัญญา และความสามารถของตนเอง เพื่อนำไปพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้า “รัฐ มีหน้าที่ขยายการศึกษาให้ประชาชนทุกบรรดาเผ่าพันธุ์ให้ทั่วถึงกัน”

๓. การศึกษาไม่ใช่ระดมสมองให้กับเด็ก แต่ต้องให้เด็กเรียนรู้ด้วยตัวเองทุกด้าน พร้อมๆ กันเช่น ด้านสติปัญญา ด้านกริยามารยาท ด้านน้ำใจต่อสังคม ด้านร่างกาย ด้านการดำเนิน ชีวิตของตนและการปลูกฝังให้สังคมลาวมีความอ่อนน้อมถ่อมตน รักบ้านเกิดเมืองนอน รัก ประเทศชาติ รักวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ

๔. หลักสูตรต้องมุ่งให้นักเรียน ลงมือทำเอง รู้จักเลือกแนวทางของตนเอง และครู คอยให้คำแนะนำ

๕. ส่งเสริมให้มีกิจกรรมในห้องเรียน ลงมือทำตามวิชานั้นๆ ให้มีความรับผิดชอบ สิ่งที่ตนเองทำ ให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัยในตัวเอง รู้จักทำงานกับผู้อื่น และที่สำคัญสังคมต้องดำเนินไป ตามแนวประชาธิปไตยที่แท้จริง

๖. การศึกษาเริ่มจากแรกเกิดจนตาย ในยุคการเปลี่ยนแปลงพัฒนา ความก้าวหน้า ทางด้านวิทยาศาสตร์ ทางด้านเทคนิคเทคโนโลยี รวมถึงหลักวิธีการปลูกฝัง เลี้ยงสัตว์ วิชาอื่นๆ ซึ่ง ผู้เรียนต้องเรียนรู้ควบคู่กันไป แต่ต้องได้รับคำแนะนำจากครู เพื่อให้ผู้เรียนได้เอาไปดำเนินชีวิตของ ตัวเอง และสังคม

๗. ไม่มีการบังคับให้คนลาวหรือคนต่างชาตินับถือศาสนาพุทธ ให้ขึ้นกับความ เลื่อมใสศรัทธาของแต่ละบุคคล เช่น โรงเรียนทางศาสนาหรือเอกชนชาวต่างชาติ ต้องปฏิบัติตาม กฎระเบียบของกระทรวงศึกษาของลาวและมีการเน้นในเรื่องกฎเกณฑ์ของโลก ได้แก่ ให้มีความสงบ สุข ให้มีความเสียสละ ละเอียดอ่อน อดทน ความโลภมาก ไม่ให้เห็นผลประโยชน์ของตนเองมากกว่า ประเทศชาติ เพื่อนำประเทศชาติไปสู่ความเจริญ และมีความสุขต่อไป

๘. โรงเรียนคือแม่พิมพ์ที่ถ่ายทอดความรู้ ทางด้านวิชาการต่างๆ พร้อมทั้งด้าน ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี

นอกจากระเบียบข้างต้น กระทรวงศึกษา ยังจัดให้มี “สภาการศึกษาแห่งชาติ” เพื่อการ ค้นคว้าแผนการศึกษาอย่างละเอียด ให้มีรัฐบาลรับรอง (Conseil National de l'Education) ในการ ก่อตั้งกรมการศึกษาเอกชน และก่อตั้งกรมศึกษาสงฆ์ เพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติ จะเห็นได้ว่า เป้าหมายสำคัญทั้ง ๘ ประการ จำเป็นต่อการสร้างจิตสำนึกแห่งความเป็นพลเมืองลาว การฝึกทักษะ

ฝีมือในงานอาชีพ และการกล่อมเกล่าให้ประชาชนอยู่ในกรอบที่รัฐกำหนดไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปเลย แม้แต่น้อย เพียงแต่ว่าได้กำหนดให้กระชั้นรัดกุมมากขึ้น ความเป็นพลเมืองลาวจะต้องถูกกำกับและกำหนดโดยกฎหมายสูงสุดคือรัฐธรรมนูญ

หลังจาก ส.ป.ป. ลาว เป็นอาณานิคมฝรั่งเศสยังคงปล่อยให้มีการศึกษาเล่าเรียนที่วัด และวังตามปกติ แต่ค่อยปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบใหม่ในปี พ.ศ. ๒๔๕๐ ฝรั่งเศสได้ตั้งโรงเรียนเพื่อเรียนภาษาฝรั่งเศสขึ้นหลายแห่งในเขตตัวเมือง โดยจัดสอนระดับประถมศึกษาเป็น ๖ ปี (ป.๑ - ป.๖) ต่อเมื่อลาวเปลี่ยนเป็นประเทศในเครือจักรภพฝรั่งเศสในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ - ๒๔๘๙ ปรากฏว่ามีโรงเรียนประถมศึกษา ๑๗๔ โรง ครู ๕๐๓ คน และนักเรียน ๑๔,๗๑๒ คน เทียบเท่าโดยประมาณ ๒ เปอร์เซ็นต์ของจำนวนประชากรทั้งหมด และมีการจัดการฝึกครูให้แก่ชาวลาวในปี พ.ศ. ๒๔๖๕ และมีการจัดการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและในปี พ.ศ. ๒๔๙๐ มีโรงเรียนประถมสมบูรณ์ (Groupesscolaires) รวม ๕๑ แห่ง มีนักเรียนทั้งหมด ๓,๐๙๑ คน และนอกจากนั้นยังมีโรงเรียนมูลระดับประถมรวมอยู่อีก ซึ่งนับจาก ป. ๑ ถึง ป. ๓ ตามตัวเมืองหรือชนบท รวมทั้งหมด มี ๕๖๕ แห่ง และมีนักเรียนทั้งหมด ๒๘,๓๒๓ คน หญิงมีทั้งหมด ๖,๗๒๑ คน ครู-อาจารย์ทั่วประเทศ มี ๙๙๗ คน

๓.๓ การศึกษาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (พ.ศ. ๒๕๑๘ - ปัจจุบัน)

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ส.ป.ป. ลาว) มีการปกครองแบบสาธารณรัฐ โดยถือเอาแต่ละแขวง (จังหวัด) เป็นเหมือนรัฐหนึ่ง โดยใช้ระบบพรรคเดียวคือ พรรคประชาชนปฏิวัติลาว ประกาศใช้รัฐธรรมนูญเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๓๔ ตามมติตกลงของประธานสภาประชาชนสูงสุด โดยมีประธานประเทศ (เทียบเท่าประธานาธิบดี) เป็นผู้ออก “รัฐดำรัส”

ในรัฐธรรมนูญ ๑๔ หมวด และ ๑๑๙ มาตรา แบ่งอำนาจการปกครองออกเป็น ๓ ส่วน คือ สภาแห่งชาติ, รัฐบาล และองค์การตุลาการสภาแห่งชาติ เป็นองค์การผู้แทนประชาชนโดยการเลือกตั้งตามหลักการทั่วไป, ความเสมอภาคโดยตรง และใช้การลงคะแนนเสียงเป็นความลับ เป็นองค์กรนิติบัญญัติที่มีสิทธิตกลงในปัญหาพื้นฐานของประเทศ ทั้งเป็นองค์การติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหาร และตุลาการ ซึ่งกำหนดสิทธิ และหน้าที่ไว้ชัดเจน มีวาระ ๕ ปี และองค์การและบุคคลที่มีสิทธิเสนอร่างกฎหมาย ประกอบด้วย ประธานประเทศ คณะประจำสภาแห่งชาติ รัฐบาล ศาลประชาชนสูงสุด อธิบดีการประชาชน และองค์การจัดตั้งมหาชนชั้นศูนย์กลาง

รัฐบาล เป็นองค์การบริหารของรัฐ ทำหน้าที่บริหารด้านการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม-สังคม ป้องกันชาติ รักษาความสงบ และการต่างประเทศ ซึ่งประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี และประธานคณะกรรมการเทียบเท่ากระทรวงมีวาระ ๕ ปี ให้สภาแห่งชาติมีอำนาจลงมติไม่ไว้วางใจ รัฐบาล หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งในคณะรัฐบาลได้ ให้มีการปกครองท้องถิ่นประกอบด้วยแขวง

(จังหวัด) กำแพงนครเวียงจันทน์ เมือง (อำเภอ) และบ้าน มีเจ้าแขวง เจ้าเมือง และนายบ้านเป็นหัวหน้าในแต่ละระดับ

องค์การตุลาการ ประกอบด้วยศาลประชาชน และองค์การอัยการประชาชน “ศาลประชาชน” เป็นองค์การพิพากษาของรัฐ ประกอบด้วยศาลประชาชนสูงสุด ศาลประชาชนแขวง หรือ กำแพงนคร ศาลประชาชนเมือง และศาลทหาร “องค์การอัยการประชาชน” ประกอบด้วย องค์การอัยการประชาชน องค์การอัยการประชาชนแขวง กำแพงนครเวียงจันทน์ เมือง และองค์การอัยการทหาร เป็นองค์การตรวจตราการเคารพกฎหมายในทุกองค์การของรัฐ องค์การจัดตั้งมหาชน องค์การจัดตั้งสังคม องค์การบริหารท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ รัฐกร (ข้าราชการ) และพลเมือง

ในปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๖๐) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แบ่งการปกครองท้องถิ่นออกเป็น ๑๘ แขวง ประกอบด้วย กำแพงนครเวียงจันทน์ แขวงคำม่วน แขวงจำปาสัก แขวงเชียงขวาง แขวงบอลิคำไซ แขวงบ่อแก้ว แขวงพงสาสี แขวงเวียงจันทน์ แขวงสุวรรณเขต แขวงสาละวัน แขวงหลวงน้ำทา แขวงหลวงพระบาง แขวงหัวพัน แขวงอัตตะปือ แขวงอุดมไซ แขวงเซกอง แขวงไซยะบูลี และแขวงเขตพิเศษไซสมบูนร์ โดยแต่ละแขวงแบ่งออกเป็นเมือง และเมืองแบ่งออกเป็นหมู่บ้าน (ก่อนหน้านี้นี้มีตาแสง ซึ่งเป็นองค์การระดับตำบล)

ส่วนสภาพสังคมช่วงนี้ ก็เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน เช่น การเติบโตของชุมชน การเติบโตขึ้นใหม่ๆ ที่มาพร้อมกับความเติบโตของเศรษฐกิจรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของคนในการประกอบอาชีพ ซึ่งยังผลให้เกิดกลุ่มอาชีพต่างๆ ขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เห็นได้ชัดเป็นรูปธรรมประการแรกคือ จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นและมีผลกระทบในทางสังคมด้วย เช่น การทำให้เกิดชุมชนเนื่องจากการขยายท้องถิ่นจากชนบทไปสู่เมือง รวมทั้งการเกิดกลุ่มอาชีพต่างๆ เพราะความเจริญและความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจ นอกจากนั้นเกิดชุมชนกลางเศรษฐกิจ

กล่าวโดยสรุป สภาพการเมืองเศรษฐกิจ และสังคมช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ถึงปัจจุบันนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากการเมืองพัฒนาเข้าสู่ระบบประชาธิปไตย แต่ก็ยังเป็นประชาธิปไตยที่ยังไม่เต็มรูปแบบ ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองมากที่สุด เศรษฐกิจลาวเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจรูปแบบเกษตรกรรมมาสู่อุตสาหกรรมมากขึ้น ผูกติดกับเศรษฐกิจโลก ในแง่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพอย่างเห็นได้ชัดการเพิ่มขึ้นของประชากร การเดินทางสะดวก ทั้งทางรถยนต์ รถไฟ และการศึกษาเจริญมาก มีวิทยาลัยทั้งเปิดและปิด มหาวิทยาลัยเอกชนมีส่วนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงมีอาชีพที่หลากหลายมีชนชั้นใหม่ๆ ทางสังคม

๓.๓.๑ ความหมายการศึกษา

ความหมายการศึกษาในยุคประชาธิปไตย กล่าวได้ว่า “การศึกษาคือการพัฒนาตามสังคมนิยม” การพัฒนาในที่นี้ คือ การพัฒนาประเทศ รัฐบาลมีนโยบายทางด้านการศึกษาที่มุ่งพัฒนา

ประเทศด้านต่างๆ ให้สู่ภาวะทันสมัยเท่าเทียมกับนานาประเทศ ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจ การศึกษามีฐานะเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนประเทศไปสู่ความทันสมัย เมื่อประชาชนในประเทศได้รับการศึกษาก็จะนำความรู้ไปรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเพื่อผลผลิตให้กับประเทศได้เร็วยิ่งขึ้น รัฐบาลตั้งแต่สมัย ท่านโกสอน พมวิทาน ถึงปัจจุบัน ท่านนายกทองลุน สีสุลิด มุ่งใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาระดับคุณภาพของประชาชนให้มีความรู้ความสามารถ และมีประสิทธิภาพที่รองรับการพัฒนาประเทศ การศึกษาต้องสอดคล้องกับเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการทางด้านกำลังคนตลอดจนความรู้และเทคนิคในการพัฒนาสาขาต่างๆ^{๑๒}

ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ค.ศ. ๑๙๗๘ – ๑๙๘๕ ตามวัตถุประสงค์ และนโยบายทั่วไปของศูนย์กลางพรรค โดยเน้นการศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อมุ่งสร้างเสริมสุขภาพของพลเมืองให้สามารถดำรงชีวิต และทำประโยชน์แก่สังคม มุ่งเสริมความสามัคคี ความมั่นคง ความผาสุกร่วมกัน เคารพสิทธิและหน้าที่ ให้มีความเข้าใจ และกระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีความรับผิดชอบ ความสำนึกในการเป็นคนลาว ยึดมั่นและผดุงความเสมอภาค สุจริต และความยุติธรรม มีบุคลิกภาพดี ขยันหมั่นเพียร รู้จักแสวงหาความรู้ความจริง คิดสร้างสรรค์รู้จักแก้ปัญหา เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ธรรมชาติ และทรัพยากรของประเทศ^{๑๓}

กล่าวสรุปได้ว่า ความหมายการศึกษา ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๘ – ปัจจุบัน นี้ ก็เป็นไปตามความหมายการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นว่า “ การศึกษาคือพัฒนาตามสังคมนิยม ” โดยพัฒนาไปสู่การพัฒนาประเทศให้ทันสมัยทัดเทียมกับอารยประเทศที่เจริญด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และอุตสาหกรรม รัฐบาลจึงใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ ประชาชนในประเทศจะเป็นทรัพยากรกำลังคนที่สำคัญและมีประสิทธิภาพ ต้องได้รับการศึกษา และการต้องการสอดคล้องและรองรับการความต้องการด้านเศรษฐกิจและสังคม

๓.๓.๒ เป้าหมายการศึกษา

เป้าหมายการศึกษาในช่วง พ.ศ. ๒๕๑๘ – ปัจจุบัน นี้ ก็เป็นไปตามความหมายการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นว่า “ การศึกษาคือการพัฒนาตามสังคมนิยม ” เป้าหมายอยู่ที่ประชากรของชาติเป็นทรัพยากรมนุษย์หรือ กำลังคนมีประสิทธิภาพความชำนาญการในสาขาวิชาชีพต่างๆ เพื่อส่งผลต่อการพัฒนาประเทศชาติ ให้ทันสมัย และนำพาประเทศที่ด้อยพัฒนาไปสู่ประเทศที่พัฒนาต่อไป

^{๑๒} กระทรวงยุติธรรม, กฎหมาย และนิติกรรมในของเขต วัฒนธรรม – สังคม, (นครหลวงเวียงจันทน์ : กรมโฆษณาอบรมกฎหมาย, 2016), หน้า ๖๙๖.

^{๑๓} สำลิต บัวสีสะหวัด (พร้อมคณะ), ประวัติการศึกษาลาว, หน้า ๑๒๐.

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๕ ปี ครั้งที่ VI ในปี ค.ศ. ๒๐๐๖ - ๒๐๑๐^{๑๔} มุ่งสำหรับเป้าหมายการศึกษา ก็เช่นเดิม คือการพัฒนากำลังคนเป็นนโยบายที่สำคัญประการหนึ่ง เป้าหมายของ การพัฒนากำลังคน คือการจัดให้มีการมีงานทำขยายตัวขึ้นอย่างเพียงพอกับจำนวน ประชากรวัยทำงานที่เพิ่มขึ้น การส่งเสริมให้ประชากรในชนบทมีงานทำเต็มที่ยิ่งขึ้นและการพัฒนา กำลังคนให้มีคุณภาพสูงขึ้นให้เหมาะสมกับความต้องการอันเกิดจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจและ สังคมของประเทศ โดยมีโครงการเร่งรัดพัฒนาการศึกษาและการฝึกอบรมช่างฝีมือด้านต่างๆ ตาม ความต้องการของการพัฒนาประเทศ ปรับปรุงการศึกษาเบื้องต้นในด้านปริมาณและคุณภาพ โดย สถานศึกษาเพิ่มอุปกรณ์ และฝึกอบรมครูในส่วนกลางและภูมิภาค ขยายการศึกษาภาคบังคับออกไป จนถึงชั้นมัธยมศึกษาที่ ๕ ในด้านมัธยมศึกษาทดลองเปิดโรงเรียนมัธยมแบบประสมเพื่อปรับปรุงคุณภาพ ของนักเรียนทั้งวิชาการและวิชาชีพในด้านการฝึกหัดครูได้พยายามเร่งรัดปรับปรุงทั้งค่านปริมาณและ คุณภาพโดยพยายามผลิตครูประกาศนียบัตรการศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงและ ปริญญาการศึกษาบัณฑิตเพิ่มมากขึ้น ในระดับการศึกษาดุติศึกษา เน้นสาขาวิชาต่างๆ ลดหลั่นไป ตามความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ความต้องการกำลังคนระดับสูงในสาขาวิชา ต่างๆ ที่จัดว่าสำคัญ เช่น สาขาวิศวกรรมศาสตร์เกษตรศาสตร์แพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์เป็นต้น

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๕ ปี ครั้งที่ VII ปี ค.ศ. ๒๐๑๑ - ๒๐๑๕^{๑๕} เป้าหมายการศึกษาก็เช่นเดิมคือการพัฒนาประเทศหลุดพ้นจากด้อยความพัฒนา เปลี่ยนมาเป็น ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ให้เทียบเท่ากับอารยะธรรมประเทศต่างๆ แผนพัฒนาฯ ๕ ปี ครั้งนี้ ตาม มติของพรรคกิจมุ่งบรรลุ ๔ ข้อ หรือที่เรียกว่า ๔ บุททะลุ ประกอบด้วย ๑) บุททะลุด้านจินตนาการ และความคิด ๒) บุททะลุด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ๓) บุททะลุด้านระบบ ระเบียบการบริหาร และ ๔) บุททะลุด้านการแก้ไขความยากจนของประชาชน เป็นต้น เพื่อให้ยุทธศาสตร์ดังกล่าวสำเร็จ ลุล่วง รัฐบาลจึงมีนโยบายทางด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นสำคัญ สร้างกำลังคนที่มี ความรู้และมีทักษะในการประกอบกิจการงานในปริมาณที่เพียงพอกับความต้องการของประเทศ และ การที่จะได้กำลังคนที่มีความรู้และมีทักษะตามความต้องการดังกล่าวย่อมต้องอาศัยระบบการศึกษาที่ ดี มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพทุกระดับการศึกษา และเตรียมประเทศชาติให้พร้อมที่จะย่างเข้าสู่ยุค วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ค.ศ. ๒๐๒๐) ให้ขยายการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้นให้สอดคล้อง กับจำนวนประชากรวัยเรียนที่เพิ่มขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาทั่วถึงขยายการศึกษาภาค

^{๑๔} กระทรวงการวางแผน และ การลงทุน, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๕ ปี ครั้งที่ VI 2006 - 2010, (นครหลวงเวียงจันทน์, 2006).

^{๑๕} กระทรวงการวางแผน และ การลงทุน, แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ครั้งที่ VII 2011 - 2015, (นครหลวงเวียงจันทน์, ตุลาคม, 2011).

บังคับระดับประถมปลายโดยเร็วที่สุด สนับสนุนการศึกษาวิทยาศาสตร์ อาชีวศึกษา และเทคโนโลยี และขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้มากขึ้นตามกำลังเงินที่จะหาได้ ขยายการฝึกหัดครูให้เพียงพอแก่ความต้องการของการศึกษาทุกระดับ ขยายการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอกโรงเรียนให้กับผู้ที่ขาดพันการศึกษาได้รับโอกาสรับการเพิ่มเติมมากขึ้น โดยเฉพาะการฝึกฝนในด้านเกษตรกรรม

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๕ ปี ครั้งที่ VIII ค.ศ. ๒๐๑๖ - ๒๐๒๐ เป้าหมาย การศึกษาก็เน้นการพัฒนาทรัพยากรกำลังคน โดยมุ่งเน้นความเสมอภาคทางการศึกษา สร้างโอกาสแก่ประชาชนให้มีการศึกษามากขึ้น โดยเฉพาะการขยายบริการการศึกษาในระดับภาคบังคับให้เพียงพอแก่ความต้องการของเด็กในวัยเรียนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี ตลอดจนการปรับปรุงและขยายการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในส่วนภูมิภาคให้สอดคล้องกันด้วย เปลี่ยนระบบโรงเรียนจากแบบ ๕+๓+๓^{๑๖} เป็นระบบ ๕+๔+๓^{๑๗} ในปีการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยจะมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรมัธยมศึกษาปีละชั้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ เป็นต้นไป ขยายการศึกษาภาคบังคับให้รับนักเรียนเพิ่มขึ้น ขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษา รับนักเรียนเพิ่มขึ้น ขยายการศึกษาระดับอาชีวศึกษา เน้นให้ขยายตัวสูงในสาขาวิชาเกษตรกรรม การช่าง และอุตสาหกรรม ในระดับอุดมศึกษามีเป้าหมายให้รับนักศึกษาเพิ่มขึ้น เน้นเรื่องคุณภาพให้สูงขึ้น ให้การผลิตบัณฑิตแต่ละสาขาสอดคล้องกับความต้องการของประเทศมากที่สุด ตามแนวทางรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๕ ปี ครั้งที่ VIII ค.ศ. ๒๐๑๖ - ๒๐๒๐ ดังนี้^{๑๘}

๑. ถือเอาเศรษฐกิจเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและสมดุล การลดความยากจนให้กับประชาชน ผลักดันการปฏิรูปทางเศรษฐกิจที่ทันสมัย

๒. แก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน ในรูปของมาตรการที่สอดคล้องกันลดช่องว่างระหว่างเขตเมืองและชนบท เพื่อส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างคนจนกับคนรวย

๓. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการปฏิรูปการศึกษาการพัฒนาคุณภาพ และการขยายโอกาสทางการศึกษา การพัฒนาเศรษฐกิจด้านปัญญาเป็นสำคัญ รักษาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีความรู้ มีสุขภาพดี มีความเท่าเทียมกัน การสร้างทีมผู้บริหารที่ดี และมีฝีมือ

๔. เพิ่มความชอบธรรมและประสิทธิภาพในการบริหารงานของรัฐจากส่วนกลางไปสู่พื้นฐานของกฎหมาย และการต่อต้านการทุจริต

^{๑๖} เป็นระบบการศึกษา แบบเดิมคือ ประถม ๕ ปี, มัธยมตอนต้น ๓ ปี, มัธยมตอนปลาย ๓ ปี.

^{๑๗} เป็นระบบการศึกษา แบบใหม่คือ ประถม ๕ ปี, มัธยมตอนต้น ๔ ปี, มัธยมตอนปลาย ๓ ปี.

^{๑๘} กระทรวงการวางแผน และ การลงทุน, แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ครั้งที่ VIII

๕. เสริมสร้างความเข้มแข็งของชาติ และความเข้มแข็งของยุคสมัยใหม่ในการพัฒนาประเทศ จัดสรรฟื้นฟูและใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืนมากที่สุด ขยายความร่วมมือกับเพื่อนประเทศในภูมิภาคและทั่วโลก สร้างระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านสังคมและเศรษฐกิจที่ครบถ้วน และกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมการลงทุน ด้านอุตสาหกรรม และความทันสมัยกับกระบวนการที่ละขั้นตอน

กล่าวโดยสรุปว่า เป้าหมายของการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว ตั้งแต่ปี ๒๕๑๘ – ปัจจุบันนั้นสอดคล้องกับการศึกษาว่า “การศึกษาคือการพัฒนาตามสังคมนิยม” ทำอย่างไรจะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยผ่านการกระบวนการศึกษา เป้าหมายจึงอยู่ที่ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพพร้อมที่จะพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศสู่ภาวะทันสมัย เป้าหมายการศึกษานั้นต้องสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศ

การจัดการศึกษาหลังจากการปลดปล่อย

ประเทศเจริญก้าวหน้าเท่าเทียมกับอารยประเทศได้นั้น จำต้องมีการปรับปรุงทุกภาคส่วนภายในประเทศ งานที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งส่วนหนึ่งคืองานการศึกษา ฉะนั้นรัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศทุกสมัยจึงมีนโยบายส่งเสริมการศึกษาให้แก่ประชาชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ นโยบายการจัดการการศึกษาของลาวตั้งแต่สมัยปลดปล่อยปี พ.ศ. ๒๕๑๘ จนถึงปัจจุบัน มุ่งให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ จนถึงปัจจุบัน ประเทศลาวได้ใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ ๕ ปี ค.ศ. ๑๙๘๑ – ๑๙๘๕; วิสัยทัศน์ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษา ๒๐ ปี ค.ศ. ๒๐๐๑ – ๒๐๒๐; แผนปฏิบัติงานการศึกษาเพื่อหมดทุกคน ปี ค.ศ. ๒๐๐๓ – ๒๐๑๕; แผนการพัฒนาคั้งที่ VI ค.ศ. ๒๐๐๖ – ๒๐๑๐; แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูประบบการศึกษาแห่งชาติ ค.ศ. ๒๐๐๖ – ๒๐๑๕; วิสัยทัศน์รอดปี ค.ศ. ๒๐๓๐ ยุทธศาสตร์รอดปี ค.ศ. ๒๐๒๕ และ แผนพัฒนาการแข่งการศึกษา และ กีฬา ๕ ปี ครั้งที่ VIII ค.ศ. ๒๐๑๖ – ๒๐๒๐.

แผนการศึกษาแห่งชาติ ๕ ปี ค.ศ. ๑๙๘๑ – ๑๙๘๕ หลังการปฏิวัติของสมัย ท่าน ไกรสร พรหมวิหารในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ แล้วได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการปรับปรุงการศึกษา โดยประกาศคณะปฏิวัติให้จัดตั้งสภาการศึกษาแห่งชาติขึ้น เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘ – ๒๕๒๘ ให้ทำหน้าที่หลักคือการร่างแผนการศึกษาแห่งชาติให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของคณะปฏิวัติ สภานี้มอบให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการสมัยนั้นคือ ท่านพุมิ วงศ์วิจิต เป็นประธาน เมื่อกรรมการร่างเสร็จก็ให้สภาการศึกษาแห่งชาติซึ่งมีกรรมการ มาจากผู้มีอาชีพต่างๆ พิจารณาเมื่อสภารับรองแล้วรัฐบาลก็ประกาศใช้ แผนการศึกษาแห่งชาติ ๕ ปี ค.ศ. ๑๙๘๑ – ๑๙๘๕

นับเป็นครั้งแรกที่เชื่อว่าแผนการศึกษาแห่งชาติแผนการศึกษาแห่งชาติปี ค.ศ. ๑๙๘๑ นี้ เกิดขึ้นหลังจากได้รับเอกราช ปี พ.ศ. ๒๕๑๘ การศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติ ๕ ปี ค.ศ. ๑๙๘๑ - ๑๙๘๕ ถือว่าเป็นหลักการใหม่ที่การศึกษาต้องสอดคล้องกับเศรษฐกิจแห่งชาติ และตามแนวของพรรค ฉะนั้น จะเห็นว่า แผนการศึกษาแห่งชาติ ส.ป.ป.ลาว การยึดหลักการจัดการศึกษาที่จะต้องตอบสนองความต้องการของสังคมและบุคคลเป็นหลัก โดยจัดระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยการยกมาตรฐานการศึกษาภาคบังคับให้สูงขึ้น และมีการเน้นหัตถศึกษาเป็นพิเศษ โดยการจัดสายอาชีพศึกษาหรือการศึกษาในระดับต่ำอุดมศึกษาให้กว้างขวาง เพื่อที่จะพัฒนากำลังคนในส่วนที่ใช้ความรู้และทักษะทางเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

สาระสำคัญของแผนการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ๕ ปี ค.ศ. ๑๙๘๑ - ๑๙๘๕

ความสำคัญของการศึกษา ตามมติของกรมการเมืองศูนย์กลางพรรค ที่ได้วางกรอบไว้ในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษาตามควรแก่สภาพเพื่อเป็นพลเมืองที่ดี มีศีลธรรม และวัฒนธรรม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ สุขภาพสมบูรณ์ มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย ในการจัดการศึกษานั้น ให้จัดเพื่อสนองความต้องการของสังคมและบุคคลโดยให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาเศรษฐกิจ การปกครองประเทศ^{๑๙}

ระดับการศึกษา ๔ ระดับ คือ อนุบาลศึกษา สามัญศึกษา อาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัย^{๒๐} นอกนั้นรัฐจัดระบบนอกโรงเรียน บำรุงวัฒนธรรมให้ประชาชนอย่างทั่วถึง

ระบบโรงเรียน อันหมายถึงการกำหนดจำนวนชั้นของการศึกษาแต่ละระดับ จัดไว้ดังนี้

๑. ระดับก่อนประถมศึกษา (Pre-elementary Education) การศึกษาก่อนประถมศึกษาเกิดขึ้นครั้งแรกตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยการตั้งโรงเรียนเลี้ยงเด็ก (creche) และโรงเรียนอนุบาล ซึ่งตั้งอยู่ใกล้สถาบัน สหกรณ์ โรงเรียน โรงพยาบาล โรงงาน สถานที่ตั้งโครงการขนาดใหญ่ ฟาร์มเกษตร และป่าไม้ ซึ่งสตรีจำนวนมากทำงานอยู่

๒. ระดับประถมศึกษา (Elementary Education) รับผิดชอบอายุประมาณ ๖ - ๑๐ ปี การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นพิเศษ โดยคาดหมายว่าจะจัดการประถมศึกษาให้ได้ครบทุก

^{๑๙} ไกสอน พมวิหาน, *เด็ดเดี่ยวนำเอาการศึกษา ไปก่อนก้าวหนึ่ง*, (นครหลวงเวียงจันทน์ : กระ ทรวงศึกษา-กีฬา และกรรมาธิการ, 1979), หน้า ๒๓-๒๔.

^{๒๐} มติของกรมการเมืองศูนย์กลางพรรคประชาชนปฏิวัติลาว *เกี่ยวกับเวียดนามการศึกษาในระยะใหม่ของการปฏิวัติ*, (นครหลวงเวียงจันทน์ : โรงพิมพ์กระทรวงศึกษาธิการกีฬาและทำการ พิมพ์วันที่ ๓๐ เดือน ๘ ปี 1979), หน้า ๑๕.

หมู่บ้าน โดยการกำหนดให้การประถมศึกษา (ป.๑ - ป.๕) เป็นการศึกษาภาคบังคับมุ่งให้มีความสามารถขั้นพื้นฐานให้อ่านออกเขียนได้

๓. ระดับมัธยมศึกษา (Secondary Education) รับผิดชอบอายุประมาณ ๑๒ - ๑๔ ปี มัธยมศึกษา มี ๓ ชั้นเรียน คือ ม.๑ - ม.๓ อายุ ๑๒ ถึง ๑๔ ปี และ อุดมศึกษา มี ๓ ชั้นเรียน อ.๑ - อ.๓ ระดับมัธยมศึกษาเป็นระบบ ๓+๓ อุดมศึกษา เป็นการศึกษาวิชาชีพหรือวิชาการศึกษาขั้นสูง และการวิจัยในมหาวิทยาลัยหรือในสถาบันชั้นสูงอื่นๆ รับผิดชอบสำเร็จชั้นมัธยมศึกษาทั้งสายสามัญและสายอาชีวศึกษา

๔. อาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัย

๑) ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี (Lower degrees) การศึกษาระดับนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าอาชีวศึกษา (อาชีวศึกษา) ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาสายวิชาชีพ คือศึกษาวิชาเพื่อนำไปประกอบอาชีพ โดยรัฐเป็นผู้สนับสนุนควบคุมให้ตรงกับความต้องการของสังคม และตลาดแรงงาน เพื่อไม่ให้เป็นการลงทุนให้ศึกษาโดยเปล่าประโยชน์

๒) ระดับปริญญาตรี (Bachelor Degrees) การศึกษาระดับนี้เป็นการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย รับผิดชอบการศึกษาระดับมัธยมตอนปลาย ม.๖ หรือเทียบเท่าเปิดสอนทั้งสาขาสามัญและวิชาชีพ โดยแยกออกเป็นคณะตามสายวิชาต่างๆ โดยใช้เวลาในการศึกษาประมาณ ๔ ปี

๓) ระดับสูงกว่าปริญญาตรี เป็นการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย ผู้ศึกษา ต่อจากระดับปริญญาตรีตามสาขาวิชา แบ่งเป็นระดับปริญญาโท ใช้เวลาศึกษาประมาณ ๒ ปี และระดับปริญญาเอก ใช้เวลาศึกษาประมาณ ๓ ปี

นอกจากนี้อาจมีการค้นคว้าวิจัยวิชาการ ทั้งของภาครัฐ และเอกชน การจัดการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยนั้น เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยแต่ละสถาบันจะเห็นว่ามีจุดประสงค์ร่วมกัน คือ ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ สติปัญญา และความคิด เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สนับสนุนงานวิจัย และให้บริการสังคม

ในส่วนการจัดการบริหารของมหาวิทยาลัย ทางด้านหลักสูตรการเรียนการสอน และการเลือกสรรผู้บริหาร ถือได้ว่ามหาวิทยาลัยมีอิสระในการปกครองตนเอง และมีเสรีภาพในระดับหนึ่ง ภายใต้ขอบเขต และไม่ขัดกับแนวนโยบายแห่งรัฐและกฎหมาย

ระบบนอกโรงเรียน บำรุงวัฒนธรรม

การศึกษานอกระบบโรงเรียน เมื่อเริ่มเปลี่ยนการปกครองเป็นแบบสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาวในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ใหม่ๆ อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ประชาชนจำนวนมากที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ และเพื่อฝึกอาชีพขั้นต้น ตามแผนกระทรวงการศึกษาแห่งชาติ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ เป็นระบบประชาศึกษา และบำรุงวัฒนธรรม เทคนิค รัฐได้วางแผนงานการศึกษา ฉบับ

ลงวันที่ ๙/๑๒/๒๕๒๑ ว่า แผนการการศึกษา และบำรุงวัฒนธรรม ให้อยู่ในบรรทัดฐานของระบบการศึกษาแบบใหม่ จึงได้จัดโครงการการศึกษานอกระบบโรงเรียนขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ^{๒๑}

๑. จัดการฝึกอบรมประชาชนในเขตห่างไกล เช่น ผู้หญิง ชนเผ่าต่างๆ ให้มีโอกาสได้รับการศึกษาและฝึกอาชีพ เพื่อนำไปพัฒนาครอบครัวและชุมชน

๒. ตั้งโรงเรียนชนเผ่าเป็นศูนย์การศึกษาสำหรับประชาชนในเขตภูเขา

๓. ฝึกอบรมครูอาสาสมัครสอนการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั่วประเทศเพื่อปฏิบัติการลงมือทำหนังสือ และการฝึกอาชีพพื้นฐานง่ายๆ

ตามแผนการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาของพรรค เพื่อปรับปรุงสภาพและปัญหาดังกล่าวมาแล้ว โดยการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาทั้งระยะสั้น และระยะยาว เรียกว่า “แผนพัฒนาการศึกษาในต่อหน้าและยาวนาน” การดำเนินการเริ่มต้นด้วยการนำทัศนะ และแนวทางนโยบายของพรรค (พรรคเดียวคือ พรรคประชาชนลาวปฏิวัติ) และของรัฐบาลเกี่ยวกับการศึกษา มาเป็นหลักยึดในการดำเนินการ

กระทรวงศึกษาได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาตามทัศนะ และแนวทางนโยบายดังกล่าว โดยดำเนินการดังนี้^{๒๒}

๑. กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา

๒. กำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติในแต่ละระดับแต่ละสาย

๓. ระบุเนื้อหาสาระที่จะต้องดำเนินการปฏิบัติ

๔. จัดทำโครงการต่างๆ

๕. จัดทำรายละเอียดโครงการเฉพาะปี พ.ศ. ๒๕๓๖ - ๒๕๓๗

ในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษานั้น ได้คำนึงถึงข้อจำกัดวางมาตรฐานการปฏิบัติ และจัดตั้งคณะชี้แนะและคณะปฏิบัติโครงการรวมทั้งคณะประสานงานโครงการ ดังมีรายละเอียดที่จะเสนอต่อไป

ทัศนะและแนวทางนโยบายรวมของพรรคและรัฐบาลเกี่ยวกับการศึกษา

ทัศนะและแนวทางนโยบายรวมของพรรคและรัฐบาลเกี่ยวกับการศึกษา ที่กระทรวงศึกษาธิการ นำมายึดถือในการวางแผนปฏิรูปการศึกษา ส่วนใหญ่เป็นการรวมเอามติต่างๆ มาใช้

^{๒๑} สำลิต บัวสีสะหวัด (พร้อมคณะ), ประวัติการศึกษาลาว, หน้า ๑๒๔.

^{๒๒} กองประชุมคณะบริหารงานศูนย์กลางพรรคสมัยที่ 5, มติเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อยู่ ส.ป.ป.ลาว, กันยายน 2536.

โดยเฉพาะอย่างยิ่งมติของการประชุมใหญ่ ครั้งที่ ๕ ของพรรค และมติเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระดับประเทศ ดังได้กล่าวมาก่อนหน้านี้แล้ว ทศนะและมติดังกล่าวมี ๘ ข้อ ดังนี้

๑. ให้ปฏิบัติการศึกษาบังคับสำหรับเยาวชนชาวหนุ่มสาว โดยใช้งบประมาณของรัฐเป็นหลัก
๒. ต้องดำเนินการลบล้างการไม่รู้หนังสือให้แก่ผู้ไม่รู้หนังสือทั้งคนเก่าและคนใหม่ ให้หมดสิ้นไป
๓. ส่งเสริมและขยายการศึกษาภาคเอกชน ทั้งสายสามัญ และสายอาชีพ
๔. จัดทำเครือข่ายโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย และอาชีวศึกษาชั้นต่างๆ ให้เหมาะสมกับความสามารถจริงของประเทศ ขยายโรงเรียนตามพิธีมิตการศึกษา เรียกว่า รูปธาตุและมีการสอบไล่ในทุกชั้น
๕. ผลิตพนักงานเจ้าหน้าที่ให้แก่หน่วยงานทางเศรษฐกิจและสังคมทุกหน่วย ไม่ใช่ผลิตให้เฉพาะหน่วยงานของรัฐเท่านั้น
๖. พัฒนาการศึกษาทั้งในปัจจุบัน และในอนาคต โดยการยกระดับคุณภาพการศึกษาของชาติให้ทัดเทียมกับมาตรฐานสากล
๗. ขยายโรงเรียนให้ไปถึงเขตภูเขาห่างไกล สร้างโรงเรียนกึ่งนอน ในบางท้องที่ เพื่อให้ลูกหลานของชนเผ่าต่างๆ ได้เข้าเรียน โดยเฉพาะ เรียกว่า โรงเรียนชนเผ่า
๘. ปรับปรุงการศึกษาสงฆ์ ในด้านความรู้ด้านธรรมะ ภาษาศาสตร์ วรรณคดี และวางนโยบายเกี่ยวกับการศึกษาสงฆ์ให้ชัดเจน

วิสัยทัศน์ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษา ๒๐ ปี ค.ศ. ๒๐๐๑ - ๒๐๒๐

วิสัยทัศน์ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษา ๒๐ ปี ค.ศ. ๒๐๐๑ - ๒๐๒๐ ได้วางนโยบายการศึกษาได้อิงใสมติของประชุมคณะบริหารงานศูนย์กลางพรรค ครั้งที่ V การศึกษามีหน้าที่พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความพร้อมทุกด้านเพื่อพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ดังนั้น เพื่อให้นโยบายการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวประสบผลสำเร็จ จึงได้มีการกำหนดนโยบายการศึกษาไว้ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติ โดยให้การศึกษาขั้นประถมแบบบังคับสำหรับเยาวชน โดยใช้งบประมาณของรัฐเป็นหลัก เพื่อขจัดความไม่รู้หนังสือของประชาชน ส่งเสริม และขยายการศึกษาภาคเอกชน รวมทั้งสายสามัญ และสายอาชีวศึกษา ปรับปรุงโรงเรียนสามัญศึกษาให้เหมาะสมกับความสามารถของประเทศ จัดให้มีการสอบในทุกๆ ชั้นเรียน จัดการศึกษาเพื่อสร้างบุคลากรให้ทุกๆ ภาคส่วน ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ในปัจจุบัน และในอนาคตการศึกษาต้องเอาใจใส่ปรับปรุงด้านคุณภาพให้ค่อยๆ ขยับเข้าใกล้มาตรฐานสากล ขยายโรงเรียนไปถึงเขตชน

กลุ่มน้อย เขตชนบทห่างไกลก่อตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กชนกลุ่มน้อยในเขตที่มีความจำเป็น ปรับปรุงโรงเรียนสงฆ์ โดยให้ศึกษาด้านหลักธรรม และภาษาวรรณคดี^{๒๓}

แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูประบบการศึกษาแห่งชาติ ค.ศ. ๒๐๐๖ – ๒๐๑๕

แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูประบบการศึกษาแห่งชาติ ค.ศ. ๒๐๐๖ – ๒๐๑๕^{๒๔} มีวัตถุประสงค์และนโยบายของกองประชุมใหญ่ครั้งที่ VIII ของพรรค ในเดือนมีนาคม ปี ค.ศ. ๒๐๐๖ ได้วางเป้าหมายว่า ปี ค.ศ. ๒๐๒๐ ต้องทำให้ประเทศชาติหลุดพ้นจากความด้อยพัฒนา เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ และทันสมัย

เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวมา ตามมติในปี ค.ศ. ๒๐๐๖ – ๒๐๑๐ ต้องเอาการศึกษาเป็นหลัก ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้ลงมือปฏิรูประบบการศึกษาแห่งชาติ ให้มีคุณภาพ และตามฐานสูง เพื่อเร่งใส่ “สร้างสังคมลาวให้เป็นพลเมืองที่ดี มีการศึกษา ความรู้ มีวิชาชีพ มีความสามารถด้านอุตสาหกรรม มีความกระตือรือร้น ต่อการพัฒนาประเทศชาติ โดยเริ่มจากการพัฒนาตนเอง มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ และมีศีลธรรม” เพื่อตอบสนองความต้องการของเศรษฐกิจ – สังคม

ตามแผนการชี้นำของรัฐบาลในการปฏิรูประบบการศึกษาแห่งชาติ

โดยอิงใส่ตามมติของกองประชุมใหญ่ครั้งที่ VIII ของพรรค ตามการชี้นำของนายกรัฐมนตรี และ กองประชุมรัฐบาล ซึ่งได้กำหนดมติดังกล่าวมี ๖ ข้อ ดังนี้

๑. การปฏิรูประบบการศึกษาแห่งชาติ คือ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์แห่งการพัฒนา และองค์ประกอบของเศรษฐกิจ ของประเทศ เชื่อมโยงเข้ากับอารยธรรมต่างๆ ประเทศ

๒. การปฏิรูประบบการศึกษาแห่งชาติ ต้องให้เข้าถึงระบบโครงสร้างของการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งก่อนอื่นต้องปฏิรูปทัศนคติและความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงระบบโครงสร้างของการศึกษา

๓. การปฏิรูประบบการศึกษาแห่งชาติ ต้องดำเนินไปบนพื้นฐาน การมีส่วนร่วมของประชาชน รับผิดชอบต่อระบบการศึกษาดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

^{๒๓} กระทรวงศึกษาธิการ, *วิสัยทัศน์ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษา 20 ปี (2001-2020) และแผนพัฒนา 10 ปี (2001-2010)*, (โรงพิมพ์กระทรวงศึกษา : เวียงจันทน์, 2001).

^{๒๔} กระทรวงศึกษาธิการ, *แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูประบบการศึกษาแห่งชาติ 2006-2015*, (นครหลวงเวียงจันทน์ : โรงพิมพ์สีสะหวาด, 2008).

๔. การปฏิรูประบบการศึกษาแห่งชาติ เร่งใ้แก้ปัญหาและความเป็นเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมแห่งชาติ เพิ่มทวีความเป็นปึกแผ่น แน่นหนาของประชาชนทั้งชาติ

๕. การปฏิรูประบบการศึกษาแห่งชาติ ต้องเป็นการขยายโอกาสด้านการศึกษา ส่งเสริมความสามารถ และช่วยปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น พร้อมกัน ก็ยกความสามารถในแขนงต่างๆ ในการแข่งขันและการเชื่อมโยงประเทศของตน ให้เข้ากับอารยธรรมต่างๆ

๖. การปฏิรูประบบการศึกษาแห่งชาติ ต้องเป็นการยกฐานะ และเชิดชูบทบาทของครูอาจารย์ให้สูงขึ้น

ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาในแต่ละชั้น

๑. การปฏิรูปการศึกษา ตามให้สอดคล้องกับ ๒ ด้าน คือแนวคิดการเมืองอุดมการณ์ สังคมนิยม และสร้างคนชำนาญในแต่ละแขนง

๒. พัฒนาการเรียนการสอนแต่ละระดับ คือคุณสมบัติศึกษา ปัญญาศึกษา ศิลปะศึกษา พลศึกษา และแรงงานศึกษา

๓. เอาใจใส่ปรับปรุง และขยายการศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยให้เข้มแข็ง

๔. ขยายการศึกษา ขั้นพื้นฐานอย่างกว้างขวางทั้งในระบบและนอกระบบ โดยเฉพาะ เขตชนบท ทุรกันดาร์

๕. ให้พลเมืองลาวได้รับการศึกษาชั้นมัธยมตอนต้นโดยพื้นฐาน

๖. พัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นพื้นฐาน

๗. ส่งเสริมให้สังคม มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาอย่างกว้างขวาง

เป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาแต่ละชั้น ในปี ค.ศ. ๒๐๐๖ - ๒๐๑๐

๑. การศึกษาก่อนวัยเรียน

- ปรับปรุงหลักสูตร รูปแบบการก่อสร้าง วิธีการก่อสร้าง และยกคุณภาพการดูแลเด็กก่อนวัยเรียน ทำให้เด็กขยายตัวรอบด้าน เช่น ทางด้านร่างกายจิตใจ สติปัญญา การคิดค้น การพูด และ รู้สงวนรักความงาม

- ขยายแขนงการต่างๆ โรงเรียนเลี้ยงเด็กอนุบาล และห้องเรียนติดชั้นประถมศึกษา โดยเฉพาะ อยู่เขตชนบทหรือตุรกันดาร์

- ปลุกกระตุ้นให้ชุมชนสร้างโรงเรียนเลี้ยงเด็กอนุบาล

๒. การศึกษาชั้นประถม

ปฏิบัติ ๕ หลักมูลการศึกษาแต่ละด้าน

- สร้างเครือข่ายกลุ่มโรงเรียนเพื่อให้เด็ก ๖ ปี ได้เข้าเรียน
- ประกอบความรู้พื้นฐานและเทคนิควิชาชีพให้นักเรียน
- ปฏิรูปทรศนะ การเรียน และห้วงคิดประดิษฐ์สร้างของนักเรียน
- ดำเนินปฏิบัติการประถมศึกษาภาคบังคับ ให้สำเร็จ ฝึกอบบรมบรรจุและ ชับซ้อนครูให้ได้ตามแผนการที่วางไว้

- ปฏิรูปวิธีประเมินผลการเรียน และการเรียนชั้น
- ส่งเสริมการเข้าเรียนของเด็กหญิง ชนเผ่า และเด็กในครอบครัวยากจน
- ส่งเสริมหนังสือแบบเรียนให้ทั่วถึง

๓. การศึกษาชั้นมัธยม

ปฏิบัติ ๕ หลักมูลการศึกษาแต่ละด้าน

- ปฏิรูปหลักสูตรชั้นมัธยม จาก ๖ ปี ๓+๓ มาเป็น ๗ ปี ๔+๓
- ส่งเสริมความรู้พื้นฐานและเทคนิควิชาชีพ ให้นักเรียน
- ปฏิรูปทรศนะการเรียน และห้วงคิดประดิษฐ์สร้างของนักเรียน
- ปฏิรูปวิธีประเมินผลการเรียน และการเรียนชั้น
- ฝึกอบบรมบรรจุ และชับซ้อนครูให้ตามแนวการแนวทางที่วางไว้
- ส่งเสริมการเข้าเรียนของนักเรียนหญิง นักเรียนชนเผ่า และนักเรียนในครอบครัวที่ยากจน
- ส่งเสริมหนังสือแบบเรียน อย่างทั่วถึง ทุกท้องถิ่น โดยเฉพาะเขตทุรกันดาร

๔. การศึกษาวิชาชีพและฝึกอบบรมฝีมือแรงงาน

- สิ่งสำคัญพิเศษคือ การปรับปรุงยกระดับคุณภาพ มีความอดทน ยกกระดับสติระเบียบออกแรงงาน และแบบแผนการออกแห่งงานที่ทันสมัย ส่งเสริมนักวิชาการ ช่างฝีมือ ให้ความต้องการของเศรษฐกิจ โครงประกอบแรงงานและเหมาะสมกับระดับชั้นมัธยมศึกษา
- ส่งเสริมให้นักเรียนที่เรียนจบชั้นมัธยมตอนต้น มัธยมตอนปลาย เข้าเรียนต่อวิชาชีพชั้นต้นและชั้นกลาง
- ส่งเสริมด้านวิชาชีพรูปแบบต่างๆ ให้ภาคเอกชน ก่อตั้งศูนย์ฝึกอบบรมวิชาชีพ โรงเรียนเทคนิควิชาชีพขึ้น และส่งเสริมการร่วมมือระหว่างภาครัฐ และเอกชน ผลิตโรงจักรโรงงาน ดำเนินการฝึกอบบรมแบบมีส่วนร่วม พร้อมยังเปิดกว้างให้ภาครัฐ และสังคมต่างๆ โดยมีเงื่อนไขสร้างศูนย์ฝึกอบบรมและฝีมือแรงงาน
- ขยายโรงเรียนเทคนิควิชาชีพขึ้น ในขอบเขตทั่วประเทศ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ให้ทุกจังหวัดมีโรงเรียนวิชาชีพอย่างน้อยหนึ่งแห่ง

- ส่งเสริมแก้ไขปัญหาขาดแคลนครู-อาจารย์ สร้างให้มีจำนวนเพียงพอกับความต้องการ จัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมยกระดับความรู้ ความสามารถ ให้ครู-อาจารย์และผู้บริหารการศึกษาให้ดีขึ้น

- เสริมสร้างนักวิชาการ ให้สอดคล้องกับองค์ประกอบเศรษฐกิจสังคมของประเทศ ปรับปรุงข้อมูลข่าวสาร สายวิชาชีพศึกษาและอบรมวิชาชีพ

- เสริมสร้างและขยายระบบ ประกันคุณภาพในสายการศึกษาวิชาชีพ และอบรมฝีมือแรงงาน

๕. การศึกษาขั้นสูง และมหาวิทยาลัย

- ดำเนินแก้ไข ปัญหาขาดแคลนครู-อาจารย์ เสริมร่างครู-อาจารย์เพียงพอกับความต้องการ จัดฝึกอบรม ยกระดับความรู้ ความสามารถ ของครู-อาจารย์ และผู้บริหารการศึกษาให้สูงขึ้น

- สร้างนักวิชาการให้สอดคล้องกับองค์ประกอบเศรษฐกิจสังคมของประเทศ

- ยกกระดับโรงเรียน สร้างครูเป็นวิทยาลัย ครู ๕ แห่ง และดำเนินการสอนหลักสูตรปริญญาตรี ในวิทยาลัยครูบางแห่งร่วมกับคณะศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยแห่งชาติ

- ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย ให้ระดับใกล้เคียงกับสากล และ เพื่อสามารถเชื่อมโยงเข้ากับนานาชาติ

- ส่งเสริมนักศึกษา เพศหญิง และชนเผ่าเข้าเรียนในชั้นสูง เพิ่มเครือข่ายเชื่อมโยงเข้ากับการศึกษาขั้นสูง ของบรรดาประเทศในภาคพื้นและในโลก

- สร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาขั้นสูง

๖. การศึกษานอกโรงเรียน

- พัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน ส่งเสริม ความสามารถประชาชนทั่วประเทศ ให้ได้เรียนหนังสือ เพื่อเปิดทุกคนมีโอกาสได้เรียนตลอดชีวิต ตามเงื่อนไขและความสามารถของตน

- สร้างนโยบายยุทธศาสตร์ และแผนการพัฒนาศึกษานอกโรงเรียน เป็นระบบ

- ส่งเสริมการฝึกอบรมวิชาชีพขั้นพื้นฐาน ให้ประชาชน เพื่อให้ได้เข้าเรียนหนังสือ และเพื่อให้มีอาชีพเสริม พร้อมฟังได้รับการศึกษาตามอัธยาศัย

- ปรับปรุงระบบข้อมูลข่าวสารของการศึกษานอกโรงเรียน

- ดำเนินการลบล้างความไม่รู้หนังสือ พิเศษ คือเขตทุรกันดาร ให้มีสิทธิ์ทุกคนได้เรียนหนังสือ ดำเนินโครงการบำรุงยกระดับขั้นประถมเพื่อเตรียมให้แก่การบำรุงจรมัธยมตอนต้น ภาคบังคับในปี พ.ศ. ๒๕๖๓

- ส่งเสริมให้ผลิตหลักสูตรสื่อการเรียนการสอน ขั้นศูนย์กลางและท้องถิ่น ให้เพียงพอและความต้องการเฉพาะบรรดากลุ่มเป้าหมาย

- สร้างระบบมาตรฐานการฝึกอบรมบุคลากรการศึกษาออกโรงเรียน ปรับปรุงและสร้างศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนแต่ละชั้นให้มีคุณภาพ และเคลื่อนไหวเป็นปกติ

๗. การศึกษาเด็กพิการ

- ปรับปรุง และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมระหว่างเด็กปกติกับเด็กพิการให้ดีขึ้น
- เพิ่มการเข้าเรียนของนักเรียนพิการทางด้านสมองและร่างกาย จาก ๓,๗๐๐ คนในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็น ๓,๐๗๕ คนในปี พ.ศ. ๒๕๕๓
- สร้างเงื่อนไขให้แก่การปลูกสร้างโรงเรียน เฉพาะ สำหรับเด็กพิการ และจัดสรรสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่การศึกษาสำหรับเด็กพิการ
- ส่งเสริมการเรียนรู้วิชาชีพให้คนพิการ

กล่าวโดยสรุป การศึกษาของ ส.ป.ป ลาวนั้นเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนลาวบันดาเผ่า ได้มีเงื่อนไขเล่าเรียนและแสวงหาความรู้ความสามารถในการพัฒนาตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับความเรียกร้องต้องการของการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ประเทศให้ในวันนับมีความเจริญก้าวหน้าขึ้นโดยมีจุดประสงค์เพื่อบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาตามความคาดหวังของแผนยุทธศาสตร์เพื่อการเจริญเติบโตและลบล้างความทุกข์ยากแห่งชาติและความคาดหวังของแผนปฏิบัติงานแห่งการศึกษาเพื่อทุกคนที่กำหนดไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ - ๒๕๕๘

วิสัยทัศน์รอตปี ค.ศ. ๒๐๓๐ ยุทธศาสตร์รอตปี ค.ศ. ๒๐๒๕ และ แผนพัฒนาการแขวงการศึกษา และ กิลา ๕ ปี ครั้งที่ VIII ค.ศ. ๒๐๑๖ - ๒๐๒๐

ตามแผนพัฒนาการแขวงการศึกษา และ กิลา ๕ ปี ครั้งที่ VIII ค.ศ. ๒๐๑๖ - ๒๐๒๐^{๒๕} ได้ประกาศใช้เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของโลกปัจจุบัน อิงตามวัตถุประสงค์ของการประชุมครั้งที่ ๙ ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ซึ่งเป็นพรรคบริหารประเทศสูงสุด จึงได้กำหนดเป้าหมายหลักหรือจุดหมายสูงสุดไว้ ๔ อย่าง หรือที่เรียกว่า ๔ บุกทะเลคือ^{๒๖} (๑) บุกทะเลด้านจินตนาการและความคิด (๒) บุกทะเลด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (๓) บุกทะเลด้านระบบ ระเบียบการบริหาร และ (๔) บุกทะเลด้านการแก้ไขความยากจนของประชาชน ซึ่งจาก ๔ บุกทะเลดังกล่าวจึงได้กำหนดทิศทางระบบการพัฒนาการศึกษาในแต่ละแขวงในการพัฒนา

^{๒๕} กระทรวงศึกษาธิการ และ กีฬา,วิสัยทัศน์รอตปี ค.ศ. ๒๐๓๐ ยุทธศาสตร์รอตปี ค.ศ. ๒๐๒๕ และ แผนพัฒนาการแขวงการศึกษา และ กิลา ๕ ปี ครั้งที่ VIII ค.ศ. ๒๐๑๖ - ๒๐๒๐, (นครหลวงเวียงจันทน์ : ธันวาคม 2015).

^{๒๖} เอกสารการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๙ พรรคประชาชนลาว, (นครหลวงเวียงจันทน์ : วาระสาร อลุนใหม่ โรงพิมพ์แห่งรัฐ, ๒๕๕๔), หน้า ๒๘.

ทรัพยากรมนุษย์ มีความรู้ ความสามารถ มีสติปัญญา ในการขับเคลื่อนทางด้านเศรษฐกิจ และประเทศชาติโดยเฉพาะปฏิรูประบบการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงสถาบันอาชีวศึกษาสายวิชาชีพ และบุคลากรในด้านต่างๆ ให้มีคุณภาพ เช่น กรรมการวิชาชีพ นายช่างนักวิชาการวิศวกร นักบริหาร ผู้ประกอบการ ผู้จัดการ วิชาชีพด้านเกษตรและป่าไม้ และด้านอื่นๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของการพัฒนาในแต่ละด้าน ให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคงและสร้างรายรับสูงขึ้น

จากแนวคิดและความสำคัญของการจัดระบบการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดกรอบการพัฒนาแขนงศึกษาในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๘ ของ ส.ป.ป. ลาว รวมทั้งได้มีการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของพรรค และความต้องการทางด้านแรงงานของสังคมในยุคปัจจุบัน

โดยอิงตามกฎหมายการศึกษาตามแผนการพัฒนาระบบเรียนสามัญศึกษา ได้แก่ ชั้นประถม มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรใหม่ ๕+๔+๓ ตั้งแต่ปีการศึกษาในปี ค.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๖๐ ทั้งนี้จะเป็นการเพิ่มความเข้มข้น และคุณภาพแก่หลักการทั่วไปของการศึกษา เพื่อทุกคนได้รับการเรียนขั้นพื้นฐานตามกฎหมายการศึกษาเดิม คือ ๙ ปี โดยการนำเอาโครงการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่ที่ได้พัฒนาให้มีระบบอนุบาล บวก ๑๒ ปี เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ และเป็นสิ่งที่ท้าทายในการปฏิวัติหลักสูตรใหม่ของโรงเรียนที่ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถขยายองค์ความรู้และความสามารถของตน ด้วยการนำระบบดังกล่าวมาใช้จะเป็นการรับประกันด้านพันธะหน้าที่ของภาครัฐในการนำ ส.ป.ป. ลาว ก้าวสู่มาตรฐานสากลทางการศึกษามี ๔ ประการ^{๒๗}

๑. รัฐถือว่าการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และส่งเสริมทุกเพศทุกวัย ทุกชนเผ่า ให้เข้าถึงการศึกษาในระบบและนอกระบบอย่างเท่าเทียมกัน

๒. ขยายการศึกษาก่อนวัยเรียน ส่งเสริมสุขภาพ โภชนาการอาหารพื้นฐานของโรงเรียน กำหนดเอาการศึกษาภาคบังคับไม่มีข้อยกเว้น

๓. ส่งเสริมการลงทุน ด้านการพัฒนาระบบการศึกษา ให้มีคุณภาพอย่างทั่วถึง และการพัฒนา อบรมครู บุคลากรและผู้เรียนอย่างเหมาะสม

๔. รัฐ ส่งเสริม ให้บุคคล และนิติบุคคล ภายในประเทศและต่างประเทศลงทุนในการพัฒนาระบบการศึกษาแห่งชาติ โดยเฉพาะอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพให้ได้มาตรฐาน มีคุณภาพ ด้วยนโยบายต่างๆ เป็นต้น ได้สร้างเจียมนใจ อำนวยความสะดวก นโยบายสินเชื่อ ยกเว้น หรือ ลดผ่อนภาษีอากร และค่าธรรมเนียมตามกฎหมาย และระเบียบ

^{๒๗} กระทรวงยุติธรรม, กฎหมาย และนิติกรรมในของเขต วัฒนธรรม – สังคม, (นครหลวงเวียงจันทน์ : กรมโฆษณาอบรมกฎหมาย, ๒๕๕๙), หน้า ๖๙๗.

๓.๓.๓ องค์ประกอบของการศึกษา

จากประเด็นที่ว่าด้วย ความหมายและเป้าหมายของการศึกษาที่ผ่านมาแล้ว จะเห็นได้ว่าการศึกษาในยุคประชาธิปไตยนี้ ถูกทำให้เป็นระบบที่มีความหมายและเป้าหมายที่แน่นอนตายตัวเหมือนกันทั่วประเทศ ด้วยอำนาจบังคับด้วยกฎหมาย ตามลักษณะแห่งรัฐชาติแบบใหม่ ทำให้รูปแบบและวิธีการศึกษาแบบเดิมๆ ที่เคยมีอยู่ในสังคมลาว อาทิเช่น การเรียนรู้จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ภายในครอบครัวและชุมชน หรือการเรียนรู้จากครูสุศิษย์แบบมุขปาฐะ ได้ค่อยๆ เสื่อมสลายไป และถูกยกเลิกไปตามในที่สุด ไม่เว้นแต่การศึกษาของวัดในพระพุทธศาสนา ที่เป็นการศึกษาหลักในสังคมลาวก็ค่อยๆ เสื่อมไป และยกเลิกไปในที่สุดหรือถ้าหากจะมีหลงเหลือให้เห็น ล่องลอยอยู่บ้างในปัจจุบันนี้ ก็เป็นเพียงแค่ส่วนที่ปรับตัวให้เข้ากันได้ และต้องสอดคล้องกับระบบการศึกษาของรัฐ ความ เป็นจริงข้อนี้มีให้เห็นเป็นประจักษ์อยู่แม้ขณะนี้

ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ แล้วองค์ประกอบการศึกษาใหม่ที่รัฐนำมาใช้นั้น ไปนำมาจากที่ ไหน และทำไมจึงมีพลานุภาพถึงขนาดกำจัดและทำลายรูปแบบและวิธีการแบบเก่าให้หมดสิ้นไปได้ ภายในเวลาอันรวดเร็ว ประเด็นข้อนี้ไม่มีแง่มุมอะไรให้ต้องโต้แย้งกันเลย เพราะข้อเท็จจริงมีเพียงแค่ว่าชนชั้นอำนาจของรัฐ ได้นำเอาองค์ประกอบของการศึกษาที่มีอยู่ในต่างประเทศอันมีต้นแบบมาจาก ตะวันตกมาใช้ ทั้งนี้เพราะอำนาจที่มีบทบาทชี้้นำกำกับการศึกษาล้วนผ่านการศึกษาระบบตะวันตก แล้วเกือบทั้งนั้น และองค์ประกอบด้วยประเทศเพื่อนบ้านของลาวก็ล้วนตกเป็นอาณานิคมของชาติ ตะวันตก คืออังกฤษและฝรั่งเศส และประเทศเพื่อนบ้านเรานั้นก็จัดการศึกษาโดยรูปแบบวิธีการที่ ประเทศเจ้าอาณานิคมจัดให้อยู่แล้ว

รูปแบบและวิธีการสำเร็จรูปการศึกษาถูกนำมาใช้กับเมืองลาว อย่างง่ายตายด้วยข้ออ้าง คือความทันสมัย ซึ่งเริ่มต้นมาตั้งแต่ยุคทันสมัยแล้ว รูปแบบและวิธีการการศึกษาสำเร็จรูปที่นำเข้ามา ใช้ในสังคมลาวตั้งแต่ปฏิรูปการศึกษาในสมัยฝรั่งเศสปกครองประกอบด้วย โรงเรียน หลักสูตร ครูผู้สอน ผู้เรียน

๑) โรงเรียน

โรงเรียนเป็นสถานที่ศึกษาที่ถูกจัดขึ้นเพื่อเป็นสถานที่ในการศึกษาเรียนรู้โดยเฉพาะ ไม่มี กิจกรรมอื่นนอกจากไปศึกษาเข้ามาปะปนตนซึ่งแตกต่างจากระบบการศึกษาในอดีตที่ วัด หรือ ครอบครัวของครู เคยเป็นสถานที่ศึกษา แต่เมื่อมาถึงยุคทันสมัยโรงเรียนคือ องค์ประกอบสำคัญ ของ การศึกษา นโยบายการศึกษาให้ทั่วถึง ก็เป็นไปโดยการสร้างโรงเรียนนี้ขึ้นนี้เอง ในยุคประชาธิปไตย งบประมาณสร้างโรงเรียนส่วนใหญ่ ก็ใช้จ่ายไปเพื่อสร้างโรงเรียนเป็นหลัก โรงเรียนได้กลายมาเป็น สัญลักษณ์ของการศึกษา นั่นคือที่ใดมีโรงเรียนที่นั่นมีการศึกษา ผู้ไปโรงเรียนก็เท่ากับได้รับการศึกษา ใครไม่ไปโรงเรียนก็เท่ากับไม่มีการศึกษา ต่อมาเมื่อรัฐบาลมีความต้องการจะขยายระดับการศึกษา ให้

สูงขึ้นก็จัดตั้งสถานศึกษาแบบโรงเรียนนี้ ในชื่ออื่นๆ ตามความต้องการของระดับการศึกษา เป็นชื่อเรียกกันว่า วิทยาลัย มหาวิทยาลัย ตามลำดับ

๒) ครูผู้สอน

ครูผู้สอนเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่ถูกพัฒนาขึ้นมาใหม่ ให้เป็นวิชาชีพเฉพาะ ที่ต้องมีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางตามที่รัฐบาลกำหนด ในยุคนี้เมื่อรัฐต้องขยายการศึกษาออกไปให้ทั่วถึงแก่ประชาชนทั้งหลาย ภาระหน้าที่อันหนึ่งของรัฐคือ การผลิตครู เพื่อทำหน้าที่ให้การศึกษาแก่ประชาชน โรงเรียนฝึกหัดครู จึงเกิดขึ้นเหมือนดอกเห็ดในฤดูฝน และครูผู้สอนก็ได้กลายมาเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ในการใช้การศึกษาแก่ประชาชน โดยที่บุคคลอื่นไม่ใช่ครูไม่ว่าจะเป็นพระหรือผู้รู้ในกิจกรรมต่างๆ ถูกกีดกันออกไปจากแวดวงของการศึกษารูปแบบใหม่

๓) ผู้เรียน

ผู้เรียนเป็นได้จากการปลูกฝังให้รู้คุณค่าทางสังคม เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาสังคมในการที่จะขับเคลื่อนประเทศชาติ ผู้เรียนจะต้องได้รับการฝึกฝนให้รู้จักเทคนิคและวิธีการต่างๆ ที่จะทำความเข้าใจและแก้ปัญหาตนเอง และสังคมตามแนวทางประชาธิปไตย ผู้เรียนจะได้ปฏิรูปเปลี่ยนแปลงไปตามรัฐกำหนดไว้

๔) หลักสูตร

หลักสูตร เป็นกรอบกำหนดการศึกษาว่าจะเรียนอะไรบ้าง และเรียนอะไรในแต่ละระดับชั้นของการศึกษา ในแต่ละหลักสูตรจึงกำหนดขอบเขตย่อยให้เป็นรายวิชา มีวิชาอะไรบ้าง และแต่ละวิชาเรียกกันอะไรบ้าง และจะเป็นประเมินตรวจสอบผลการเรียนอย่างไร หลักสูตรคือกรอบกำหนดขอบเขต ความหมาย เป้าหมาย และวิธีการเรียนไว้อย่างเบ็ดเสร็จ และการศึกษาจะต้องเป็นไปภายในกรอบนี้เท่านั้น ห้ามเป็นอย่างอื่น อาทิเช่น หลักสูตรการศึกษาที่รัฐได้วางเอาไว้ในการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการศึกษา ตามมาตรา ๕ (ฉบับปรับปรุง) ให้มีการปฏิบัติตามหลักการพื้นฐาน ดังนี้^{๒๘}

๑. การศึกษาต้องสอดคล้องกับแผนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แห่งชาติ

๒. การศึกษาต้องมุ่งส่งเสริม ๓ ลักษณะ คือ ลักษณะชาติ ลักษณะวิทยาศาสตร์ทันสมัย และลักษณะมหาชน

^{๒๘} กระทรวงยุติธรรม, กฎหมาย และนิติกรรมในของเขต วัฒนธรรม – สังคม, (นครหลวงเวียงจันทน์ : กรมโฆษณาอบรมกฎหมาย, ๒๕๕๙), หน้า ๘๐๓.

๓. การศึกษาต้องปฏิบัติ ๕ หลักพื้นฐาน คือ คุณสมบัตินักศึกษา ปัญญาศึกษา แรงงานศึกษา พลศึกษา และศิลปศึกษา อย่างเป็นเอกภาพ

๔. ส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนควบคู่กับการปฏิบัติตัวจริง และให้มีความเสมอภาค

๕. ส่งเสริมการศึกษาระหว่างในโรงเรียนและนอกโรงเรียนกับการศึกษาอบรมในครอบครัวและสังคม

๖. ส่งเสริมการศึกษาให้มีคุณภาพ เชื่อมโยงกับระบบการศึกษาของประเทศและสากล

จะเห็นได้ว่ารัฐบาลมุ่งส่งเสริมระบบการศึกษา และการหางานทำ มีความสอดคล้องกัน รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน ได้กำหนดเป้าหมาย การศึกษาเด็กก่อนวัยเรียน การศึกษาระดับประถม และการศึกษาระดับมัธยมตอนต้น คือ ขยาย การศึกษาเด็กก่อนวัยเรียนสำหรับเด็กอายุ ๕ ปี ด้วยรูปแบบการเรียนในโรงเรียนอนุบาล โรงเรียน เตรียมประถม และการจัดกลุ่มกิจกรรมนันทนาการเพื่อการเรียนของชุมชน เพิ่มอัตราการเข้าเรียน ป. ๑ ของเด็กอายุ ๖ ปี พร้อมจัดให้มีหลักสูตรการเตรียมเด็กเข้าเรียนระยะสั้น รวมทั้งเพิ่มอัตราการเข้า เรียนของเด็ก ป.๑ - ป.๕ และ ม.๑ - ม.๔

๕) การเรียนการสอน

การศึกษานับตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีทางการศึกษามี ความจำเป็นสำหรับการจัดการศึกษาโดยทั่วไป การพัฒนาการเรียนการสอนต้องทำอย่างเป็นระบบ และรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้าน จริยศึกษา ปัญญาศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา และแรงงานศึกษา เอาใจใส่พัฒนาการศึกษาเด็กก่อนวัยเรียน ขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะด้าน การศึกษาขั้นประถมศึกษาแบบบังคับ ยกกระดับการศึกษาให้กับประชาชนให้มีการฝึกอบรมวิชาชีพขั้น พื้นฐาน ทำให้ทุกคนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ขยายการศึกษาไปสู่เขตชนบท ห่างไกล สร้าง โอกาสให้ผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากไร้ ผู้หญิง ชาวเขา และคนพิการ ให้ได้รับการศึกษาเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, แผนยุทธศาสตร์การศึกษา ๒๐ ปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๓ - ๒๕๖๓) แต่การที่จะ พัฒนาการศึกษาให้ได้รับผลสำเร็จสูงนั้น จะต้องมีเครื่องมือในการพัฒนาการศึกษา

ปรัชญาการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว

เมื่อพิจารณาในแง่ปรัชญาการศึกษากับการจัดการ และการบริหารการศึกษาของลาว ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๘ มาจนถึงปัจจุบัน ในช่วงที่ได้รับประกาศเป็นประชาธิปไตย รัฐบาลในยุคสังคมนิยมนี้ทหารเข้ามามีอำนาจและมีบทบาทในการบริหารประเทศ ทั้งหน่วยปฏิบัติการเลือกตั้ง จาก นโยบายและแนวคิดเบื้องหลังการกำหนดนโยบายการศึกษา พอสรุปได้ว่า การจัดการการศึกษา

ในช่วงนี้อยู่ภายใต้ปรัชญาแนวคิดปฏิรูปนิยม คือ ใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรเพื่อการปรับปรุงประเทศปฏิรูปสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ทว่าเป็นการแก้ไขระดับมหภาค ตามแนวทางของผู้นำประเทศ แนวคิดปรัชญาปฏิรูปนิยมเป็นปรัชญาที่พัฒนารูปแบบจากลัทธิปฏิบัตินิยมและลัทธิก้าวหน้านิยม เป็นลัทธิที่เชื่อว่าแก่นแท้ของสิ่งต่างๆ หรือสัจจะ (Reality) เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ เน้นหนักในการแก้ไขปัญหาสภาพของสังคมโดยอาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือในการปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้น คือการพัฒนาสังคมให้มีมาตรฐานสูงในด้านวัตถุ และจิตเจ้านั้นหลักสูตรจะเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ และทัศนคติที่จะออกไปสู่การปฏิรูปสังคมให้ดีขึ้น

เห็นได้ว่า แนวคิดทางการศึกษาของลาวในช่วงนี้ถือว่าสรุปเข้าในปรัชญานี้ต้องการให้การศึกษาคือเครื่องมือในการพัฒนาประเทศให้ทันสมัย ปรับปรุงโครงสร้างต่างๆ ของประเทศให้ขับเคลื่อนไปเสียแบบประเทศที่พัฒนาแล้ว เน้นการปรับปรุงทางเกษตรกรรม อุตสาหกรรม ภายในประเทศ หลักสูตรต่างๆ ที่เกิดขึ้น มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะ มีความชำนาญในการทำงาน และประกอบกิจการต่างๆ เพื่อเป็นทรัพยากรกำลังคนที่มีประสิทธิภาพ จากแนวคิดการศึกษาลาวในช่วงดังกล่าวนี้ สามารถสรุปเข้าในปรัชญาสารัตถนิยมหรือสารนิยม ทฤษฎีนี้ถือว่าการศึกษาคือการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมและการถ่ายทอดวัฒนธรรมผู้นำลัทธิ คือ แบกเล่ย์ หลักสำคัญของลัทธิสารนิยมเน้นการเรียนรู้คือการทำงานหนัก และประยุกต์ใช้ได้ มีระเบียบวินัยจำเป็นต้องฝึกฝนให้เกิดขึ้น ครูเป็นผู้ควบคุมวินัยและให้เป็นผู้นำทางสติปัญญา เน้นจุดหมายในการเรียนที่แน่นอน ครูเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ ความริเริ่มอยู่ที่ครูมากกว่าอยู่ที่นักเรียน ครูต้องได้รับการฝึกฝนมาอย่างดี เป็นครูสอนอาชีพสามารถเชื่อมโยงโลกของผู้ใหญ่กับของเด็กให้เข้ากันได้ดี มีหลักสูตรการเรียนการสอนที่แน่นอน การจัดการการศึกษาลาวตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๘ จนถึงปัจจุบัน มีแนวคิดตามปรัชญานี้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียน โดยมีครูเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ครูเป็นผู้บอกกล่าวความรู้ และครูนั้นต้องจบจากสถาบันการศึกษาที่รัฐจัดตั้งขึ้น มีคุณวุฒิทางการศึกษา จึงสามารถเป็นครูได้ หลักสูตรเป็นหลักสูตรที่แน่นอน เป็นหลักสูตรกลางที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้เรียนกันทั่วประเทศ

บทที่ ๔

วิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สำหรับในบทที่ ๔ นี้ ผู้ศึกษามุ่งวิเคราะห์โครงสร้างและองค์ประกอบการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งประเด็นที่ผู้ศึกษาหยิบยกมาวิเคราะห์ในบทนี้ประกอบด้วย ๕ ประเด็น ได้แก่ จุดมุ่งหมายการศึกษา องค์ประกอบของการศึกษา ได้แก่ สถานที่เรียน ผู้สอนและผู้เรียน หลักสูตรการศึกษาและสุดท้าย รูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งจะได้วิเคราะห์ดังต่อไปนี้

๔.๑ จุดมุ่งหมายการศึกษาในระบบปรัชญาการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ส.ป.ป. ลาว : The Lao people's Democratic Republic) เป็นประเทศกำลังพัฒนาที่สามารถพัฒนาตนเองไปได้อย่างรวดเร็วประเทศหนึ่งในโลก โดยพยายามให้ประชาชนเป็นคนทันสมัย และสามารถพึ่งตัวเองได้ในทางเศรษฐกิจ^๑ ในปัจจุบัน ส.ป.ป. ลาว กำลังย่างเข้าไปสู่ระบบที่มั่นคง โดยเน้นหนักในการวางแผนระยะยาว สิ่งแรกที่จะต้องเผชิญ ก็คือ การขยายการศึกษา เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ และพัฒนาตัวเองควบคู่กันไป ท่ามกลางความขาดแคลนทรัพยากรและสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ต่างๆ รัฐบาลได้ดำเนินการขยาย การให้บริการทางการศึกษา ซึ่งมีช่องว่างอยู่ในระบบอย่างมากมายที่ต้องการเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน

จากการตระหนักถึงความขาดแคลนทรัพยากรบุคคลในด้านการศึกษา รัฐบาลได้มีวาระประชุมว่าด้วยเรื่อง การศึกษา โดยได้วางแผนและทิศทางทางการศึกษาไว้ว่าภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ประชากรภายในประเทศจะต้องหลุดพ้นออกจากความด้อยพัฒนา

เพื่อบรรลุเป้าหมายข้างต้นนั้นในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ รัฐบาลได้มีมติในที่ประชุมให้ออกกฎหมายว่าด้วยการศึกษาขึ้น ซึ่งเน้นถึงเรื่องการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญ และเป็นวาระเร่งด่วนที่ทุกภาคส่วนจะต้องรีบดำเนินการ เพื่อปฏิรูประบบการศึกษาทั่วประเทศให้มีคุณภาพและมีมาตรฐาน รวมถึงการสร้างบุคลากรในการเป็นพลเมืองดี มีการศึกษา มีความรู้ มีวิชาชีพ มีความสามารถที่จะ

---

^๑ ธีระ รุญเจริญ, รายงานการปฏิรูปการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, (เอกสารรายงานต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๒), หน้า ๒๙.

ประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้และมีความกระตือรือร้นต่อการพัฒนาประเทศชาติ อีกทั้งกฎหมายฉบับดังกล่าวยังพอจะสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้^๒

๔.๑.๑ ความสำคัญของรัฐบาลต่อการศึกษา

กฎหมายว่าด้วยการศึกษาได้ถูกขยายความจากรัฐธรรมนูญฉบับเลขที่ ๒๕ สพช. ลงวันที่ ๖ พฤษภาคม ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๒๒ และ ๓๘ ซึ่งมีเนื้อความเบื้องต้นว่า รัฐได้เอาใจใส่ปฏิบัติ นโยบายพัฒนาการศึกษา ปฏิบัติระบอบการศึกษาขั้นประถมศึกษาแบบบังคับเพื่อส่งเสริมให้พลเมืองลาวเป็นคนดี มีความรู้และความสามารถ รัฐตั้งหน้าพัฒนาการศึกษาแห่งชาติให้มีคุณภาพ สร้างโอกาส และเงื่อนไขให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่เขตห่างไกล รวมถึงผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา นอกจากนี้รัฐยังต้องส่งเสริม และชักจูงให้เอกชนเข้ามาร่วมลงทุนในการพัฒนาเศรษฐกิจตามกฎหมาย พลเมืองลาวมีสิทธิได้รับการศึกษาเล่าเรียน

เนื้อหาของรัฐธรรมนูญได้ชี้ให้เห็นถึงระเบียบหลักการและข้อกำหนดต่างๆ ของกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ฉบับปรับปรุง) กฎหมายว่าด้วยการศึกษามีความสำคัญในการกำหนดหลักการกฎระเบียบ และมาตรฐานต่างๆ เกี่ยวกับการศึกษาเพื่อพัฒนาการทรัพยากรมนุษย์ สร้างคนให้กลายเป็นพลเมืองดี มีความรู้ความสามารถ มีวิชาชีพระยะและความชำนาญงาน เพื่อสามารถประยุกต์ใช้ในการปกป้องรักษา และสร้างชาติให้เจริญก้าวหน้าทำให้ประชาชนหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก

๔.๑.๒ แผนพัฒนาการทางการศึกษา

ประชากรลาวประกอบด้วยหลายชนเผ่าที่เป็นสมบัติพื้นฐานทางทรัพยากรมนุษย์ในการพัฒนาประเทศและมีระบบการศึกษาที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งมีโรงเรียนชั้นประถมศึกษาประมาณ ๘,๕๐๐ แห่ง สำหรับประชากรประมาณ ๖ ล้านคนทั่วประเทศ ในจำนวนโรงเรียนดังกล่าวส่วนใหญ่ยังเป็นโรงเรียนประถมที่ยังไม่สมบูรณ์ ซึ่งประกอบด้วย หนึ่งห้องเรียนหรือสองห้องเรียน อิงตามเอกสาร นโยบาย และแผนการที่สำคัญของรัฐบาล แผนการการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ค.ศ. ๑๙๘๑ เป็นแผนการศึกษาแรกของประเทศ เป็นการศึกษาที่ต้องตอบสนองกับความต้องการของสังคม และทรัพยากรมนุษย์เป็นหลัก เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ให้ทรัพยากรมนุษย์ได้รับการศึกษาตามควรแก่อัตภาพ ยกระดับฐานะความรู้ของประชาชนของประเทศให้สูงขึ้น เน้นส่งเสริมวิชาชีพมากขึ้น และให้ประชาชนมีความเคารพต่อสิทธิหน้าที่ของตน และผู้อื่น มี

^๒ กระทรวงยุติธรรม, คู่มือแผนการพัฒนาการศึกษา กองประชุมใหญ่ครั้งที่ ๙, (กระทรวงศึกษาและกีฬา, ๒๕๕๔), หน้า ๑๔๒-๑๔๓.

ระเบียบวินัย มีความเคารพต่อกฎหมาย มีหลักธรรม มีความเข้าใจกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ตามวิถีทางประชาธิปไตย ให้ความสำคัญเป็นรักชาติร่วมกัน ให้มีความมั่นคงพอดี เสมอภาคความสุจริตและความยุติธรรมในการพัฒนาสังคมและประเทศ รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมแห่งชาติปี ค.ศ. ๒๐๐๑- ๒๐๑๐ แผนยุทธศาสตร์แห่งชาติ การเติบโต และการลบล้างความทุกข์ยาก แผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษา แผนยุทธศาสตร์ปฏิรูประบบการศึกษาแห่งชาติสำหรับปี ค.ศ. ๒๐๐๖ - ๒๐๑๕ แผนปฏิบัติการแห่งชาติการศึกษาเพื่อทุกคนสำหรับปี ค.ศ. ๒๐๐๓ - ๒๐๑๕ ยุทธศาสตร์การสร้างครูสำหรับปี ค.ศ. ๒๐๐๖ - ๒๐๑๐ และแผนปฏิบัติการปี ค.ศ. ๒๐๐๖ - ๒๐๑๐ หนึ่งในบรรดานโยบาย สำคัญของรัฐบาลในปัจจุบันคือการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา และการขยายโอกาสเข้าเรียนในการศึกษาขั้นพื้นฐานขอบเขตการพัฒนาแผนการศึกษาปี ค.ศ. ๒๐๐๙ - ๒๐๑๕ เป็นอย่างก้าวใหม่ที่เป็นระบบและสมเหตุสมผลในการวางนโยบายและยุทธศาสตร์แห่งชาติ อีกทั้งยังทำให้แผนการพัฒนาการศึกษามีความต่อเนื่อง ทำให้การศึกษาแห่งชาติลาวขยายให้เท่าเทียมกับประเทศอื่นๆ ในโลก รวมวิสัยทัศน์รอตปี ค.ศ. ๒๐๓๐ ยุทธศาสตร์รอตปี ค.ศ. ๒๐๒๕ และ แผนพัฒนาการแผนการศึกษา และ กิลลา ๕ ปี ครั้งที่ VIII ค.ศ. ๒๐๑๖ - ๒๐๒๐ ซึ่งแต่ละแผนการพัฒนาเป้าหมายหลักหรือจุดหมายสูงสุดไว้ ๔ อย่าง หรือที่เรียกว่า ๔ บุททะลุดคือ (๑) บุททะลุดด้านจินตนาการและความคิด (๒) บุททะลุดด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (๓) บุททะลุดด้านระบบ ระเบียบการบริหาร และ (๔) บุททะลุดด้านการแก้ไขความยากจนของประชาชน โดยต้องการให้การจัดการศึกษาทุกระดับ สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่รัฐได้กำหนดนโยบายไว้

๔.๑.๓ การศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดทิศทางการศึกษาหลักและแผนการพัฒนาแผนการศึกษาในระยะสั้นไปถึงระยะยาว ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) ขยายโอกาสการเข้าเรียนในการศึกษาเด็กก่อนวัยเรียน การดูแลรักษา และการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งรวมถึงยุทธศาสตร์การขยายโอกาสที่มีความเป็นไปได้ทางการเงิน โดยเฉพาะพื้นที่ชนบทที่ห่างไกลความเจริญ

๒) ขยายโอกาสในการเข้าเรียนของการศึกษาขั้นประถมศึกษาอย่างทั่วถึง ซึ่งรวมถึงยุทธศาสตร์ที่มีความเป็นไปได้ทางการเงินและมีประสิทธิภาพ

๓) ขยายโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีรูปแบบการประกอบอาชีพสำหรับการศึกษานอกโรงเรียนโดยเฉพาะสำหรับผู้ที่ไม่เคยได้เข้าเรียน

๔) โอกาสทางการศึกษาสำหรับทุกเพศทุกวัย

๕) การปฏิรูประบบการศึกษาแห่งชาติโดยเฉพาะปี พ.ศ. ๒๕๔๙ - ๒๕๕๓ จะได้ปฏิรูประบบการศึกษาของสายสามัญจากระบบ ๑๑ ปี $๕+๓+๓$ เป็นระบบ ๑๒ ปี $๕+๔+๓$

๔.๑.๔ จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว

๑) การเพิ่มระบบการเรียนของสายสามัญจาก ๑๑ ปี มาเป็น ๑๒ ปี ซึ่งประกอบไปด้วยประถมศึกษา ๕ ปี มัธยมศึกษาตอนต้น ๔ ปี และมัธยมศึกษาตอนปลาย ๓ ปี มัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งกำหนดเวลาเรียน ๔ ปีนี้เป็นการใช้ความรู้พื้นฐานทางด้านภาษาลาวคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ-สังคม ระเบียบกฎหมาย ภาษาต่างประเทศ เทคนิคและวิชาชีพ

๒) การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นรูปแบบหนึ่งของการศึกษานอกโรงเรียนซึ่งมีเนื้อหา กว้างขวางไม่กำหนดขอบเขตการศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเองด้วยรูปแบบต่างๆ รวมทั้งผ่านสื่อต่างๆ โดยไม่จำกัดเวลาเนื้อหาและสถานที่เรียน

๓) การสอนวิชาภาษาต่างประเทศตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ขึ้นไป จากชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไปให้สอนภาษาอังกฤษและภาษาอื่นๆ ที่จำเป็นตามความต้องการและความสามารถของท้องถิ่นนั้น ส่วนผู้เรียนก็มีสิทธิ์เลือกเรียนภาษาอังกฤษหรือภาษาอื่นๆ ที่เปิดสอนในโรงเรียนแห่งนั้น

๔) รัฐบาลส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารในการเรียนการสอนในทุก ระดับชั้นตามเงื่อนไขและความสามารถของผู้เรียน การศึกษาเทคโนโลยีที่ทันสมัยได้รับการพัฒนาแบบก้าวกระโดด ทำให้โลกมีการเปลี่ยนแปลงจากยุคอุตสาหกรรมไปสู่ยุคข้อมูลข่าวสาร และการเผยแพร่ภูมิปัญญาอย่างกว้างขวาง ผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษาจึงเรียกร้องให้มีการปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคมให้ทันสมัย

๕) เพิ่มงบประมาณแห่งชาติให้แก่ด้านการศึกษา ๑๘ เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป เพราะว่าการศึกษาเป็นความรับผิดชอบของรัฐบาล โดยมีการระดมทุนจากประชาชนการปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนเพื่อพัฒนาระบบการศึกษา

จากจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่รัฐบาลได้วางกรอบนโยบายไว้นั้น จะเห็นได้ว่า รัฐบาลได้มุ่งพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง นโยบายที่สำคัญ คือ การเน้นให้การศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง ไม่ว่าจะในแหล่งทุรกันดารหรือตามพื้นที่ห่างไกล ซึ่งอย่างน้อยประชาชนทุกคนจะต้องสามารถจบการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้นไป เพื่อนำความรู้ความสามารถไปต่อยอดในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติสืบต่อไป ดังนั้น การศึกษาขั้นพื้นฐานจึงเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

พื้นฐานที่สำคัญของการศึกษา คือ ประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับจากการศึกษา ปรัชญา การศึกษาลาวจึงสนใจ และเชื่อมั่นในสิ่งที่เป็นสาระสำคัญอันจะนำไปสู่การดำรงชีวิตของทรัพยากรมนุษย์ในประเทศซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม ที่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายการศึกษาไว้เป็น ๒ ระดับ คือ ระดับมหภาคเพื่อมุ่งหมายถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญ

ของมนุษย์ให้เข้าใจระเบียบแบบแผนทางธรรมชาติ สามารถมองเห็นผลที่ตามมาของการกระทำและ บังคับวิถีทางของเหตุการณ์ได้บ้าง และระดับจุลภาคเพื่อมุ่งพัฒนาสติปัญญา และด้านจริยศาสตร์ และสุนทรียศาสตร์ของมนุษย์ให้เป็นผู้ที่มีความเฉลียวฉลาด และมีความประพฤติที่ดีงาม นั่นคือเน้น ความรู้ความงามและความประพฤติที่ดี^๓ ดังนั้นจุดมุ่งหมายที่สำคัญในปรัชญาการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว จึงเป็นไปเพื่อถ่ายทอดความรู้ในด้านวิชาการ และศิลปวัฒนธรรม เพื่อสอนค่านิยมที่ดีงามเช่น การดำรงชีวิต ศักยภาพและข้อจำกัดของธรรมชาติมนุษย์ และหน้าที่ต่อสังคม เป็นต้น

นอกจากนี้การศึกษาลาวยังได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของพุทธปรัชญาการศึกษาเนื่องด้วย ประชากรส่วนใหญ่ผูกพันกับหลักคำสอนทางพุทธศาสนาเพราะเป็นศาสนาที่อยู่คู่ชาติมานาน โดย จุดมุ่งหมายที่สำคัญที่มีความสอดคล้องกันได้แก่การพัฒนาร่างกาย และจิตใจของผู้เรียนให้สมบูรณ์ เพื่อให้เข้าใจอุดมการณ์สังคมที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ในฐานะเป็นพลเมืองดี ทำให้พัฒนาความสามารถใน การคิดของผู้เรียนไปสู่การคิดที่ถูกต้อง และเพื่อเป็นการพัฒนาศีลธรรมและจริยธรรมของผู้เรียนให้มีความสัมพันธ์อย่างสงบระหว่างสมาชิกของสังคมและโลก อีกทั้งยังทำให้ผู้เรียนมีความรู้ทักษะและเจตคติในกลุ่มสาระตามหลักสูตร และระดับชั้นเรียนตามความต้องการของแต่ละบุคคล และความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งนี้ การมีจุดมุ่งหมายเช่นนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า อาจเป็นไปเพื่อความสงบ เรียบร้อยของสังคมเพราะการปกครองของประเทศลาวนั้นเป็นระบอบสังคมนิยม มีการจัดตั้งรัฐบาล อยู่พรรคเดียว เพื่อสร้างให้ประชากรของประเทศมีคุณธรรม มีจริยธรรมอันจะนำไปสู่การพัฒนา ประเทศที่ยั่งยืน

จุดมุ่งหมายของการศึกษาดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยภาพรวมแล้วเป็นไปในทิศทาง เดียวกัน ในแต่ละยุค นโยบายที่รัฐได้ร่างขึ้นซึ่งมีความแตกต่างจากแนวคิดของปรัชญาการศึกษาสำนัก พัฒนาการนิยม ที่มีแนวคิดที่ว่า จุดมุ่งหมายของแต่ละสิ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ฉะนั้น สำนัก พัฒนาการนิยมจึงไม่มีจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่แน่นอนตายตัวซึ่งนักปรัชญาคนสำคัญอย่าง จอห์น ดิวอี้ ได้เสนอแนวคิดนี้เอาไว้ว่า “การศึกษานั้นไม่มีจุดมุ่งหมายบุคคล ผู้ปกครองและครูมี จุดมุ่งหมายการศึกษาเป็นความคิดเชิงนามธรรม ไม่มีจุดมุ่งหมายอะไร เพราะเหตุที่คนมีจุดมุ่งหมายที่ มีความแตกต่างกัน จุดมุ่งหมายจึงแตกต่างกันด้วย ในโรงเรียนจุดมุ่งหมายจึงต้องแตกต่างกันไปเป็น ตามความแตกต่างของเด็ก เปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญของเด็ก และพร้อมกับความเจริญทาง ประสบการณ์ของครูสอน”^๔ สิ่งที่การศึกษาลาวให้การสนับสนุนเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลง คือ

^๓ สุนทร โคตรบรรเทา, ปรัชญาการศึกษา สำหรับผู้บริหารหน้า, (กรุงเทพมหานคร : ปัญญาชน, ๒๕๕๓), หน้า ๖๓.

^๔ Dewey, *Democracy and Education*, Op.cit., (New York : The Free Press, 1916), p. 125.

เทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งนี้ก็เพื่อให้การศึกษาของผู้เรียนได้มีความเจริญก้าวหน้า และทันสมัยเป็นไปตามนานาประเทศ

กล่าวโดยสรุป จุดมุ่งหมายหลักของการศึกษาลาว คือ ให้ความสำคัญกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้ด้อยโอกาส รวมไปถึงประชาชนที่อาศัยอยู่ตามพื้นที่ห่างไกล ให้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน และการอบรมด้านอุปนิสัยให้เป็นพลเมืองดีของสังคม มีศีลธรรม และจริยธรรมที่สังคมพึงประสงค์ เพื่อต่อยอดไปสู่การพัฒนาประเทศชาติบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้า ทางด้านศีลธรรมจริยธรรมและเทคโนโลยี

๔.๒ องค์ประกอบของการศึกษาในระบบปรัชญาการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว

๔.๒.๑ สถานที่เรียนในระบบปรัชญาการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การเรียนการสอนใน ส.ป.ป. ลาว คลุกคลีอยู่กับวัดในพระพุทธศาสนา ก่อนหน้าฝรั่งเศสจะยึดครองประเทศ การศึกษาส่วนใหญ่ หรือเรียกได้ว่าเกือบทั้งหมดถูกจัดขึ้นในวัด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประเทศ ส.ป.ป. ลาว ขาดแคลนงบประมาณด้านการศึกษา ทำให้ไม่สามารถจัดตั้งโรงเรียนได้อย่างเพียงพอต่อความต้องการของประชาชนได้ ประชาชนยุคก่อนการปฏิวัติไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ อาศัยการเรียนรู้จากชีวิตประจำวันผ่านผู้รู้ ผู้ชำนาญในแต่ละด้าน โดยไม่รู้หนังสือ อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ แต่สามารถดำรงชีวิตได้ผ่านประสบการณ์การเรียนรู้จากการดำเนินชีวิต หลังจากปฏิวัติในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ พรรคสังคมนิยมของ ส.ป.ป. ลาว ได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษา อันจะเป็นหนทางไปสู่การพัฒนาประเทศ จึงได้ออกกฎหมายว่าด้วยการศึกษา เพื่อสร้างโอกาสให้ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชนให้ได้มีสถานที่เรียน โดยการสร้างโรงเรียนขึ้นหลายร้อยแห่งทั่วประเทศ แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อประชากรของประเทศ จากข้อมูลด้านการศึกษา ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ - ๒๕๑๕ มีนักเรียนระดับประถมศึกษา ๒๓๖,๖๗๙ คน ครู ๕,๗๗๐ คน ใน ๔๓๓ โรงเรียน ซึ่งเป็นที่น่าตกใจว่า ในจำนวนโรงเรียนเหล่านี้ ยังมีโรงเรียนไม่สมบูรณ์หรือที่เรียกว่าโรงเรียนมูลจำนวนมาก เปิดสอน ป.๑-๓ และโรงเรียนสมบูรณ์ที่เปิดสอน ป.๑-๖ หรือ ป.๔-๖ ในโรงเรียนไม่สมบูรณ์จะมีห้องเรียนเดียว นักเรียน ป.๑-๓ จะเรียนอยู่ในห้องเรียนเดียวกัน^๕ สิ่งสำคัญที่สุดในปรัชญาการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว ไม่ได้อยู่ที่สถานที่เรียน แต่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนมากกว่า ซึ่งความสำคัญที่ว่านี้คือ การที่ผู้เรียนได้รับความรู้ โดยเฉพาะการรู้หนังสือ สามารถอ่านออก เขียนได้ นั่นแสดงว่า การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จแล้ว ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ตรงนี้ไปต่อยอดทางการศึกษาต่อไป

^๕ ธีระ รุญเจริญ, รายงานการปฏิรูปการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, หน้า

การให้ความสำคัญต่อผู้เรียนเป็นหลัก ตรงกับแนวคิดของนักอัตถิภาวนิยมที่ถือว่า ผู้เรียนคือผู้ที่สำคัญที่สุดในกระบวนการของการศึกษา ครูและวิชาความรู้ทั้งหลายมีความสำคัญเหมือนกัน แต่ก็ไม่สำคัญเท่ากับการมีอยู่ของผู้เรียนแต่ละคน^๖ อย่างไรก็ตาม แนวคิดเรื่องผู้เรียนสำคัญที่สุดก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว จัดขึ้นในโรงเรียน เพราะความจริงแล้วพรรครัฐบาล (ซึ่งมีอยู่พรรคเดียวตั้งแต่การปฏิวัติ) พยายามที่จะปลูกฝังให้ประชาชนมีความรักชาติ โดยการเรียนในแต่ละโรงเรียนนั้นจะต้องเป็นไปตามที่รัฐบาลกำหนด เพื่ออำรุงรักษาวัฒนธรรมประเพณีของชาติให้คงอยู่ตลอดไป นั่นหมายความว่า โรงเรียนเป็นสถานที่บ่มเพาะบุคลากรตามที่รัฐต้องการ อันจะนำไปสู่การควบคุมประชาชนไม่ให้ลุกขึ้นมาต่อต้านอำนาจรัฐ ซึ่งถือเป็นแนวทางในการปกครองประเทศของรัฐบาล แทนที่โรงเรียนจะเป็นสถานที่ปลูกความรู้สึกรักของนักเรียนให้รู้จักตัวเองและให้พัฒนาลักษณะเด่นของตัวเอง โดยการส่งเสริมการตัดสินใจเลือกอย่างเสรีของนักเรียน แต่ในโรงเรียนกลับกลายเป็นว่าผู้เรียนจะต้องเรียนตามที่ถูกจัดไว้ให้แล้ว ข้อดีของการจัดการเรียนและสถานที่เรียนดังกล่าวนี้ ก็คือการรักษาวัฒนธรรมประเพณี และการปลูกฝังให้ประชาชนมีความรักชาติบ้านเมือง ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในแนวคิดของปรัชญาการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว

แนวคิดที่ต้องการจะอำรุงรักษาวัฒนธรรมประเพณีนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของปรัชญาการศึกษาในระบอบสังคมนิยม ซึ่งมีแนวคิดที่ว่าแก่นของความคิด และวัฒนธรรมของสมัยโบราณเป็นสิ่งที่ดีงาม ไม่เสื่อมสลาย และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ทันสมัยปัจจุบันนี้^๗

พอจะสรุปเรื่องสถานที่เรียนในปรัชญาการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว ได้ดังนี้คือ การศึกษา คือ ชีวิตในสังคม ไม่ใช่การเตรียมตัวเพื่อชีวิตในสังคม ดังนั้นสถานศึกษาจึงจำลองสังคม หรือย่อส่วนของสังคมไว้ในโรงเรียน อย่างไรก็ตาม สังคมจริงนั้นสลับซับซ้อน และมีทั้งสิ่งที่ดีและสิ่งเลว สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องจำลองเฉพาะแบบที่ดีงามของชีวิต เช่น วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงาม ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ สร้างบรรยากาศตามที่เห็นว่าจะนำพาประเทศชาติไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในอนาคต ผ่านการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิม และส่งเสริมเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อเป็นการกระจายหรือเผยแพร่ วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาติไปสู่ชนานาประเทศให้เป็นที่รู้จัก

ทั้งนี้ การเรียนรู้ในโรงเรียนไม่ได้เน้นการที่จะนำไปใช้ทันทีทันใด แต่มุ่งเน้นที่จะให้รู้เข้าใจ จดจำ นำไปใช้ได้ภายหลัง สำหรับการรักษาและถ่ายทอดไว้ให้กับคนรุ่นหลังต่อไป โดยเหตุนี้โรงเรียนจึงมีบทบาทในฐานะที่เป็นเครื่องมือของสังคมเพื่อการเรียนรู้ เข้าใจเรื่องราวของสังคม เด็กจะเรียนเรื่องสังคม โดยเฉพาะกฎเกณฑ์ ประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ จากโรงเรียน ในขณะเดียวกัน

^๖ ศักดา ปรารค์ประทานพร, **ปรัชญาการศึกษา ฉบับพื้นฐาน**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๑๔๓.

^๗ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, **ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๗๓.

โรงเรียนก็พยายามที่จะให้เด็กเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีเหล่านั้น โรงเรียนจึงมีหน้าที่แต่เพียงถ่ายทอดวัฒนธรรมและรักษาไว้เท่านั้น เพื่อความสงบสุขของสังคม โอกาสที่เด็กจะมีความคิดริเริ่มเป็นตัวของตัวเองมีน้อย ในระยะยาวเด็กจะไม่กล้าแสดงความเห็น ไม่กล้าแสดงออก คอยแต่รับฟังผู้ใหญ่อย่างเดียว ไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กเท่าที่ควร ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงได้บ้าง แต่การเปลี่ยนแปลงก็ยังยึดของเดิมอยู่มาก ไม่ได้คำนึงถึงหลักการของประชาธิปไตยมากเท่าที่ควร มักจะได้ประโยชน์โดยตรงกับคนกลุ่มน้อย เหล่านี้เป็นสภาพแวดล้อมที่เป็นผลมาจากการสถานศึกษาหรือโรงเรียนในปรัชญาการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว อย่างไรก็ตาม โดยทางปฏิบัติจริง โรงเรียนมักจะผสมผสานกับสาขาวิชาอื่นๆ ด้วย ไม่ยึดด้านใดด้านหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียวเสมอไป

๔.๒.๒ ผู้สอนและผู้เรียนในระบบปรัชญาการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว

๔.๓.๑ ครูผู้สอน

การฝึกหัดครูเป็นภารกิจหลักสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาด้านต่างๆ เพื่อให้การผลิตและการอบรมได้มาตรฐาน และมีคุณภาพทัดเทียมกันทั่วประเทศ การปฏิรูปสถาบันการฝึกหัดครูโดย ยุบรวมให้เหลือน้อยลงและปรับปรุงการบริหาร การสร้างหลักสูตรใหม่เป็นระบบหน่วยกิต และปรับปรุงโครงสร้างเนื้อหาสาระใหม่ การปรับเปลี่ยนวิธีสอน และการผลิตตำราเรียนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง กระทรวงศึกษาธิการได้ตั้งศูนย์พัฒนาครูเพื่อปฏิบัติการดังกล่าว โดยดำเนินการดังนี้^๕

๑) ปรับปรุง และยุบรวมโรงเรียนฝึกหัดครูที่มีทั้งหมดประมาณ ๕๙ แห่ง ให้เหลือเพียงวิทยาลัยครู ๕ แห่ง และโรงเรียนฝึกหัดครู ๓ แห่ง โดยก่อสร้างและปรับปรุงอาคารเรียน อาคารหอพัก หอประชุม และจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นต่างๆ

๒) สร้างหลักสูตรระดับชาติ เป็นหลักสูตร ๘+๓ และ ๑๑+๑ เป็นหลักสูตรครูประถมศึกษา และหลักสูตร ๑๑+๓ สำหรับผลิตครูมัธยมศึกษาตอนต้น โดยปรับเปลี่ยนโครงสร้างวิชา และเนื้อหาวิชาใหม่ เพิ่มสัดส่วนหมวดวิชาครูมากขึ้น

๓) จัดฝึกอบรมเพื่อปรับเปลี่ยนวิธีสอนของอาจารย์สถาบันการฝึกหัดครูใหม่ทั้งหมด โดยเน้นให้สามารถใช้หลักสูตรระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้นที่สร้างขึ้นใหม่ตลอดทั้งการสอนแบบใหม่ให้เป็นประโยชน์ต่อการสอนนักศึกษาครู

๔) ผลิตตำราเรียนในวิชาตามหลักสูตรฝึกหัดครูที่สร้างขึ้นใหม่ทุกชั้นและทุกวิชา โดยให้อาจารย์ที่สอนสถาบันการฝึกหัดครูร่วมกันผลิตขึ้น และพิมพ์ใช้ในสถาบันฝึกหัดครู และบางรายวิชาเป็นประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาอื่นๆ

^๕ ธีระ รุญเจริญ, รายงานการปฏิรูปการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, หน้า ๗.

โดยทั่วไปการสอนของครูเก่าที่ผ่านมา ส่วนมากการสอนจะใช้วิธีอธิบายและจดบันทึกลงสมุดจากสิ่งที่ครูเขียนกระดานดำ ทั้งนี้เพราะเลียนแบบการสอนเท่าที่เคยรู้เคยเห็น ครูไม่ได้รับการฝึกอบรมในวิธีสอนที่เหมาะสม นักเรียนขาดแบบเรียนและอุปกรณ์การเรียนต่างๆ และขาดเครื่องอำนวยความสะดวกที่จะสอนแบบอื่นๆ เมื่อเป็นเช่นนี้ นักเรียนจะไม่ได้รับการพัฒนาคุณภาพตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการสอนขึ้นใหม่โดยจัดการฝึกอบรมครูระดับต่างๆ ทั่วประเทศ

สถาบันคั่นคว่ำวิทยาศาสตร์การศึกษา และกรมสามัญและอนุบาลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้ร่วมมือคั่นคว่ำการสอนแบบต่างๆ ที่จะนำมาใช้ในการสอนตามหลักสูตรใหม่ที่ได้พัฒนาแล้ว และจัดการฝึกอบรมครูที่สอนชั้น ป.๑ เป็นลำดับแรก และขยายการฝึกอบรมครู ป. ๒-๕ และมีมัธยมศึกษาตอนต้น ในลำดับต่อมา การฝึกอบรมเริ่มด้วยการฝึกอบรมวิทยากรแกนนำระดับกระทรวง วิทยากรแกนนำฝึกอบรม วิทยากรประจำจังหวัด (แขวง) และวิทยากรประจำจังหวัด กลับไปฝึกอบรมวิทยากรประจำเมือง และมอบหมายให้วิทยากรประจำเมืองจัดการฝึกอบรมครูต่อไป การฝึกอบรมทุกระดับใช้หลักสูตรและกิจกรรมการฝึกอบรมในรูปแบบเดียวกัน

ในการสอนแบบใหม่ที่นำมาใช้เป็น “การเรียนการสอนแบบดาว ๕ แฉก ” (เรียกว่า การเรียนการสอนแบบดาว ๕ แฉก) ซึ่งศูนย์พัฒนาครูได้พัฒนาขึ้น ในการสอนจะเน้นกิจกรรมการเรียนการสอน ๕ ลักษณะ^๙ คือ

- ๑) การสอนจากการทำกิจกรรม (Activity-based learning)
- ๒) การสอนโดยการตั้งปัญหา (การตั้งปัญหาของครู)
- ๓) การสอนโดยการยกตัวอย่าง/การแสดงตัวอย่างประกอบ (Using illustrations)
- ๔) การสอนโดยการทำกิจกรรมกลุ่ม (Group learning)
- ๕) การสอนในเรื่องที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน (Daily life)

ในการสอนแบบดาว ๕ แฉกนั้น ได้เน้นการฝึกทักษะของครูใน ๘ เรื่อง^{๑๐} คือ

- ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน
- ทักษะการใช้คำถาม
- ทักษะการกระตุ้นความสนใจ
- ทักษะการใช้กระดานดำ
- ทักษะการเล่าเรื่อง
- ทักษะการยกตัวอย่าง
- ทักษะการสรุปบทเรียน

^๙ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๘.

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๘-๘๙.

- ทักษะการเสริมกำลังใจ

นอกจากครูจะได้รับการฝึกอบรมให้สามารถใช้การสอนแบบดาว ๕ แฉกแล้ว ครูยังได้รับการฝึกฝนการสอนแบบต่างๆ อีก เช่น

- การสอนแบบบรรยาย
- การสอนโดยการใช้นิทาน
- การสอนโดยการแสดงบทบาทสมมุติ/การแสดงละคร
- การสอนโดยใช้เกมส์
- การสอนโดยการทัศนศึกษา
- การสอนโดยการให้สังเกตและเก็บข้อมูล
- การสอนโดยการให้ค้นคว้า

ในการสอนโดยใช้กิจกรรมใดๆ นั้น ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ธรรมชาติของนักเรียนแต่ละระดับเป็นหลัก การสอนในบางเรื่องอาจใช้กิจกรรมเดียว หรือบางเรื่องใช้กิจกรรมหลายๆ อย่าง และครูต้องเลือกเฟ้นใช้อย่างเหมาะสม อนึ่ง เหนืออื่นใดทั้งหมด ในการสอนจะต้องให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง แต่ในการปฏิบัติจริงยังคงค่อนข้างมีปัญหา

สำหรับแบบเรียนนั้น ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษามีความสำคัญต่อการเรียนการสอนของนักเรียนและครู ส.ป.ป. ลาว เป็นอย่างมาก เพราะเป็นสิ่งเดียวที่จะสามารถศึกษาค้นคว้าได้สมบูรณ์ ก่อนหน้านี้ โรงเรียนต่างๆ อยู่ในสภาพที่ขาดแคลนอย่างหนัก การเรียนการสอนจึงเป็นไปในลักษณะเขียนเนื้อหาสาระลงบนกระดานดำ ครูอธิบายเพิ่มเติม และนักเรียนลอกลงสมุด โอกาสที่จะศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองแทบจะทำได้ กระทรวงศึกษาธิการ จึงจัดทำโครงการปฏิรูปแบบเรียนขึ้น โดยมอบหมายความรับผิดชอบให้สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์การศึกษาค้นคว้า และเรียบเรียงขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย และเนื้อหาสาระของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นใหม่ และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย และแผนการพัฒนาโรงเรียนสามัญศึกษาของกระทรวง

สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์การศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินการระดมนักการศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถ ในเนื้อหาสาระในหลักสูตรมาร่วมกันเขียนเป็นทีมๆ แต่ละทีมรับผิดชอบการเขียนในแต่ละวิชาและของแต่ละชั้นร่วมกัน โดยก่อนลงมือเขียนและเรียบเรียง ทางสถาบันฯ ได้จัดการประชุมให้ผู้เชี่ยวชาญเข้าใจแนวนโยบาย และข้อจำกัดต่างๆ เช่น ความยาวและเวลาก่อนหลังจากเรียบเรียงก็จัดให้มีการพิมพ์ต้นฉบับ และแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจแก้จนเรียบร้อย จึงส่งพิมพ์แจกจ่ายให้นักเรียนทุกคน โดยไม่คิดมูลค่าแต่อย่างใด ให้นักเรียนนำไปใช้ในลักษณะการยืมเรียนให้แต่ละคนดูแลรักษาไว้ให้ดี และส่งคืนให้แก่โรงเรียนเมื่อสิ้นปีการศึกษา เพื่อแจกจ่ายให้นักเรียนรุ่นใหม่อืมใช้ต่อไป เพื่อให้การใช้แบบเรียนเป็นประโยชน์ และมีประสิทธิภาพมากขึ้น สถาบันได้

ดำเนินการจัดทำคู่มือการสอนในแต่ละวิชาของแต่ละชั้น และแจกจ่ายให้ครูผู้สอนในคราวมาฝึกอบรม การสอนแบบใหม่ และนำไปใช้เป็นคู่มือการสอนที่โรงเรียนต่อไป

จากข้อมูลทีกล่าวนั้น สามารถพิจารณาได้ว่า บทบาทของครูในปรัชญาการศึกษา ของ ส.ป.ป. ลาว แบบใหม่ ก็คือ การเตรียม การแนะนำ และการให้คำปรึกษาเป็นหลักสำคัญ ครู อาจจะเป็นผู้รู้ แต่ไม่ได้กำหนดหรือกะเกณฑ์ให้เด็กทำตามอย่างหรือควรเป็นผู้สนับสนุนให้เด็กได้ เรียนรู้ เข้าใจ และเห็นจริงด้วยตัวเอง บทบาทที่สำคัญของครูคือครูจะต้องเป็นผู้กระตุ้น ทนุ และหนี ในระยะแรก ครูจะต้องกระตุ้นให้เด็กได้สนใจด้วยตัวเอง ได้ศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเอง เมื่อเด็กสนใจแล้ว ครูจะต้องเป็นแรงหนุนคือคอยให้คำปรึกษา ให้กำลังใจผู้เรียนอยู่เสมอ เมื่อเด็กทำ เองได้แล้ว ครูควรปล่อยให้เด็กทำเอง เรียนรู้เอง คอยดูแลอยู่ห่างๆ

ลักษณะของครูจะต้องมีบุคลิกที่ดี เห็นอกเห็นใจและเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล ของเด็ก^{๑๑} รู้จักคิดแปลงและปรับปรุงสภาพห้องเรียนให้เหมาะสมกับลักษณะของนักเรียนและ กิจกรรมในห้องเรียน ครูจะต้องเป็นผู้วางแผน ประสานงานให้เด็กสนใจและร่วมมือกันทำงานมากกว่า ครูทำเสียเอง อย่างไรก็ตาม ครูก็ยังคงมีความรับผิดชอบอยู่และจะต้องดูแลความเรียบร้อยอยู่

๔.๓.๒ ผู้เรียน

การศึกษาสมัยใหม่ในแต่ละประเทศทั่วโลก ให้ความสำคัญกับตัวผู้เรียนมาก เพราะถือว่าการ เรียนรู้นั้นจะเกิดได้ดีก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงหรือลงมือทำด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้เรียน จึงมีอิสระที่จะเลือกตัดสินใจด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และมีส่วนที่ จะเลือกเนื้อหาและกิจกรรมที่ตนเองสนใจได้มากขึ้น แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า นักเรียนจะร่างหลักสูตร หรือกำหนดกิจกรรมเสียเอง แต่เป็นการทำงานร่วมกัน (Participation) เพื่อให้การเรียนการสอนตรง ตามความต้องการของผู้เรียน เหมาะสมแก่ความถนัดและความสามารถของนักเรียนมากขึ้น ในระบบ การศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว จึงมีความพยายามในการกระทำให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์โดยตรงของตนเอง

แนวคิดอันเป็นที่นิยมในการนำมาใช้กับการศึกษาตามลักษณะทีกล่าวนั้นแล้ว เรียกว่า พัฒนาการนิยม โดยการจัดการศึกษาแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เหตุผลที่นิยมจัดการศึกษาแบบผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง มี ๒ ประการ คือ^{๑๒} ๑) เพราะความเชื่อว่าความรู้เปลี่ยนแปลง ดังนั้นจึงไม่ควรยึดถือ ความรู้เป็นเป้าหมาย หากควรเห็นความรู้เป็นเพียงเครื่องมือจัดการกับปัญหาในชีวิตประจำวันและ

^{๑๑} กิติมา ปรีดีติติก, **ปรัชญาการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๐), หน้า ๗๙.

^{๑๒} อัครพงษ์ สัจจวาที, **ปรัชญาการศึกษาแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**, (กรุงเทพมหานคร : แอล.ที.เพรส จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๔๓.

อนาคตเท่านั้น และด้วยเหตุนี้จึงต้องช่วยผู้เรียนให้ตรวจสอบความรู้เดิมและสร้างความรู้ใหม่เพื่อแก้ปัญหาใหม่ๆ เสมอ ๒) เพราะการให้เด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนจะทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิผลมากกว่าการสอนแบบบรรยาย เพราะการเรียนโดยการทำโครงการและการแก้ปัญหาที่ตอบสนองต่อความสนใจและความต้องการของตน ทำให้ผู้เรียนแข่งขันและตื่นตัวในทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ ทั้งในระดับการรับรู้ การจำ การเข้าใจ และการประยุกต์ใช้แก้ปัญหา

ผู้เรียนยังมีความสำคัญอีกด้าน นั่นคือ เป็นผู้สืบทอดค่านิยมไว้ (วัฒนธรรมประเพณี) และสืบทอดให้กับคนรุ่นหลังต่อไป ดังนั้น ผู้เรียนจึงเป็นบุคคลสำคัญ โดยเหตุนี้ สถาบันการศึกษาจึงควรให้ความสนใจแก่เด็กเป็นพิเศษ แต่ความสนใจและการให้ศึกษานั้นควรจะเป็นไปตามแนวทางที่ผู้ใหญ่หรือสังคม หรือครูได้กำหนดไว้ นักเรียนจึงเป็นผู้รับ ผู้ฟัง และทำความเข้าใจกับเนื้อหาต่างๆ ที่ครูกำหนดไว้ให้ เพื่อจะได้เข้าใจ จดจำ และนำไปถ่ายทอดต่อไปได้

๔.๒.๓ หลักสูตรการศึกษาในระบบปรัชญาการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว

กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินโครงการต่างๆ ตามแผนการที่กำหนดไว้ แต่เริ่มปฏิบัติในระยะเวลาไม่พร้อมกัน บางโครงการเริ่มดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๒ แต่โครงการส่วนใหญ่เริ่มในปี พ.ศ. ๒๕๓๖-๒๕๓๗ การปฏิบัติตามโครงการบางโครงการก่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาในหลายด้าน เช่น โครงการพัฒนาหลักสูตร และคุ้มครองการสอนสายสามัญศึกษาทำให้เกิดการปฏิรูปหลักสูตรสามัญศึกษา ปฏิรูปการสอน ปฏิรูปการบริหารโรงเรียน ปฏิรูปการนิเทศการศึกษา และโครงการปรับปรุงการปกครองและคุ้มครองการศึกษาก่อให้เกิดการปฏิรูประบบบริหารการศึกษา ปฏิรูปกฎหมายการศึกษา ปฏิรูปการบริหารบุคลากรและข้อมูลข่าวสาร การบริหารบุคลากรและปฏิรูปการบริหารการเงิน เป็นต้น ส่วนอีกบางโครงการก่อให้เกิดการปฏิรูปด้านเดียว เช่น โครงการการศึกษานอกระบบโรงเรียน โครงการก่อสร้างพื้นฐาน เป็นต้น นอกจากนี้แม้ไม่มีในโครงการ ก็มีการปฏิรูปการศึกษา เช่น การปฏิรูปการศึกษาเอกชน^{๑๓}

ในด้านหลักสูตรการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว กระทรวงการศึกษาได้ปฏิรูปหลักสูตรระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดย ๑) ยึดมติของประชุมศูนย์กลางพรรคและสภารัฐมนตรีว่าด้วยยุทธศาสตร์การศึกษา สำหรับระยะตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๙ - ๒๕๓๔ ๒) ยึดเนื้อหาของสาระของรายงานการเมืองของคณะบริหารศูนย์กลางพรรคต่อองประชุมใหญ่ครั้งที่ ๕ ของพรรค และ ๓) ยึดจุดมุ่งหมาย และแผนการก่อสร้างของโรงเรียนสามัญศึกษาระดับในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ อนึ่งการปฏิรูปมีค่อนข้างมากสำหรับหลักสูตรประถมศึกษา เพราะเป็นการศึกษาภาคบังคับ ส่วนหลักสูตรระดับ

^{๑๓} วีระ รุญเจริญ, รายงานการปฏิรูปการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, หน้า

มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายก็มีการปฏิรูปในหลายเรื่อง และทั้งสองระดับมีลักษณะคล้ายคลึงกัน

๔.๓.๑ โครงสร้างของหลักสูตร

โครงสร้างของหลักสูตรทั้งสามระดับ มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงจากหลักสูตรเดิมมาก ทั้งชื่อวิชา เนื้อหาสาระและการกำหนดเวลาต่อสัปดาห์ และต่อปีการศึกษาเป็นชั่วโมงเรียน

โครงสร้างรายวิชาของหลักสูตรและจำนวนชั่วโมงตลอดหลักสูตรของแต่ละระดับสามารถแจกแจงได้ดังนี้

ตารางที่ ๕ รายวิชาที่เปิดสอนในแต่ละหลักสูตร

หลักสูตรประถมศึกษา		หลักสูตรมัธยมต้น		หลักสูตรมัธยมปลาย	
ชื่อวิชา	จำนวนชั่วโมง ทั้งสิ้น ป.๑-๕	ชื่อวิชา	จำนวนชั่วโมง ทั้งสิ้น ม.๑-๔	ชื่อวิชา	จำนวนชั่วโมง ทั้งสิ้น ม.๕-๘
๑. ภาษาลาว	๑,๕๘๔	๑. วรรณคดีลาว	๔๙๕	๑. วรรณคดีลาว	๓๙๖
๒. คณิตศาสตร์	๗๙๒	๒. วิทยาศาสตร์สังคม	๔๒๙	๒. วิทยาศาสตร์สังคม	๕๙๔
๓. โลกอ้อมตัว	๓๙๖	๓. วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ	๑,๐๘๙	๓. วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ	๑,๓๒๐
๔. พลศึกษา	๓๓๐	๔. ศิลปกรรม	๙๙	๔. ศิลปกรรม	-
๕. หัตถกรรม	๒๙๗	๕. พลศึกษา	๑๙๘	๕. พลศึกษา	๑๙๘
๖. ศิลปกรรม	๓๓๐	๖. ภาษต่างประเทศ	๒๙๗	๖. ภาษต่างประเทศ	๒๙๗
		๗. เทคโนโลยี	๔๙๕	๗. เทคโนโลยี	๔๖๒
รวม	๓,๗๒๙	รวม	๓,๕๙๗	รวม	๓,๗๖๒
การเคลื่อนไหว นอกหลักสูตร	๙๙๐	กิจกรรมนักเรียน	๔๙๕	กิจกรรมนักเรียน	๔๙๕
รวมทั้งสิ้น	๔,๗๑๙	รวมทั้งสิ้น	๔,๐๙๒	รวมทั้งสิ้น	๔,๒๕๗

ที่มา : ชุดศึกษาด້วยตนเอง, กรมจัดตั้งและพนักงาน, กระทรวงศึกษาธิการ ส.ป.ป.ลาว, พ.ศ. ๒๕๓๙

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า รัฐบาลได้พยายามที่จะจัดการไม่รู้หนังสือ โดยการนำของรัฐบาลลาวอิสระ ที่มุ่งเน้นให้การศึกษาแก่ประชาชนลาว ๒ ประการหลัก คือ ภาษาลาวเท่านั้นที่เน้นให้เป็นภาษาราชการในทุกๆ แห่ง และ ประชาชนลาวต้องพูดและเขียนภาษาลาวได้เป็นอย่างดี ซึ่งนโยบายการศึกษาของประเทศลาวที่เน้นการใช้ภาษาลาวแก่ประชาชนทั่วไป ภายหลังจากที่มีการปฏิรูปการปกครองครั้งใหญ่ในประเทศลาว คือ พ.ศ. ๒๕๑๘ การศึกษากลายเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญใน

ระดับสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประถมศึกษา เทคนิคศึกษา และการรู้หนังสือของประชาชนที่มีอายุ ๑๔-๑๕ ปี การศึกษาจะเน้นการสร้างชาติลาวและเผยแพร่กระจายไปสู่มวลชน ระบบการศึกษาของประเทศลาวประกอบด้วย

๑) การอนุบาลศึกษา หรือการศึกษาก่อนประถมศึกษา ซึ่งถ้าพิจารณาอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับการศึกษาลาวแล้วจะสามารถกล่าวได้ว่า อนุบาลศึกษาเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยการตั้งสถานที่เลี้ยงดูเด็ก และโรงเรียนอนุบาล ซึ่งสถานศึกษาดังกล่าวจะตั้งอยู่ใกล้สถาบัน สหกรณ์ โรงเรียน โรงพยาบาล โรงงาน สถานที่ตั้งโครงการขนาดใหญ่ ฟาร์มเกษตรและป่าไม้ ซึ่งสถานที่บริเวณเหล่านี้จะมีแม่บ้านหรือสตรีจำนวนมากทำงานอยู่

ระบบการเรียนการสอนเป็นระบบที่ยืดหยุ่น โดยจะรับเด็กตั้งแต่อายุ ๓-๖ ขวบ จะใช้เวลาเรียนประมาณ ๓ ปี เป้าหมายของการศึกษาจะเน้นเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกายมากกว่าสติปัญญา นอกจากนี้ยังเน้นการฝึกทักษะพื้นฐานและพัฒนาการทางด้านอารมณ์ของเด็กด้วย อนุบาลศึกษาของลาวไม่สามารถจัดตั้งในท้องที่ชนบท ส่วนมากจะอยู่ในตัวเมือง แต่อย่างไรก็ตามในพื้นที่ชนบทก็ยังมีสถานเลี้ยงเด็กโดยจัดให้เป็นศูนย์กลาง ซึ่งเรียกว่า โรงเรียนเด็กหรือศูนย์พัฒนาความพร้อมเด็ก

๒) ประถมศึกษา รัฐบาลลาวได้เน้นการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษานี้เป็นพิเศษ โดยคาดว่าจะจัดการศึกษาของระดับนี้ให้ได้ครบทุกหมู่บ้าน เด็กที่เข้าเรียนในระดับนี้จะต้องมีอายุ ๖ ปีบริบูรณ์ จะเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๕ ซึ่งถือว่าเป็นการศึกษาภาคบังคับของประเทศ การประถมศึกษาจะแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ ประถมศึกษาสมบูรณ์ คือ การที่เด็กเข้าเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงปีที่ ๕ และ ประถมศึกษาไม่สมบูรณ์ คือ ระยะเวลาที่เด็กเข้าเรียนเพียงแค่ ๓ ปี ซึ่งส่วนมากจะเน้นเด็กนักเรียนตามพื้นที่ภูเขาสูง พระและชาวบ้านที่ได้รับการฝึกอบรมจะเป็นครูสอนในโรงเรียนชนบทห่างไกลเพื่อยกฐานะการศึกษาในชนบท การสูญเสียไปล่ามสูงมาก ประมาณ ๗๗ เปอร์เซ็นต์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ ทั้งนี้เนื่องจากมีโรงเรียนสมบูรณ์ไม่เพียงพอ มีนักเรียนในห้องเรียนแน่นมาก เพราะบางครั้งการเรียนใช้ห้องเรียนห้องเดียวกัน การสอนของครูมีคุณภาพต่ำ และนักเรียนต้องช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นอาชีพทางการเกษตรกรรมส่วนใหญ่ ในการลดความสูญเสียไปล่ามทางการศึกษาและการปรับปรุงประสิทธิภาพจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพของครู ดังนั้นจึงมีการฝึกอบรมครูประจำการเพื่อยกระดับการสอนโดยความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ

๓) มัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น ๒ ระดับการเรียน คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งสองระดับนี้จะใช้เวลาเรียน ๔ ปี เด็กที่เข้าเรียนจะต้องมีอายุตั้งแต่ ๑๑-๑๗ ปี การเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จะเน้นทางด้านเตรียมตัวเพื่อออกไปสู่การประกอบอาชีพเสียส่วนใหญ่ เด็กที่จบจากโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นสามารถเข้าศึกษาต่อใน

โรงเรียนเทคนิคหรือโรงเรียนอาชีวะได้อีก ส่วนผู้ที่จบมัธยมศึกษาตอนปลายสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ปัจจุบันนี้รัฐบาลกำลังขยายและปรับปรุงโรงเรียนมัธยมศึกษา ทั้งมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายให้สามารถรับนักเรียนได้เพิ่มขึ้น โดยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจาก ๓๐ เปอร์เซนต์ของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ เป็น ๔๐ เปอร์เซนต์ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ และในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจาก ๑๒ เปอร์เซนต์ของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ เป็น ๑๗ เปอร์เซนต์ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๓

นอกจากนี้รัฐบาลยังได้เร่งให้องค์กรเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดตั้งโรงเรียนเอกชนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเห็นได้จากรายงานของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬาว่า ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่ผ่าน มา โรงเรียนมัธยมศึกษาของเอกชนมีเพียง ๖ แห่ง และมีนักเรียนเพียง ๕๐๑ คน สาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้การจัดการศึกษาของเอกชนมีจำนวนน้อยเพราะขาดระเบียบและหลักการ รวมทั้งการบริหาร การจัดการที่ดี

๔) อุดมศึกษา ปัจจุบันการจัดการศึกษาระดับสูงหรืออุดมศึกษาของประเทศ รัฐบาล ให้ความสำคัญโดยรับนโยบายการเปลี่ยนแปลงพัฒนาในด้านต่างๆ จึงส่งผลให้เกิดประชาธิปไตย ทางด้านการศึกษาตั้งแต่ระดับล่างขึ้นไปด้วย เนื่องจากความขาดแคลนผู้มีความรู้ระดับสูง ด้วยเหตุนี้ การจัดการศึกษาระดับสูงจึงมีความสำคัญเทียบเท่ากับการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ดังนั้นการจัดการศึกษาระดับสูงซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อน จึงเริ่มด้วยการจัดตั้ง สถาบันอุดมศึกษา ซึ่งไม่ใช่หลักสูตรปริญญาตรี คือ

- โรงเรียนการแพทย์ มีหลักสูตร ๓ ปี ได้แก่ การพยาบาล ผดุงครรภ์และผู้ช่วย แพทย์ สำหรับนักศึกษาที่ประสงค์จะเรียนต่อในระดับสูงขึ้นไปต้องเดินทางไปศึกษาต่อในต่างประเทศ
- วิทยาลัยกฎหมายและการจัดการเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนในสาขาที่ เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง
- วิทยาลัยครูมัธยมเวียงจันทร์

นักเรียนที่สำเร็จจากชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสามารถเลือกเรียนในสถาบันชั้นสูงได้ เช่น วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยครู มหาวิทยาลัยแห่งชาติ การเรียนการสอนส่วนใหญ่จะใช้เวลาเรียน ๕ ปี ในมหาวิทยาลัย ส่วนการเรียนสาขาแพทยศาสตร์จะใช้เวลาเรียน ๖ ปี วิทยาลัยเทคนิคใช้เวลาเรียน ๓ ปี

เพื่อให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร ในหลักสูตรจึงกำหนดวิธีการที่จะใช้ในการเรียน การสอนไว้ด้วย โดยวิธีการดังกล่าวจะต้อง สอดคล้องกับจุดหมาย เนื้อหาสาระ และประสิทธิภาพ ในการดำเนินการ จัดกิจกรรมการปฏิบัติจริง ให้สอดคล้องระหว่างการเรียนที่โรงเรียน กับการเรียน ด้วยตนเอง รวมถึงมีโอกาสเรียนร่วมกันเป็นกลุ่ม และต้องสอดคล้องกับธรรมชาติของนักเรียน เป็นต้น และวิธีดังกล่าวได้แก่ ๑) การถ่ายทอดความรู้ โดยการบรรยายและให้การฝึกอบรม การใช้อุปกรณ์การ

สอนและการเรียนตามหนังสือแบบเรียน ๒) การให้ปฏิบัติกิจกรรมจริง เช่น การแสดง การมอบหน้าที่ และความรับผิดชอบให้ปฏิบัติ ๓) การกระตุ้น โดยใช้การปลุกกระตม การยกย่องชมเชยทั้งเป็นหมู่และเป็นรายบุคคล การออกคำสั่ง ชี้นำ ตักเตือน ฯลฯ และการอบรม และ ๔) การตรวจตรา และประเมินผลการเรียน

๔.๓.๒ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาของ ส.ป.ป.ลาว

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร กำหนดไว้เป็น ๒ ลักษณะ^{๑๔} คือ

จุดมุ่งหมายรวมของทุกระดับ สามัญศึกษา ระบุไว้ว่า “เป็นหลักสูตรเพื่อสร้างคนรุ่นใหม่ที่มีโลกทัศน์วิทยาศาสตร์ มีจิตใจรักชาติ มีน้ำใจสามัคคีกับชนเผ่าอื่นๆ ภายในชาติ รู้จักจำแนกมิตรและศัตรู มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกในการสร้างตนเองให้เข้มแข็ง รู้จักประสานประโยชน์ส่วนตัวและส่วนรวม แสวงหาอาชีพที่ดี มีจิตสำนึก และมีความสามารถในการทำงาน มีสุขภาพแข็งแรง รักสวยรักงาม และเตรียมพร้อมในการมีส่วนร่วมในการปกป้องรักษาและสร้างชาติ”

จุดมุ่งหมายเฉพาะ เป็นจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เฉพาะในแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะท่าทีใน ๕ ด้าน คือ การพัฒนาคุณสมบัติที่ควรเป็น การพัฒนาปัญญา การพัฒนาอาชีพ การพัฒนาสุขภาพ การพัฒนาศิลปศึกษา

หลักสูตรการศึกษาตามแนวคิดในปรัชญาการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว นี้ ก็สืบเนื่องจากจุดมุ่งหมายคือจะเป็นหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาเป็นหลักสำคัญ เนื้อหาหลักๆ ก็คือเนื้อหาที่เกี่ยวกับความรู้พื้นฐาน เช่น ภาษา ประวัติศาสตร์ คณิตศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งจะต้องจัดให้ทุกคนเรียน โดยจะเห็นได้จากข้อมูลตามโครงสร้างรายวิชา นอกจากนั้น หลักสูตรก็จะต้องเน้นเนื้อหาที่ควรเน้นเป็นพิเศษอีกด้วย คือ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ ค่านิยม และวัฒนธรรมของสังคมที่ควรรักษาไว้ ในขณะเดียวกันความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ ธรรมชาติก็ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่บรรจุไว้ในหลักสูตรด้วย

การคัดเลือกและสรรหาเนื้อหาในหลักสูตร รวมถึงการร่างหลักสูตรทั้งหมดนั้นถือเป็นหน้าที่ของครูหรือผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด เพราะครูและผู้เชี่ยวชาญเป็นคนซึ่งได้ผ่านการศึกษามาเพื่อการคัดเลือกและถ่ายทอดเฉพาะอยู่แล้ว แบบแผนของหลักสูตรจึงมักจะเป็นแบบเดียวกันทั่วประเทศ เพราะเป็นสิ่งซึ่งควรธำรงรักษาและให้ได้มาตรฐานอันเดียวกัน ถึงแม้ว่าบางพื้นที่จะยังไม่มีบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพก็ตาม ในที่นี้หมายถึงพื้นที่ชนบทและตามยอดเขา แต่หลักสูตรที่ใช้ก็เน้นให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๕.

นอกจากนี้หลักสูตรการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว ยังเป็นหลักสูตรที่เน้นสังคมเป็นหลัก ผู้เรียนจะต้องรู้จักและเข้าใจสภาพของสังคมอย่างดีพอ มองเห็นปัญหาต่างๆ ในสังคมและแนวทางในการแก้ไข โดยทั่วไป หลักสูตรในสาขานี้จะประกอบไปด้วยกลุ่มต่างๆ คือ

- กลุ่มปฐมนิเทศและสร้างแรงจูงใจ ประกอบด้วยเรื่องต่างๆ ที่ใกล้ชิดตัวของผู้เรียน ตามด้วยปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันและขยายออกไปถึงปัญหาต่างๆ ในสังคมที่กว้างออกไป จนถึงระดับประเทศและระดับนานาชาติ เป็นการขยายทัศนะของผู้เรียนให้กว้างขวางขึ้นทั้งในด้านขอบเขตและความเป็นมา

- กลุ่มเศรษฐกิจและการเมือง ศึกษาถึงเรื่องราวของเศรษฐกิจและการเมืองในท้องถิ่นใกล้ชิดตัวของผู้เรียน ทั้งในแง่ของสภาพปัจจุบันและความเป็นมา แล้วจึงขยายให้กว้างออกไปถึงสังคมโลกในจำนวนปีการศึกษาที่สูงขึ้น

- กลุ่มทางวิทยาศาสตร์ ศึกษาถึงบทบาทของวิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวัน ความแตกต่างของวิทยาศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ธรรมชาติกับวิทยาศาสตร์สังคม เป็นต้น รวมทั้งปัญหาที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ด้านต่างๆ

- กลุ่มศิลปะ ชีวิตมนุษย์จะหนีจากศิลปะไปไม่ได้ เด็กควรจะได้เรียนศิลปะและเข้าใจกับบทบาทในชีวิตประจำวันและแนวทางในอนาคตควบคู่กันไปด้วย

- กลุ่มการศึกษา เด็กควรได้เข้าใจ รู้จักบทบาทและกระบวนการต่างๆ ของการศึกษา รู้จักและวิเคราะห์สภาพการณ์ต่างๆ ในโรงเรียนได้ เป็นต้น

- กลุ่มมนุษยสัมพันธ์ วิชานี้ควรให้เด็กได้เรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ระหว่างกลุ่ม และระหว่างวัฒนธรรมด้วย

- กลุ่มเทคนิคและวิธีการต่างๆ เพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจถึงคุณค่าและรูปแบบของวิธีการที่ให้บรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งวิธีการและจุดหมายควรสอดคล้องกัน

พอจะสรุปได้ว่า เนื้อหาในแต่ละกลุ่มศึกษาในสภาพปัจจุบันและความเป็นมาพร้อมกันไป ซึ่งทำให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหาและมองเห็นสาเหตุของปัญหาได้ชัดเจนและศึกษาจากสภาพที่ใกล้ชิด ขยายออกไปถึงสังคมวงนอก นอกจากนั้น ในแต่ละระดับก็จะจัดเนื้อหาให้มีความซับซ้อนแตกต่างกันออกไป ในระดับมหาวิทยาลัยควรจะเน้นการวิจัยเป็นพิเศษ

๔.๒.๔ รูปแบบการเรียนการสอนในระบบปรัชญาการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว

ในปรัชญาการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว ครูถือว่ามิมีบทบาทที่สำคัญอย่างมาก การเรียนการสอนจึงขึ้นอยู่กับครูเป็นสำคัญ คือ ครูจะเป็นผู้อธิบายชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจตามให้ได้ ลักษณะการเรียนการสอนจึงเน้นการสอนแบบบรรยายเป็นหลัก การถามตอบในห้องเรียนเป็นการถามตอบเพื่อการทำความเข้าใจเป็นใหญ่ ไม่ใช่การแลกเปลี่ยนความเห็นหรือโต้แย้ง แต่แม้จะเป็นการสอนใน

ลักษณะของกระแสดรทางเดียวกันเช่นนี้ก็ตาม การเรียนการสอนก็ยังคงเน้นการฝึกฝนและสร้างผู้นำในกลุ่มด้วย ผู้นำในกลุ่มนี้ มักจะเป็นผู้ซึ่งเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาดี มีระเบียบ วินัย ควบคุมและรักษาตนเองได้ดี โดยเหตุนี้ การเรียนจึงเป็นงานหนัก เด็กทุกคนถ้าทำงานหนัก พุ่มเทให้กับการเรียนเต็มที่แล้วก็จะเรียนได้ดี การทำความเข้าใจ การทำการบ้าน ระเบียบ วินัย การอดทน การฝึกฝน คุณลักษณะเหล่านี้จึงเป็นคุณลักษณะสำคัญของการเรียนการสอน การจัดห้องเรียนก็จะต้องมีแบบแผนที่ชัดเจน เป็นห้องสี่เหลี่ยมที่นั่งเรียนเป็นแถว ครูอยู่หน้าห้องเรียน การจัดเวลาเรียน ตารางสอนแน่นอนตามเวลาตายตัว การยืดหยุ่นมีได้บ้าง แต่ครูจะต้องเป็นผู้กำหนดเอง

การเรียนการสอนเน้นการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ ครูเป็นผู้มีบทบาทอย่างมากในการเรียนรู้ ครูต้องเป็นผู้ริเริ่มกิจกรรมทางการเรียนรู้ของเด็ก ทักษะของครูและเนื้อหาวิชาเป็นสิ่งสำคัญมาก สำคัญกว่าความสนใจของเด็กเสียอีก ในปรัชญาการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว ได้ให้ความสำคัญต่อความสนใจของเด็กเหมือนกัน แต่จะปล่อยให้เด็กไขว่คว้าหาความรู้เองตามลำพังไม่ได้ ครูจะต้องอาศัยความชำนาญและทักษะที่เหนือกว่าชักนำให้เด็กเล่าเรียนในสิ่งที่เป็นประโยชน์

การเรียนเป็นงานหนักซึ่งไม่ได้มุ่งหวังผลเชิงปฏิบัติเฉพาะหน้า จริงอยู่ ความสนใจในเนื้อหาวิชามีส่วนช่วยให้เด็กอยากจะเรียนรู้ แต่ลักษณะเช่นนี้เป็นเพียงความสนใจในขั้นต้นเท่านั้น ในขั้นสูงและในเรื่องที่มีความยากมากขึ้น เด็กอาจจะไม่สนใจอยากจะเรียนรู้ แต่ถ้าได้ใช้ความพยายาม อดทน และความมีระเบียบวินัย ศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ในไม่ช้าก็จะบังเกิดความเข้าใจและความสนใจ

รูปแบบการศึกษาเช่นนี้ มีแนวคิดที่ว่า ในบรรดาสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย มนุษย์เท่านั้นที่สามารถต่อต้านแรงผลักดันภายในตัวเองไม่ให้ทำอะไรโดยปราศจากความยั้งคิด^{๑๕} ถ้าเราไม่พัฒนาความสามารถอันนี้ในตัวเด็ก เราก็จะมุ่งหวังให้เด็กมีวินัยในตัวเองที่จะแสวงหาสิ่งที่มีประโยชน์ไม่ได้ ผู้เรียนส่วนมากจะควบคุมชั้นเรียนให้อยู่ในระเบียบ หากจำเป็นจะต้องทำโทษเด็กก็ไม่ควรลงใจตราบใดที่การลงโทษนั้นเหมาะสมกับลักษณะความผิดของเด็ก ธรรมชาติของความรู้ที่แท้จริงนั้นเป็นนามธรรมที่ต้องอาศัยความคิด ความเข้าใจ ไม่ใช่สิ่งที่แยกแยะออกมาเป็นปัญหาทางรูปธรรมเป็นข้อๆ ได้ ดังนั้น วิธีการสอนที่ดีควรเป็นการบรรยายเพื่อถ่ายทอดข้อเท็จจริง และค่านิยมเมื่อมีโอกาสก็ให้มีการอภิปรายเรื่องเนื้อหาวิชาที่เรียน เพื่อความกระจ่างแจ้งได้อย่างเต็มที่ และเป็นการฝึกให้ผู้เรียนใช้ความคิดไปด้วย

จะเห็นว่าครูเป็นผู้มีความสำคัญมากในการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว ดังนั้นครูจึงต้องเป็นตัวอย่างที่ดี เป็นผู้มีความรู้สูง และเข้าใจในเนื้อหาวิชาและวัฒนธรรมของมนุษยชาติเป็นอย่างดี การศึกษาใน ส.ป.ป. ลาว จึงให้ความสนใจต่อกระบวนการผลิตครูเป็นอย่างมาก ทั้งนี้อาจจะรวมถึง

^{๑๕} ศักดา ปรานต์ประทานพร, **ปรัชญาการศึกษา ฉบับพื้นฐาน**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๘๘.

เหตุผลด้านทรัพยากรครูที่ขาดแคลนอยู่ของประเทศด้วย เพราะหลังจากเริ่มก่อตั้งประเทศมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ครูมีจำนวนไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน และครูที่มีอยู่ยังมีคุณภาพการสอนที่ต่ำอีกด้วย

ในเรื่องการเรียนการสอนของ ส.ป.ป. ลาว นี้ พอจะสรุปได้ว่า ครูถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุด เพราะเป็นผู้ที่จะถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ ให้แก่นักเรียน ควรแนะนำนักเรียนในสิ่งที่ถูกที่ควร ซึ่งครูตามแนวคิดปรัชญาการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว จึงต้องมีลักษณะสำคัญ ดังต่อไปนี้

- ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้
- ครูเป็นผู้ริเริ่มกิจกรรมในการเรียนรู้
- ทักษะของครูและเนื้อหาวิชาเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าความสนใจของผู้เรียน และปล่อยให้ผู้เรียนหาความรู้เองตามลำพังไม่ได้
- ครูต้องใช้ความชำนาญและทักษะที่เหนือกว่าในการชักนำให้ผู้เรียนเล่าเรียนในสิ่งที่ เป็นประโยชน์
- วิธีการสอนที่ดีควรเป็นการบอกกล่าวหรือบรรยายเพื่อถ่ายทอดข้อเท็จจริงและ ค่านิยม เมื่อมีโอกาสจึงให้อภิปรายเรื่องเนื้อหาวิชาที่เรียนเพื่อความกระจ่างแจ้งได้อย่างเต็มที่ และเป็น การฝึกให้ผู้เรียนใช้ความคิด
- ครูต้องเป็นตัวอย่างที่ดีมีคุณธรรมสูง และเข้าใจเนื้อหาวิชาและวัฒนธรรมของชาติ เป็นอย่างดี

บทที่ ๕

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษา เรื่อง ปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาปรัชญาการศึกษาตามแนวคิดของปรัชญาตะวันตกและพุทธปรัชญาการศึกษา (๒) เพื่อศึกษาปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (๓) เพื่อวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

จากการศึกษาสามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ได้ดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ ปรัชญาการศึกษาตามแนวคิดของปรัชญาตะวันตกและพุทธปรัชญาการศึกษา

ปรัชญาการศึกษาตามแนวคิดของปรัชญาตะวันตกนั้น สามารถแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ คือ ปรัชญาการศึกษาของกลุ่มอนุรักษนิยม และปรัชญาการศึกษาของกลุ่มเสรีนิยม ซึ่งทั้ง ๒ กลุ่มมีแนวคิดด้านการศึกษาที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง อีกทั้งในแต่ละสำนักของทั้ง ๒ กลุ่ม ยังมีแนวคิดที่แตกต่างกันอีกด้วย แม้ว่าจะจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกันก็ตาม โดยผู้ศึกษาจะได้สรุปเป็นกลุ่มและสำนักต่อไปตามลำดับดังนี้

ปรัชญาการศึกษาของกลุ่มอนุรักษนิยมประกอบด้วย สำนักนิรันดรนิยมและสำนักสารัตถนิยม

ปรัชญาการศึกษาสำนักนิรันดรนิยมมีรากฐานความคิดมาจากปรัชญา “แบบ” ของเพลโตส่วนหนึ่ง และส่วนหนึ่งมาจากปรัชญาแบบสัจนิยมหรือวัตถุนิยมคลาสสิกของอริสโตเติลและเซนต์อควินัส ซึ่งได้รับการพัฒนาโดยนักคิดอเมริกัน ๒ ท่าน คือ Hutchins และ Adler ในศตวรรษที่ ๒๐ มีแนวคิดที่ไม่เห็นด้วยกับการศึกษาแบบสารัตถนิยมและพัฒนาการนิยม และมองว่า ความรู้คือ สัจจะ เนื้อหาเป็นเพียงพาหะให้เข้าถึงความรู้ที่สูงกว่า ความรู้จากอดีตเป็นความรู้ที่สมบูรณ์ และไม่ล้าสมัย ปรัชญาสำนักนิรันดรนิยมมุ่งสร้างคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ด้วยการสร้างสติปัญญาและเหตุผล ทุกคนในโลกต้องมีมาตรฐานการศึกษาเป็นแบบเดียวกันทุกยุค ทุกสมัย และมุ่งให้ทุกคนรู้จักและทำความเข้าใจตนเองให้มากที่สุด เมื่อการศึกษาทำให้ทุกคนมีเหตุมีผลเท่าเทียมกัน การศึกษาทุกแห่งย่อมเป็นสากลได้ ดังนั้น สำนักนิรันดรนิยมจึงถือว่า การศึกษาเป็นการเตรียมตัวเพื่อชีวิต

ปรัชญาการศึกษาสำนักสารัตถนิยม เป็นสำนักปรัชญาที่ไม่ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากปรัชญาสำนักใดสำนักหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นแบบผสมผสานระหว่างจิตนิยมและวัตถุนิยม (สัจนิยม) มีลักษณะคล้ายกับ นิรันดรนิยม และ พัฒนาการนิยม โดยต้องการดึงคนกลับจากการศึกษาแบบพัฒนาการนิยมที่ให้เสรีภาพและความสนใจของนักเรียนมากกว่าเนื้อหาสาระของวิชา ซึ่งปรัชญาการศึกษาของสำนักสารัตถนิยม เป็นการศึกษาเพื่อถ่ายทอดมรดกของสังคมไปสู่รุ่นต่อไป และอ้างไว้ซึ่งแนวคิด ความเชื่อ ทัศนคติ และค่านิยมของสังคม แนวปฏิบัติที่ดีที่เคยมีมาแต่อดีต

จะเห็นได้ว่า ปรัชญาการศึกษาของทั้งสองสำนัก แม้จะจัดอยู่ในกลุ่มอนุรักษนิยมเหมือนกัน แต่แนวคิดด้านการศึกษาไม่ได้เหมือนกันซะทีเดียว โดยสำนักนิรันดรนิยมไม่ได้ให้ความสำคัญต่อเนื้อหาสาระของวิชาที่เรียน เพราะมองว่าเนื้อหาสาระเป็นเพียงทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาความรู้สูงสุด นั่นคือ “สัจจะ” ส่วนสำนักสารัตถนิยมเน้นเนื้อหาวิชา อันเป็นสิ่งที่จะสืบทอดต่อไปให้กับคนรุ่นหลัง อย่างไรก็ตาม ทั้งสองสำนักมีแนวคิดที่เหมือนกันก็คือ การอนุรักษ์ความรู้ที่ถ่ายทอดมาจากอดีต โดยมองว่าเป็นสิ่งที่ดีงามที่ควรจะนำมาศึกษาและอนุรักษ์ไว้

ปรัชญาการศึกษาของกลุ่มเสรีนิยม ประกอบด้วย สำนักพัฒนาการนิยม สำนักปฏิรูปนิยม และสำนักอัตถิภาวนิยม

ปรัชญาการศึกษาสำนักพัฒนาการนิยม เน้นการค้นคว้าทดลอง แสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ เสมอ อีกทั้งยังเน้นการสร้างความรู้ใหม่ๆ เพราะมีแนวคิดที่ว่า ความจริงมิใช่สิ่งที่หยุดนิ่ง ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และยังต่อต้านการสอนแบบเก่าที่เน้นระเบียบวินัยเข้มงวดมากเกินไป ซึ่งสำนักพัฒนาการนิยมมีทัศนคติว่า ประสบการณ์เป็นที่มาของความรู้ ดังนั้นจึงมุ่งให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม จากสภาพและความเป็นจริงที่ปรากฏ ดังนั้นการศึกษาสำหรับพัฒนาการนิยมจึงไม่ได้เป็นไปเพื่อความรู้เท่านั้น แต่การศึกษาคือชีวิตทั้งชีวิตของผู้เรียน

ปรัชญาการศึกษาสำนักปฏิรูปนิยม เป็นปรัชญาผสมผสาน จิตนิยมทั้งหมดกับปรัชญาแนวสังคมนิยมของ คาร์ล มาร์กซ์ และ เฮเกล บวกด้วยแนวคิดแบบปฏิบัตินิยมของ เจมส์ และดิไว้อ เพื่อสร้างสังคมอุดมคติใหม่ การศึกษาในสำนักปฏิรูปนิยม เป็นการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม สร้างสรรค์และพัฒนาสังคม และเป็นไปเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกของสังคม มุ่งสร้างระเบียบใหม่ของสังคม โดยไม่เน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ แต่เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของสังคมควบคู่ไปกับตนเอง

ปรัชญาการศึกษาสำนักอัตถิภาวนิยม เกิดจากแนวปรัชญา อัตถิภาวนิยม ที่เน้นการมีอยู่ของมนุษย์แต่ละคนซึ่งมีสิ่งแวดล้อมและสภาพของตนเอง โดยการเลือกของตน ในทางการศึกษาหมายถึง ขบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนรู้ รู้จักตนเองด้วยสำนึกของตัวเอง โดยเน้นการศึกษาที่ให้อิสรภาพในการพัฒนาธรรมชาติและศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนเป็นสำคัญ ไม่ให้ความสำคัญกับขนบธรรมเนียมและลัทธิประเพณีของสังคมมากนัก มนุษย์เกิดมาพร้อมความว่างเปล่าไม่มีสาระติดตัว

มา จึงเป็นหน้าที่ของมนุษย์ที่จะแสวงหา และค้นหาตัวเอง โดยเลือกสร้างลักษณะที่ตนอยากจะเป็น เพราะมนุษย์มีเสรีภาพ โดยปราศจากเงื่อนไข และเมื่อเขาเลือกอย่างไร เขาจะต้องรับผิดชอบสิ่งที่ทำไปแล้ว

พุทธปรัชญาการศึกษา ในฐานะที่เป็นปรัชญาตะวันออก ที่ผู้ศึกษาได้นำมาศึกษา ถือเป็นหลักสำคัญที่มีบทบาทต่อการศึกษาในประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาอย่างมาก โดยหลักใหญ่ของพุทธปรัชญาการศึกษา คือ ให้คิดตามความสัมพันธ์ด้วยกฎแห่งเหตุและผล ทุกอย่างที่จะเกิดมาต้องมีสาเหตุ ไม่ใช่เพราะความบังเอิญ เมื่อมีเหตุให้ต้องสงสัย ต้องขบคิดจนหมดและทุกวิธีการ เมื่อหมดความสงสัยจึงเกิดความรู้ ได้ความรู้ โดยวิธีการดังกล่าวได้มาจาก การสังเกต ทดลองและพิสูจน์ ไม่ให้เชื่อง่ายๆ ซึ่งยึดหลักกาลามสูตร ต่อเมื่อใด รู้และเข้าใจด้วยตนเองว่า ธรรมเหล่านี้เป็นอกุศล กุศล มีคุณ มีโทษ เป็นต้นแล้ว จึงควรละหรือปฏิบัติตามนั้น

๕.๑.๒ การศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

การศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แบ่งออกเป็น ๒ ยุค คือ การศึกษายุคก่อนการปฏิวัติ และการศึกษายุคหลังการปฏิวัติ จากข้อมูลที่ผู้ศึกษาได้ค้นคว้า พบว่า

การศึกษายุคก่อนการปฏิวัติของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทั้งนี้รวมถึงก่อนที่ฝรั่งเศสจะเข้ายึดครองประเทศด้วย การศึกษาทั้งหมดขึ้นตรงกับวัดในพระพุทธศาสนา และพระราชวังของประเทศ การศึกษาในวัดนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นรูปแบบการเรียนการสอนภาษาลาว เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอ่านออกเขียนได้ ซึ่งครูผู้สอนส่วนใหญ่จะเป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา เพราะถือว่าเป็นบุคคลผู้มีความรู้มากที่สุดในชุมชนนั้นๆ ทั้งการรู้หนังสือ และหลักธรรมในการดำรงชีวิต อันเป็นหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา นอกจากภาษาลาวแล้ว ยังมีการสอนภาษาบาลี เนื่องจากแหล่งความรู้ต่างๆ ถูกจารึกเป็นภาษาบาลี โดยเฉพาะเรื่องราวในพระพุทธศาสนา นอกจากการเรียนภาษาและหลักธรรมในการดำเนินชีวิตแล้ว ยังมีการสอนวิชาชีพให้แก่ประชาชนผู้มีความสนใจ ครูผู้สอนเป็นประชาชนในท้องถิ่น หรือชุมชนนั้นๆ ซึ่งมีความรู้ความสามารถ วิชาชีพที่มีการสอน เป็นวิชาที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตหลังจากการเรียน เช่น วิชาหัตถกรรม เครื่องจักรสานต่างๆ และวิชาที่เกี่ยวกับการเกษตรกรรม เป็นต้น ส่วนการศึกษาในพระราชวัง ซึ่งอันที่จริงระหว่างวัดกับวังก็มีความสัมพันธ์กันในระดับหนึ่ง แต่แตกต่างกันตรงที่ ผู้เรียนในวังนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นลูกเจ้าขุนมูลนาย และมีการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการเรียนการสอนภายในวัด ทั้งนี้เพราะในวังมีสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่า และมีผู้คงแก่เรียนมากกว่าเป็นครูผู้สอน อย่างไรก็ตาม การศึกษาของทั้งสองส่วนก็ถือว่ามีความสอดคล้องกันพอสมควร เพราะในวังเองก็มีการสอนพระพุทธศาสนาด้วยเช่นกัน เพื่อประโยชน์ในการบริหารประเทศ สำหรับการสอนพระพุทธศาสนานั้น

เพื่อนำไปสู่ความสามัคคีของประชาชนในชาติ และยังสามารถนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตอีกด้วย

เมื่อฝรั่งเศสเข้ายึดครองประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นอาณานิคมในช่วงแรกนั้น การศึกษาของลาวก็ยังเป็นไปในรูปแบบเดิม คือการศึกษายังคงดำเนินไปในวัดกับวังเช่นเดิม หลังจากฝรั่งเศสเข้ายึดครองได้ไม่นาน จึงมีการจัดตั้งการศึกษาในรูปแบบที่ฝรั่งเศสเป็นผู้ดำเนินการ เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการบริหารประเทศ และเพื่อให้ผลผลิตทางการศึกษาตอบสนองต่อความต้องการของรัฐบาลฝรั่งเศส แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เพราะโรงเรียนไม่เพียงพอต่อจำนวนประชากรของประเทศ ทั้งนี้ โรงเรียนที่รัฐบาลฝรั่งเศสได้จัดตั้งขึ้นนั้น ทั้งหมดอยู่ในตัวเมืองหลวง คือ เวียงจันทน์ ดังนั้น ผลสำเร็จทางการศึกษาที่รัฐบาลฝรั่งเศสจัดขึ้นจึงกระจุกอยู่ในตัวเมืองเท่านั้น ส่วนในชนบทห่างไกล หรือตามชนเผ่าต่างๆ ก็ไม่ได้รับโอกาสเช่นเดิม ยังต้องเรียนในวัด และเรียนกับปราชญ์ชาวบ้านเหมือนเดิม

การศึกษายุคหลังการปฏิวัติ คือ นับตั้งแต่ลาวได้ปลดแอกตัวเองจากการเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ และมีการจัดตั้งรัฐบาลแห่งชาติขึ้น การศึกษาของลาวก็มีแบบแผนมากขึ้น โดยการศึกษาในแต่ละระดับถูกออกเป็นตรากฎหมายบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมีการก่อสร้างโรงเรียนเพิ่มเติมจากที่มีอยู่ โดยมุ่งไปที่ชุมชนห่างไกลตามชนเผ่าต่างๆ เพื่อให้ประชาชนเหล่านั้นได้มีสถานที่เรียน อีกทั้งยังเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนของครูผ่านการจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครู เพื่อให้ครูมีความรู้ ความสามารถ ที่จะนำความรู้ตรงนี้ไปต่อยอดในการสอนตามโรงเรียนต่างๆ ต่อไป ในส่วนของโรงเรียนในเมืองใหญ่ๆ นอกจากเพิ่มจำนวนโรงเรียนแล้ว ยังผลักดันให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน

การศึกษาของลาวนับตั้งแต่หลังการปฏิวัติเป็นต้นมา ยังถือว่าไม่ประสบความสำเร็จมากเท่าที่ควร ทั้งนี้มีปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาหลายอย่าง เช่น ขาดการพัฒนาครู ขาดอุปกรณ์ในการเรียนการสอน นักเรียนเองขาดเรียนบ่อยๆ เพื่อไปช่วยงานผู้ปกครอง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การศึกษาของลาวในปัจจุบัน เมื่อเทียบกับยุคโบราณ รวมถึงยุคที่เป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส ถือว่ามีการพัฒนาที่เป็นรูปเป็นร่างมากขึ้น และรัฐบาลเองก็คอยตรวจตรานโยบายต่างๆ ที่ออกมาเป็นกฎหมาย และยังมีแผนพัฒนาการศึกษาออกมาเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบัน โดยเป็นแผนพัฒนาการศึกษาที่มีความทันสมัยมากขึ้น ตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปในกระแสสังคมโลก ซึ่งมีการนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ในระบบการศึกษา อีกทั้งในปัจจุบัน ยังถือว่า สังคมโลกเป็นสังคมที่สามารถเชื่อมต่อสื่อสารกันง่ายมากขึ้น ผ่านการเชื่อมต่อไร้สาย หรืออินเทอร์เน็ต มีอุปกรณ์สื่อสารต่างๆ ที่ทันสมัยที่จะช่วยในการพัฒนาการศึกษาได้มากขึ้น ดังนั้นเมื่อมองถึงแนวนโยบายที่รัฐบาลวางฐานเอาไว้ จึงเป็นนโยบายที่ไม่หยุดนิ่งตายตัว เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

๕.๑.๓ การวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

เมื่อวิเคราะห์ถึงปรัชญาการศึกษาของประเทศลาวทั้งหมด จำเป็นต้องแยกแยะประเด็นออกมาเป็นประเด็นต่างๆ เพื่อให้เห็นเป็นรูปเป็นร่างมากขึ้น เพราะการศึกษามีปัจจัยหลายด้านด้วยกัน ที่จะทำให้การศึกษามีประสิทธิผลเป็นที่พึงพอใจต่อการพัฒนาประเทศ หรือว่า จะเป็นความล้มเหลวทางการศึกษา ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาผ่านกรอบปรัชญาการศึกษาของแต่ละสำนัก โดยมาจบลงที่การวิเคราะห์ว่า การศึกษาของลาวอยู่ในเกณฑ์ของปรัชญาสำนักใด หรือว่าไม่จัดอยู่ในเกณฑ์ของสำนักปรัชญาใดเลย โดยผู้ศึกษาได้สรุปประเด็นที่ศึกษาดังกล่าวนี้ ออกเป็น ๕ ประเด็น คือ

๑) จุดมุ่งหมายการศึกษาของลาวสามารถสรุปผลได้ว่า จุดมุ่งหมายหลักของการศึกษาลาว ก็คือ เพื่อให้ประชาชนสามารถอ่านออก เขียนได้ และมีวิชาชีพติดตัวหลังจากจบการศึกษา โดยการวางเป้าหมายเอาไว้ของรัฐบาล ผ่านนโยบายต่างๆ ด้านการศึกษาออกมา หลักสำคัญที่รัฐบาลต้องการพัฒนา คือ บุคลากรทางการศึกษาไม่ว่าจะเป็นครู หรือผู้เรียน ซึ่งจะเป็นแรงขับเคลื่อนประเทศต่อไปในอนาคต ดังนั้น จุดมุ่งหมายของการศึกษาจึงถูกวางโครงสร้างเอาไว้ว่า นอกจากการศึกษาสายสามัญศึกษาแล้ว จะต้องมีการศึกษาที่เกี่ยวกับวิชาชีพที่สามารถจะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตด้วย เช่น หัตถกรรม ศิลปกรรม เทคนิค เป็นต้น ทั้งนี้ยังรวมถึงการถ่ายทอดวัฒนธรรมของประเทศ ที่พยายามจะอนุรักษ์เอาไว้ให้แก่คนรุ่นหลัง โดยมองว่า วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของประเทศเป็นสิ่งที่ดีงาม เมื่อพิจารณาถึงหลักปรัชญาในเรื่องจุดมุ่งหมายของการศึกษาแล้ว พบว่า ไม่ได้มีแบบแผนที่เป็นรูปแบบคล้ายปรัชญาสำนักใดสำนักหนึ่งโดยเฉพาะ แต่สามารถจัดเข้ากับแนวคิดของสารัตถนิยมได้ เพราะจุดมุ่งหมายของการศึกษาแบบสารัตถนิยม ก็เพื่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณี เนื่องจากเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงามสูงสุด

๒) สรุปเรื่องสถานที่เรียนของการศึกษาลาว เนื่องจากลาวเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา อีกทั้งยังขาดงบประมาณ และบุคลากรทางการศึกษาอยู่พอสมควร สังเกตได้จาก รัฐบาลของลาวเองยังมีการพึ่งพางบประมาณจากต่างชาติในด้านการศึกษาอยู่ ดังนั้น สถานที่เรียนบางแห่งในระบบการศึกษาลาว ก็ยังไม่ถือว่าสมบูรณ์ จึงเป็นการยากที่จะเลือกรูปแบบในด้านการจัดการสถานที่เรียน เพราะเป้าหมายในเรื่องสถานที่เรียนของรัฐบาลเอง คือ เพื่อให้เพียงพอต่อจำนวนประชากรของประเทศ สถานที่เรียนจะเป็นยังไงก็ได้ เช่น บางโรงเรียนก็อยู่ในวัด หรือบางโรงเรียนมีห้องเรียนเดียว ซึ่งเรียกว่า โรงเรียนมูล โรงเรียนมูลเป็นโรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ ป.๑-๓ โดยนักเรียนทั้งสามชั้นจะเรียนในห้องเดียวกัน ซึ่งโรงเรียนในลักษณะนี้จะพบมากในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ ไม่ว่าจะเป็นตามเขา หรือชนเผ่าต่างๆ ฉะนั้น จึงไม่มีความสอดคล้องกับแนวคิดทางปรัชญา ในเรื่องสถานที่เรียนของสำนักใดเป็นพิเศษซึ่งสำคัญ คือ เน้นระเบียบวินัยของผู้เรียน เป็นต้น

๓) สรุปเรื่องผู้สอนและผู้เรียนในการศึกษาลาว ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนในการศึกษาลาว คือ ผู้สอนเป็นผู้คอยแนะนำ ชี้แนะทุกอย่างให้แก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนดำรงอยู่ใน

ขนบธรรมเนียม และมีระเบียบวินัย ไม่นอกกลุ่มนอกทางจากกฎระเบียบที่ทางโรงเรียนหรือครูได้ตั้งขึ้น ผู้สอนจำเป็นต้องเป็นผู้มีความรู้และความชำนาญ เพื่อจะนำความรู้มาถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญของผู้สอนในระบบการศึกษาลาว ดังนั้น การพัฒนาครูผู้สอนจึงเป็นวาระสำคัญที่รัฐบาลจะต้องเร่งรีบดำเนินการ เพื่อให้ครูมีคุณภาพในการสอน และถ่ายทอดความรู้ รวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณี ที่การศึกษาต้องการจะดำรงรักษาไว้ นอกจากนี้ ครูยังต้องมีลักษณะการสอนที่สำคัญอีก ๕ ลักษณะ คือ การสอนจากการทำกิจกรรม การสอนโดยการตั้งคำถาม การสอนโดยการยกตัวอย่าง การสอนโดยการทำกิจกรรมกลุ่ม และการสอนในเรื่องที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน การสอน ๕ ลักษณะดังกล่าวนี้ เรียกอีกอย่างว่า การสอนแบบดาว ๕ แฉก ในส่วนของผู้เรียน ผู้เรียนจะต้องประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบและวินัยของทางโรงเรียน รวมถึงเชื่อฟังครูผู้สอน และอยู่ในโอวาทของครูผู้สอน ผู้เรียนจึงจะประสบความสำเร็จในการเรียนการศึกษา นอกจากนี้ ผู้เรียนจะต้องเตรียมตัว เตรียมใจ ให้พร้อมสำหรับการรับข้อมูลความรู้ อันจะถูกถ่ายทอดผ่านทางครูผู้สอน และการสืบสานความรู้ที่ไว้อยู่คู่สังคมตลอดไป

๔) สรุปเรื่องหลักสูตรการศึกษาลาว การศึกษาลาวให้ความสำคัญกับเรื่องภาษาเป็นอย่างมากในระดับประถมศึกษา จะเห็นได้จากชั่วโมงเรียนที่มากถึงเกือบห้าสัปดาห์หรือสี่สัปดาห์ของชั่วโมงเรียนทั้งหมด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ภาษาถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาที่จะศึกษาต่อยอดไปถึงสาขาวิชาอื่นๆ ในระดับมัธยมศึกษาชั้นสูง หลักสูตรการศึกษาได้ให้ความสำคัญไปที่สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อชีวิต เพราะจะได้นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตหลังจบการศึกษาต่อไป อย่างไรก็ตาม สิ่งที่สำคัญที่สุดในการศึกษาเน้นที่สุด คือ เรื่องของวัฒนธรรมประเพณี และระเบียบวินัย ไม่ว่าสาขาวิชาอื่นๆ จะสำคัญอย่างไร แต่ระเบียบวินัยต้องมาก่อนเสมอ เนื่องจาก เห็นว่าสิ่งนี้สามารถนำไปต่อยอดและพัฒนาองค์ความรู้ต่อไปได้ หากผู้เรียนไม่มีระเบียบวินัย ไม่เชื่อฟังครูผู้สอน ตัวนักเรียนเองก็จะไม่ได้รับความรู้เท่าที่ควรจะได้รับ หลักสูตรการศึกษาจึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ที่ออกหลักสูตรโดยผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา เช่น กระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น

๕) สรุปเรื่องรูปแบบการเรียนการสอน สำหรับรูปแบบการเรียนการสอนนี้ ครูผู้สอนถือว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากที่สุด เพราะครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นบุคคลที่คอยชี้ทางให้กับผู้เรียน รวมถึงถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ ที่ครูผู้สอนมีด้วยการส่งผ่านบทเรียน ดังนั้น ทักษะการสอนของครูผู้สอนจึงเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าความสนใจของผู้เรียน เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเรียนรู้เองตามลำพัง ครูผู้สอนจึงทำหน้าที่บรรยาย หรือบอกกล่าวเนื้อหาต่างๆ ให้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนเพียงแค่ว่าทำตามสิ่งที่ครูผู้สอนบอกและแนะนำ และคอยจดบันทึกสิ่งที่ครูผู้สอนจดบนกระดาน

เมื่อสรุปเนื้อหาแต่ละประเด็นรวมกัน พบว่า ปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวสอดคล้องกับแนวคิดของปรัชญาการศึกษากลุ่มอนุรักษนิยมมากที่สุด โดยเฉพาะปรัชญาการศึกษาของสำนักสาร์ตถนิยม เนื่องจากเน้นในเรื่องของการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีเป็นหลัก รวมถึงมีความพยายามที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมไปสู่คนรุ่นหลัง ขาดการตั้งคำถามจากผู้เรียน เพราะรูปแบบการเรียนการสอนเป็นแบบให้ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญมากกว่าตัวผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ปรัชญาการศึกษาของลาวเองก็ยังมีส่วนที่ทำให้ผู้เรียนได้คิดเองบ้าง ผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ แม้จะไม่มาก แต่ก็เป็นไปได้เพื่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ผู้ศึกษาเชื่อว่า ในอนาคตการศึกษาของลาวจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างแน่นอน จากความตั้งใจที่จะพัฒนาการศึกษาของรัฐบาล

แนวโน้มการพัฒนาการศึกษาของลาวในอนาคต สืบเนื่องมาจากแนวคิดเรื่องการพัฒนาประเทศของรัฐบาล ที่มุ่งพัฒนาให้ประเทศเป็นประเทศอุตสาหกรรมและทันสมัย และได้วางยุทธศาสตร์การศึกษาเอาไว้ ๔ ข้อ หรือที่เรียกว่า ๔ บุททะลุ ประกอบด้วย ๑) บุททะลุด้านจินตนาการ และความคิด ๒) บุททะลุด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ๓) บุททะลุด้านระบบ ระเบียบการบริหาร และ ๔) บุททะลุด้านการแก้ไขความยากจนของประชาชน เป็นต้น เพื่อให้ยุทธศาสตร์ดังกล่าวสำเร็จ ลุล่วง รัฐบาลจึงมีนโยบายทางด้านการศึกษาออกมาอย่างต่อเนื่อง และมีความสอดคล้องต่อความทันสมัยของการศึกษาในนานาประเทศ

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง ปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ยังมีประเด็นที่ควรนำไปปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ การวิเคราะห์ถึงการนำแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาไปใช้ในการเรียนการสอนในปัจจุบันอย่างไร ควรมีการศึกษาถึงความเข้าใจและความพึงพอใจของผู้เรียน ขณะที่กำลังศึกษาอยู่ว่ามีความพอใจอย่างไรหรือไม่ เพื่อนำข้อมูลมาสนับสนุนแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาควรมีการปรับการเรียนการสอนควรปรับไปตามยุคสมัย โดยคำนึงถึงประโยชน์อันก่อให้เกิดกับผู้เรียนและสังคมอันพึงประสงค์ได้ ด้วยพร้อมกันมีการอาศัยความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ ของสังคมทั้งภาครัฐและเอกชน การศึกษาวิจัยไม่เพียงแต่ศึกษาถึงแนวคิดในเรื่องนั้นๆ ควรมีการศึกษาถึงบริบท ประวัติศาสตร์ สภาพแวดล้อม เพราะแนวคิดของแต่ละแนวคิดนั้นมิได้เกิดขึ้นเฉยๆ หรืออย่างเลื่อนลอย แต่ละแนวคิดเกิดขึ้นเพราะสภาพแวดล้อมที่จำกัดและแตกต่างกันออกไป การศึกษาในประเด็นดังกล่าวจึงอาจนำไปสู่การตีความการวิเคราะห์ให้เห็นได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ศึกษาปรัชญาการศึกษาของ ส.ป.ป.ลาว กับ มาร์ก เลนิน
- ๒) ศึกษาปรัชญาการศึกษาในอดีตของ ส.ป.ป.ลาว
- ๓) ศึกษาปรัชญาการศึกษาตามแนวคิดของมหาสีลา วิละวงค์
- ๔) ศึกษาแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว

บทที่ ๕

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษา เรื่อง ปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาปรัชญาการศึกษาตามแนวคิดของปรัชญาตะวันตกและพุทธปรัชญาการศึกษา (๒) เพื่อศึกษาปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (๓) เพื่อวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

จากการศึกษาสามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ได้ดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ ปรัชญาการศึกษาตามแนวคิดของปรัชญาตะวันตกและพุทธปรัชญาการศึกษา

ปรัชญาการศึกษาตามแนวคิดของปรัชญาตะวันตกนั้น สามารถแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ คือ ปรัชญาการศึกษาของกลุ่มอนุรักษนิยม และปรัชญาการศึกษาของกลุ่มเสรีนิยม ซึ่งทั้ง ๒ กลุ่มมีแนวคิดด้านการศึกษาที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง อีกทั้งในแต่ละสำนักของทั้ง ๒ กลุ่ม ยังมีแนวคิดที่แตกต่างกันอีกด้วย แม้ว่าจะจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกันก็ตาม โดยผู้ศึกษาจะได้สรุปเป็นกลุ่มและสำนักต่อไปตามลำดับดังนี้

ปรัชญาการศึกษาของกลุ่มอนุรักษนิยมประกอบด้วย สำนักนิรันดรนิยมและสำนักสารัตถนิยม

ปรัชญาการศึกษาสำนักนิรันดรนิยมมีรากฐานความคิดมาจากปรัชญา “แบบ” ของเพลโตส่วนหนึ่ง และส่วนหนึ่งมาจากปรัชญาแบบสัจนิยมหรือวัตถุนิยมคลาสสิกของอริสโตเติลและเซนตอโควนัส ซึ่งได้รับการพัฒนาโดยนักคิดอเมริกัน ๒ ท่าน คือ Hutchins และ Adler ในศตวรรษที่ ๒๐ มีแนวคิดที่ไม่เห็นด้วยกับการศึกษาแบบสารัตถนิยมและพัฒนาการนิยม และมองว่า ความรู้คือ สัจจะ เนื้อหาเป็นเพียงพาหะให้เข้าถึงความรู้ที่สูงกว่า ความรู้จากอดีตเป็นความรู้ที่สมบูรณ์ และไม่ล้าสมัย ปรัชญาสำนักนิรันดรนิยมมุ่งสร้างคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ด้วยการสร้างสติปัญญาและเหตุผล ทุกคนในโลกต้องมีมาตรฐานการศึกษาเป็นแบบเดียวกันทุกยุค ทุกสมัย และมุ่งให้ทุกคนรู้จักและทำความเข้าใจตนเองให้มากที่สุด เมื่อการศึกษาทำให้ทุกคนมีเหตุมีผลเท่าเทียมกัน การศึกษาทุกแห่งย่อมเป็นสากลได้ ดังนั้น สำนักนิรันดรนิยมจึงถือว่า การศึกษาเป็นการเตรียมตัวเพื่อชีวิต

ปรัชญาการศึกษาสำนักสารัตถนิยม เป็นสำนักปรัชญาที่ไม่ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากปรัชญาสำนักใดสำนักหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นแบบผสมผสานระหว่างจิตนิยมและวัตถุนิยม (สัจนิยม) มีลักษณะคล้ายกับ นิรันดรนิยม และ พัฒนาการนิยม โดยต้องการดึงคนกลับจากการศึกษาแบบพัฒนาการนิยมที่ให้เสรีภาพและความสนใจของนักเรียนมากกว่าเนื้อหาสาระของวิชา ซึ่งปรัชญาการศึกษาของสำนักสารัตถนิยม เป็นการศึกษาเพื่อถ่ายทอดมรดกของสังคมไปสู่รุ่นต่อไป และอ้างไว้ซึ่งแนวคิด ความเชื่อ ทัศนคติ และค่านิยมของสังคม แนวปฏิบัติที่ดีที่เคยมีมาแต่อดีต

จะเห็นได้ว่า ปรัชญาการศึกษาของทั้งสองสำนัก แม้จะจัดอยู่ในกลุ่มอนุรักษนิยมเหมือนกัน แต่แนวคิดด้านการศึกษาไม่ได้เหมือนกันซะทีเดียว โดยสำนักนิรันดรนิยมไม่ได้ให้ความสำคัญต่อเนื้อหาสาระของวิชาที่เรียน เพราะมองว่าเนื้อหาสาระเป็นเพียงทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาความรู้สูงสุด นั่นคือ “สัจจะ” ส่วนสำนักสารัตถนิยมเน้นเนื้อหาวิชา อันเป็นสิ่งที่จะสืบทอดต่อไปให้กับคนรุ่นหลัง อย่างไรก็ตาม ทั้งสองสำนักมีแนวคิดที่เหมือนกันก็คือ การอนุรักษ์ความรู้ที่ถ่ายทอดมาจากอดีต โดยมองว่าเป็นสิ่งที่ดีงามที่ควรจะนำมาศึกษาและอนุรักษ์ไว้

ปรัชญาการศึกษาของกลุ่มเสรีนิยม ประกอบด้วย สำนักพัฒนาการนิยม สำนักปฏิรูปนิยม และสำนักอัตถิภาวนิยม

ปรัชญาการศึกษาสำนักพัฒนาการนิยม เน้นการค้นคว้าทดลอง แสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ เสมอ อีกทั้งยังเน้นการสร้างความรู้ใหม่ๆ เพราะมีแนวคิดที่ว่า ความจริงมิใช่สิ่งที่หยุดนิ่ง ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และยังต่อต้านการสอนแบบเก่าที่เน้นระเบียบวินัยเข้มงวดมากเกินไป ซึ่งสำนักพัฒนาการนิยมมีทัศนคติว่า ประสบการณ์เป็นที่มาของความรู้ ดังนั้นจึงมุ่งให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม จากสภาพและความเป็นจริงที่ปรากฏ ดังนั้นการศึกษาสำหรับพัฒนาการนิยมจึงไม่ได้เป็นไปเพื่อความรู้เท่านั้น แต่การศึกษาคือชีวิตทั้งชีวิตของผู้เรียน

ปรัชญาการศึกษาสำนักปฏิรูปนิยม เป็นปรัชญาผสมผสาน จิตนิยมทั้งหมดกับปรัชญาแนวสังคมนิยมของ คาร์ล มาร์กซ์ และ เฮเกล บวกด้วยแนวคิดแบบปฏิบัตินิยมของ เจมส์ และดิไว้อ เพื่อสร้างสังคมอุดมคติใหม่ การศึกษาในสำนักปฏิรูปนิยม เป็นการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม สร้างสรรค์และพัฒนาสังคม และเป็นไปเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกของสังคม มุ่งสร้างระเบียบใหม่ของสังคม โดยไม่เน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ แต่เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของสังคมควบคู่ไปกับตนเอง

ปรัชญาการศึกษาสำนักอัตถิภาวนิยม เกิดจากแนวปรัชญา อัตถิภาวนิยม ที่เน้นการมีอยู่ของมนุษย์แต่ละคนซึ่งมีสิ่งแวดล้อมและสภาพของตนเอง โดยการเลือกของตน ในทางการศึกษาหมายถึง ขบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนรู้ รู้จักตนเองด้วยสำนึกของตัวเอง โดยเน้นการศึกษาที่ให้อิสรภาพในการพัฒนาธรรมชาติและศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนเป็นสำคัญ ไม่ให้ความสำคัญกับขนบธรรมเนียมและลัทธิประเพณีของสังคมมากนัก มนุษย์เกิดมาพร้อมความว่างเปล่าไม่มีสาระติดตัว

มา จึงเป็นหน้าที่ของมนุษย์ที่จะแสวงหา และค้นหาตัวเอง โดยเลือกสร้างลักษณะที่ตนอยากจะเป็น เพราะมนุษย์มีเสรีภาพ โดยปราศจากเงื่อนไข และเมื่อเขาเลือกอย่างไร เขาจะต้องรับผิดชอบสิ่งที่ทำไปแล้ว

พุทธปรัชญาการศึกษา ในฐานะที่เป็นปรัชญาตะวันออก ที่ผู้ศึกษาได้นำมาศึกษา ถือเป็นหลักสำคัญที่มีบทบาทต่อการศึกษาในประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาอย่างมาก โดยหลักใหญ่ของพุทธปรัชญาการศึกษา คือ ให้คิดตามความสัมพันธ์ด้วยกฎแห่งเหตุและผล ทุกอย่างที่จะเกิดมาต้องมีสาเหตุ ไม่ใช่เพราะความบังเอิญ เมื่อมีเหตุให้ต้องสงสัย ต้องขบคิดจนหมดและทุกวิธีการ เมื่อหมดความสงสัยจึงเกิดความรู้ ได้ความรู้ โดยวิธีการดังกล่าวได้มาจาก การสังเกต ทดลองและพิสูจน์ ไม่ให้เชื่อง่ายๆ ซึ่งยึดหลักกาลามสูตร ต่อเมื่อใด รู้และเข้าใจด้วยตนเองว่า ธรรมเหล่านี้เป็นอกุศล กุศล มีคุณ มีโทษ เป็นต้นแล้ว จึงควรละหรือปฏิบัติตามนั้น

๕.๑.๒ การศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

การศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แบ่งออกเป็น ๒ ยุค คือ การศึกษายุคก่อนการปฏิวัติ และการศึกษายุคหลังการปฏิวัติ จากข้อมูลที่ผู้ศึกษาได้ค้นคว้า พบว่า

การศึกษายุคก่อนการปฏิวัติของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทั้งนี้รวมถึงก่อนที่ฝรั่งเศสจะเข้ายึดครองประเทศด้วย การศึกษาทั้งหมดขึ้นตรงกับวัดในพระพุทธศาสนา และพระราชวังของประเทศ การศึกษาในวัดนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นรูปแบบการเรียนการสอนภาษาลาว เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอ่านออกเขียนได้ ซึ่งครูผู้สอนส่วนใหญ่จะเป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา เพราะถือว่าเป็นบุคคลผู้มีความรู้มากที่สุดในชุมชนนั้นๆ ทั้งการรู้หนังสือ และหลักธรรมในการดำรงชีวิต อันเป็นหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา นอกจากภาษาลาวแล้ว ยังมีการสอนภาษาบาลี เนื่องจากแหล่งความรู้ต่างๆ ถูกจารึกเป็นภาษาบาลี โดยเฉพาะเรื่องราวในพระพุทธศาสนา นอกจากการเรียนภาษาและหลักธรรมในการดำเนินชีวิตแล้ว ยังมีการสอนวิชาชีพให้แก่ประชาชนผู้มีความสนใจ ครูผู้สอนเป็นประชาชนในท้องถิ่น หรือชุมชนนั้นๆ ซึ่งมีความรู้ความสามารถ วิชาชีพที่มีการสอน เป็นวิชาที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตหลังจากการเรียน เช่น วิชาหัตถกรรม เครื่องจักรสานต่างๆ และวิชาที่เกี่ยวกับการเกษตรกรรม เป็นต้น ส่วนการศึกษาในพระราชวัง ซึ่งอันที่จริงระหว่างวัดกับวังก็มีความสัมพันธ์กันในระดับหนึ่ง แต่แตกต่างกันตรงที่ ผู้เรียนในวังนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นลูกเจ้าขุนมูลนาย และมีการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการเรียนการสอนภายในวัด ทั้งนี้เพราะในวังมีสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่า และมีผู้คงแก่เรียนมากกว่าเป็นครูผู้สอน อย่างไรก็ตาม การศึกษาของทั้งสองส่วนก็ถือว่ามีความสอดคล้องกันพอสมควร เพราะในวังเองก็มีการสอนพระพุทธศาสนาด้วยเช่นกัน เพื่อประโยชน์ในการบริหารประเทศ สำหรับการสอนพระพุทธศาสนานั้น

เพื่อนำไปสู่ความสามัคคีของประชาชนในชาติ และยังสามารถนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตอีกด้วย

เมื่อฝรั่งเศสเข้ายึดครองประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นอาณานิคมในช่วงแรกนั้น การศึกษาของลาวก็ยังเป็นไปในรูปแบบเดิม คือการศึกษายังคงดำเนินไปในวัดกับวังเช่นเดิม หลังจากฝรั่งเศสเข้ายึดครองได้ไม่นาน จึงมีการจัดตั้งการศึกษาในรูปแบบที่ฝรั่งเศสเป็นผู้ดำเนินการ เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการบริหารประเทศ และเพื่อให้ผลผลิตทางการศึกษาตอบสนองต่อความต้องการของรัฐบาลฝรั่งเศส แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เพราะโรงเรียนไม่เพียงพอต่อจำนวนประชากรของประเทศ ทั้งนี้ โรงเรียนที่รัฐบาลฝรั่งเศสได้จัดตั้งขึ้นนั้น ทั้งหมดอยู่ในตัวเมืองหลวง คือ เวียงจันทน์ ดังนั้น ผลสำเร็จทางการศึกษาที่รัฐบาลฝรั่งเศสจัดขึ้นจึงกระจุกอยู่ในตัวเมืองเท่านั้น ส่วนในชนบทห่างไกล หรือตามชนเผ่าต่างๆ ก็ไม่ได้รับโอกาสเช่นเดิม ยังต้องเรียนในวัด และเรียนกับปราชญ์ชาวบ้านเหมือนเดิม

การศึกษายุคหลังการปฏิวัติ คือ นับตั้งแต่ลาวได้ปลดแอกตัวเองจากการเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ และมีการจัดตั้งรัฐบาลแห่งชาติขึ้น การศึกษาของลาวก็มีแบบแผนมากขึ้น โดยการศึกษาในแต่ละระดับถูกออกเป็นตรากฎหมายบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมีการก่อสร้างโรงเรียนเพิ่มเติมจากที่มีอยู่ โดยมุ่งไปที่ชุมชนห่างไกลตามชนเผ่าต่างๆ เพื่อให้ประชาชนเหล่านั้นได้มีสถานที่เรียน อีกทั้งยังเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนของครูผ่านการจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครู เพื่อให้ครูมีความรู้ ความสามารถ ที่จะนำความรู้ตรงนี้ไปต่อยอดในการสอนตามโรงเรียนต่างๆ ต่อไป ในส่วนของโรงเรียนในเมืองใหญ่ๆ นอกจากเพิ่มจำนวนโรงเรียนแล้ว ยังผลักดันให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน

การศึกษาของลาวนับตั้งแต่หลังการปฏิวัติเป็นต้นมา ยังถือว่าไม่ประสบความสำเร็จมากเท่าที่ควร ทั้งนี้มีปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาหลายอย่าง เช่น ขาดการพัฒนาครู ขาดอุปกรณ์ในการเรียนการสอน นักเรียนเองขาดเรียนบ่อยๆ เพื่อไปช่วยงานผู้ปกครอง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การศึกษาของลาวในปัจจุบัน เมื่อเทียบกับยุคโบราณ รวมถึงยุคที่เป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส ถือว่ามีการพัฒนาที่เป็นรูปเป็นร่างมากขึ้น และรัฐบาลเองก็คอยตรวจตรานโยบายต่างๆ ที่ออกมาเป็นกฎหมาย และยังมีแผนพัฒนาการศึกษาออกมาเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบัน โดยเป็นแผนพัฒนาการศึกษาที่มีความทันสมัยมากขึ้น ตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปในกระแสสังคมโลก ซึ่งมีการนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ในระบบการศึกษา อีกทั้งในปัจจุบัน ยังถือว่า สังคมโลกเป็นสังคมที่สามารถเชื่อมต่อสื่อสารกันง่ายมากขึ้น ผ่านการเชื่อมต่อไร้สาย หรืออินเทอร์เน็ต มีอุปกรณ์สื่อสารต่างๆ ที่ทันสมัยที่จะช่วยในการพัฒนาการศึกษาได้มากขึ้น ดังนั้นเมื่อมองถึงแนวนโยบายที่รัฐบาลวางฐานเอาไว้ จึงเป็นนโยบายที่ไม่หยุดนิ่งตายตัว เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

๕.๑.๓ การวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

เมื่อวิเคราะห์ถึงปรัชญาการศึกษาของประเทศลาวทั้งหมด จำเป็นต้องแยกแยะประเด็นออกมาเป็นประเด็นต่างๆ เพื่อให้เห็นเป็นรูปเป็นร่างมากขึ้น เพราะการศึกษามีปัจจัยหลายด้านด้วยกัน ที่จะทำให้การศึกษามีประสิทธิผลเป็นที่พึงพอใจต่อการพัฒนาประเทศ หรือว่า จะเป็นความล้มเหลวทางการศึกษา ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาผ่านกรอบปรัชญาการศึกษาของแต่ละสำนัก โดยมาจบลงที่การวิเคราะห์ว่า การศึกษาของลาวอยู่ในเกณฑ์ของปรัชญาสำนักใด หรือว่าไม่จัดอยู่ในเกณฑ์ของสำนักปรัชญาใดเลย โดยผู้ศึกษาได้สรุปประเด็นที่ศึกษาดังกล่าวนี้ออกเป็น ๕ ประเด็น คือ

๑) จุดมุ่งหมายการศึกษาของลาวสามารถสรุปผลได้ว่า จุดมุ่งหมายหลักของการศึกษาลาว ก็คือ เพื่อให้ประชาชนสามารถอ่านออก เขียนได้ และมีวิชาชีพติดตัวหลังจากจบการศึกษา โดยการวางเป้าหมายเอาไว้ของรัฐบาล ผ่านนโยบายต่างๆ ด้านการศึกษาออกมา หลักสำคัญที่รัฐบาลต้องการพัฒนา คือ บุคลากรทางการศึกษาไม่ว่าจะเป็นครู หรือผู้เรียน ซึ่งจะเป็นแรงขับเคลื่อนประเทศต่อไปในอนาคต ดังนั้น จุดมุ่งหมายของการศึกษาจึงถูกวางโครงสร้างเอาไว้ว่า นอกจากการศึกษาสายสามัญศึกษาแล้ว จะต้องมีการศึกษาที่เกี่ยวกับวิชาชีพที่สามารถจะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตด้วย เช่น หัตถกรรม ศิลปกรรม เทคนิค เป็นต้น ทั้งนี้ยังรวมถึงการถ่ายทอดวัฒนธรรมของประเทศ ที่พยายามจะอนุรักษ์เอาไว้ให้แก่คนรุ่นหลัง โดยมองว่า วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของประเทศเป็นสิ่งที่ดีงาม เมื่อพิจารณาถึงหลักปรัชญาในเรื่องจุดมุ่งหมายของการศึกษาแล้ว พบว่า ไม่ได้มีแบบแผนที่เป็นรูปแบบคล้ายปรัชญาสำนักใดสำนักหนึ่งโดยเฉพาะ แต่สามารถจัดเข้ากับแนวคิดของสารัตถนิยมได้ เพราะจุดมุ่งหมายของการศึกษาแบบสารัตถนิยม ก็เพื่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณี เนื่องจากเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงามสูงสุด

๒) สรุปเรื่องสถานที่เรียนของการศึกษาลาว เนื่องจากลาวเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา อีกทั้งยังขาดงบประมาณ และบุคลากรทางการศึกษาอยู่พอสมควร สังเกตได้จาก รัฐบาลของลาวเองยังมีการพึ่งพางบประมาณจากต่างชาติในด้านการศึกษาอยู่ ดังนั้น สถานที่เรียนบางแห่งในระบบการศึกษาลาว ก็ยังไม่ถือว่าสมบูรณ์ จึงเป็นการยากที่จะเลือกรูปแบบในด้านการจัดการสถานที่เรียน เพราะเป้าหมายในเรื่องสถานที่เรียนของรัฐบาลเอง คือ เพื่อให้เพียงพอต่อจำนวนประชากรของประเทศ สถานที่เรียนจะเป็นยังไงก็ได้ เช่น บางโรงเรียนก็อยู่ในวัด หรือบางโรงเรียนมีห้องเรียนเดียว ซึ่งเรียกว่า โรงเรียนมูล โรงเรียนมูลเป็นโรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ ป.๑-๓ โดยนักเรียนทั้งสามชั้นจะเรียนในห้องเดียวกัน ซึ่งโรงเรียนในลักษณะนี้จะพบมากในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ ไม่ว่าจะเป็นตามเขา หรือชนเผ่าต่างๆ ฉะนั้น จึงไม่มีความสอดคล้องกับแนวคิดทางปรัชญา ในเรื่องสถานที่เรียนของสำนักใดเป็นพิเศษซึ่งสำคัญ คือ เน้นระเบียบวินัยของผู้เรียน เป็นต้น

๓) สรุปเรื่องผู้สอนและผู้เรียนในการศึกษาลาว ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนในการศึกษาลาว คือ ผู้สอนเป็นผู้คอยแนะนำ ชี้แนะทุกอย่างให้แก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนดำรงอยู่ใน

ขนบธรรมเนียม และมีระเบียบวินัย ไม่นอกกลุ่มนอกทางจากกฎระเบียบที่ทางโรงเรียนหรือครูได้ตั้งขึ้น ผู้สอนจำเป็นต้องเป็นผู้มีความรู้และความชำนาญ เพื่อจะนำความรู้มาถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญของผู้สอนในระบบการศึกษาลาว ดังนั้น การพัฒนาครูผู้สอนจึงเป็นวาระสำคัญที่รัฐบาลจะต้องเร่งรีบดำเนินการ เพื่อให้ครูมีคุณภาพในการสอน และถ่ายทอดความรู้ รวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณี ที่การศึกษาต้องการจะดำรงรักษาไว้ นอกจากนี้ ครูยังต้องมีลักษณะการสอนที่สำคัญอีก ๕ ลักษณะ คือ การสอนจากการทำกิจกรรม การสอนโดยการตั้งคำถาม การสอนโดยการยกตัวอย่าง การสอนโดยการทำกิจกรรมกลุ่ม และการสอนในเรื่องที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน การสอน ๕ ลักษณะดังกล่าวนี้ เรียกอีกอย่างว่า การสอนแบบดาว ๕ แฉก ในส่วนของผู้เรียน ผู้เรียนจะต้องประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบและวินัยของทางโรงเรียน รวมถึงเชื่อฟังครูผู้สอน และอยู่ในโอวาทของครูผู้สอน ผู้เรียนจึงจะประสบความสำเร็จในการเรียนการศึกษา นอกจากนี้ ผู้เรียนจะต้องเตรียมตัว เตรียมใจ ให้พร้อมสำหรับการรับข้อมูลความรู้ อันจะถูกถ่ายทอดผ่านทางครูผู้สอน และการสืบสานความรู้ที่ไว้อยู่คู่สังคมตลอดไป

๔) สรุปเรื่องหลักสูตรการศึกษาลาว การศึกษาลาวให้ความสำคัญกับเรื่องภาษาเป็นอย่างมากในระดับประถมศึกษา จะเห็นได้จากชั่วโมงเรียนที่มากถึงเกือบห้าสัปดาห์หรือสี่สัปดาห์ของชั่วโมงเรียนทั้งหมด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ภาษาถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาที่จะศึกษาต่อยอดไปถึงสาขาวิชาอื่นๆ ในระดับมัธยมศึกษาชั้นสูง หลักสูตรการศึกษาได้ให้ความสำคัญไปที่สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อชีวิต เพราะจะได้นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตหลังจบการศึกษาต่อไป อย่างไรก็ตาม สิ่งที่สำคัญที่สุดในการศึกษาเน้นที่สุด คือ เรื่องของวัฒนธรรมประเพณี และระเบียบวินัย ไม่ว่าสาขาวิชาอื่นๆ จะสำคัญอย่างไร แต่ระเบียบวินัยต้องมาก่อนเสมอ เนื่องจาก เห็นว่าสิ่งนี้สามารถนำไปต่อยอดและพัฒนาองค์ความรู้ต่อไปได้ หากผู้เรียนไม่มีระเบียบวินัย ไม่เชื่อฟังครูผู้สอน ตัวนักเรียนเองก็จะไม่ได้รับความรู้เท่าที่ควรจะได้รับ หลักสูตรการศึกษาจึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ที่ออกหลักสูตรโดยผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา เช่น กระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น

๕) สรุปเรื่องรูปแบบการเรียนการสอน สำหรับรูปแบบการเรียนการสอนนี้ ครูผู้สอนถือว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากที่สุด เพราะครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นบุคคลที่คอยชี้ทางให้กับผู้เรียน รวมถึงถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ ที่ครูผู้สอนมีด้วยการส่งผ่านบทเรียน ดังนั้น ทักษะการสอนของครูผู้สอนจึงเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าความสนใจของผู้เรียน เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเรียนรู้เองตามลำพัง ครูผู้สอนจึงทำหน้าที่บรรยาย หรือบอกกล่าวเนื้อหาต่างๆ ให้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนเพียงแต่ทำตามสิ่งที่ครูผู้สอนบอกและแนะนำ และคอยจดบันทึกสิ่งที่ครูผู้สอนจดบนกระดาน

เมื่อสรุปเนื้อหาแต่ละประเด็นรวมกัน พบว่า ปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวสอดคล้องกับแนวคิดของปรัชญาการศึกษากลุ่มอนุรักษนิยมมากที่สุด โดยเฉพาะปรัชญาการศึกษาของสำนักสาร์ตถนิยม เนื่องจากเน้นในเรื่องของการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีเป็นหลัก รวมถึงมีความพยายามที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมไปสู่คนรุ่นหลัง ขาดการตั้งคำถามจากผู้เรียน เพราะรูปแบบการเรียนการสอนเป็นแบบให้ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญมากกว่าตัวผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ปรัชญาการศึกษาของลาวเองก็ยังมีส่วนที่ทำให้ผู้เรียนได้คิดเองบ้าง ผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ แม้จะไม่มาก แต่ก็เป็นไปได้เพื่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ผู้ศึกษาเชื่อว่า ในอนาคตการศึกษาของลาวจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างแน่นอน จากความตั้งใจที่จะพัฒนาการศึกษาของรัฐบาล

แนวโน้มการพัฒนาการศึกษาของลาวในอนาคต สืบเนื่องมาจากแนวคิดเรื่องการพัฒนาประเทศของรัฐบาล ที่มุ่งพัฒนาให้ประเทศเป็นประเทศอุตสาหกรรมและทันสมัย และได้วางยุทธศาสตร์การศึกษาเอาไว้ ๔ ข้อ หรือที่เรียกว่า ๔ บุททะลุ ประกอบด้วย ๑) บุททะลุด้านจินตนาการ และความคิด ๒) บุททะลุด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ๓) บุททะลุด้านระบบ ระเบียบการบริหาร และ ๔) บุททะลุด้านการแก้ไขความยากจนของประชาชน เป็นต้น เพื่อให้ยุทธศาสตร์ดังกล่าวสำเร็จ ลุล่วง รัฐบาลจึงมีนโยบายทางด้านการศึกษาออกมาอย่างต่อเนื่อง และมีความสอดคล้องต่อความทันสมัยของการศึกษาในนานาประเทศ

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง ปรัชญาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ยังมีประเด็นที่ควรนำไปปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ การวิเคราะห์ถึงการนำแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาไปใช้ในการเรียนการสอนในปัจจุบันอย่างไร ควรมีการศึกษาถึงความเข้าใจและความพึงพอใจของผู้เรียน ขณะที่กำลังศึกษาอยู่ว่ามีความพอใจอย่างไรหรือไม่ เพื่อนำข้อมูลมาสนับสนุนแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาควรมีการปรับการเรียนการสอนควรปรับไปตามยุคสมัย โดยคำนึงถึงประโยชน์อันก่อให้เกิดกับผู้เรียนและสังคมอันพึงประสงค์ได้ ด้วยพร้อมกันมีการอาศัยความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ ของสังคมทั้งภาครัฐและเอกชน การศึกษาวิจัยไม่เพียงแต่ศึกษาถึงแนวคิดในเรื่องนั้นๆ ควรมีการศึกษาถึงบริบท ประวัติศาสตร์ สภาพแวดล้อม เพราะแนวคิดของแต่ละแนวคิดนั้นมิได้เกิดขึ้นเฉยๆ หรืออย่างเลื่อนลอย แต่ละแนวคิดเกิดขึ้นเพราะสภาพแวดล้อมที่จำกัดและแตกต่างกันออกไป การศึกษาในประเด็นดังกล่าวจึงอาจนำไปสู่การตีความการวิเคราะห์ให้เห็นได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ศึกษาปรัชญาการศึกษาของ ส.ป.ป.ลาว กับ มาร์ก เลนิน
- ๒) ศึกษาปรัชญาการศึกษาในอดีตของ ส.ป.ป.ลาว
- ๓) ศึกษาปรัชญาการศึกษาตามแนวคิดของมหาสีลา วิละวงค์
- ๔) ศึกษาแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กิติมา ปรีดีติลล. **ปรัชญาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๐.

กীরติ บุญเจือ. **เริ่มรู้จักปรัชญา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น, ๒๕๔๕.

เกษม ศิริสัมพันธ์. **ครูวาทะของ ดร. เอกวิทย์ ณ ถลาง**. กรุงเทพมหานคร : มติชน, ๒๕๓๒.

แกรนท์ อีแวนส์. **ประวัติศาสตร์สังเขปประเทศลาว ประเทศกลางแผ่นดินเอเชียอาคเนย์**. ดุษฎี เฮย์มอนด์. สำนักพิมพ์ : ซิลค์เวอร์ม, ๒๕๔๙.

จำนงค์ ทองประเสริฐ. **ปรัชญาตะวันตกสมัยโบราณ**. กรุงเทพมหานคร : แพร์พิทยา, ๒๕๑๔.

เจษฎา ทองรุ่งโรจน์. **พจนานุกรมปรัชญา**. อังกฤษา-ไทย, ๒๕๕๘.

চারঙ্গ บัวศรี. **หลักการการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : แพร์พิทยา, ๒๕๐๖.

นิพนธ์ ศศิธร. **รัฐศาสตร์กับการศึกษา**. ใน สังคมศาสตร์กับการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๒๒.

บุญเลิศ นาคแก้ว และนางเยาว์ สุขพันธ์. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์, ๒๕๒๒.

บัณฑิต รอดเทียน. **ปรัชญาบัณฑิต**. เนื่องในวันรัตติกาลมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต เชียงใหม่. ๒๗ กันยายน, ๒๕๕๖.

บรรจง จันทรส. **ปรัชญาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒.

_____. **ปรัชญาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๒.

พระพุทธโฆสเถระ. **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**. แปลโดย สมเด็จพระพุทธปาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธนาเพรส จำกัด, ๒๕๕๔.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ประยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๘. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์การพิมพ์, ๒๕๕๓.

_____. **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย**. กรุงเทพมหานคร : เพ็ทแอนด์โฮม, ๒๕๕๕.

พระอัครเดช ญาณเตโช (โลภะผล). **พุทธปรัชญาการศึกษา**. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. **ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒** (กรกฎาคม – ธันวาคม, ๒๕๕๗), หน้า ๑๐.

พรชูลี อาชาวอ่ารุ่ง. **ทักษะการร้องเพลงสากล**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. แผนกสารัตถศึกษา, ๓๕๑๗.

พุทธทาสภิกขุ. **ธรรมสำหรับครู**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๒๙.

ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. **ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒.

ภิญโญ สาร. **หลักการศึกษาศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : สุภา, ๒๕๒๑.

เมธี ปิรันธนานนท์. **ปรัชญาการศึกษาสำหรับครู**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓.

วิจิตร ศรีสอ้าน. **ปรัชญาการศึกษาในพื้นฐานการศึกษา**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๒๕.

วิทย์ วิศทเวทย์. **ปรัชญาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

วีไล ตั้งจิตสมคิด. **การศึกษาและความเป็นครูไทย**. กรุงเทพมหานคร : โอเอสปริ้นท์ติ้งเฮาส์, ๒๕๔๖.

ศักดิ์ดา ปรารงค์ประทานพร. **ปรัชญาการศึกษาฉบับพื้นฐาน**. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๖.

สถิต วงศ์สวรรค์. **ปรัชญาเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : รวมสาส์น, ๒๕๐๔.

สนิท ศรีสำแดง. **พุทธศาสนากับหลักการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : นีลนาราการพิมพ์, ๒๕๓๔.

สาโรช บัวศรี. **ความคิดบางประการทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๒๔.

_____. **ปรัชญาการศึกษาในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๘.

_____. **ปรัชญาการศึกษาในประเทศไทย**. จุดยืนและทิศทางการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๑๘.

สุภร ศรีแสน. **ปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : อภิชาตการพิมพ์, ๒๕๒๖.

สุรชัย ศิริไกร. **การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว**. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คปไฟ, ๒๕๔๒.

สุนทร โคตรบรรเทา. **ปรัชญาการศึกษา สำหรับผู้บริหาร**. กรุงเทพมหานคร : ปัญญาชน, ๒๕๕๓.

สุลักษณ์ ศิวรักษ์. **ปรัชญาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๕๔.

แสง จันทร์งาม. **วิธีสอนของพระพุทธเจ้า**. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

_____ . ศาสนาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๔.

อัศวพงษ์ สัจจวาจิต. **ปรัชญาการศึกษาแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**. กรุงเทพมหานคร : แอล.ที.เพรส, ๒๕๔๖.

เอกวิทย์ ณ ถกลาง. **เพื่อความเข้าใจสาระและธรรมชาติของการศึกษา**. ใน วรรณไวทยาภรณ์ บัณฑิตศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑.

(๒) บทความ:

ปานตา ใช้เทียมวงศ์. “การศึกษาปฐมวัยเปรียบเทียบ”. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๓.

มหาสิลา วีระวงส์. “ชีวิตผู้ซำ (อัตชีวประวัติของข้าพเจ้า)” **ศิลปวัฒนธรรม** ๒๖, (๑๐ สิงหาคม, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐.

หอมหวล บั้วระภา. “พระพุทธศาสนาภายใต้อุดมการณ์สังคมนิยม ๒๕๑๘-๒๕๓๓”. บทความนี้ได้รับทุนการตีพิมพ์เผยแพร่จากศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ **มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. ๒๙ มกราคม - เมษายน, ๒๕๕๕.

(๓) งานวิจัย

จอน หน่อแก้ว. “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพแบบบูรณาการของหลักสูตรวิชาชีพ”. **ศูนย์พัฒนาการงานวิชาชีพ แขวงอุดมชัย**. ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, ๒๐๐๘.

ธีระ รุญเจริญ. “รายงานการปฏิรูปการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”. (เอกสารรายงานต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ) มปท, ๒๕๔๑.

นัตยา ปิลันธนานนท์. “การพัฒนาความเป็นพลเมืองโลก”. ประมวลสาระชุดวิชาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๗.

ประมวล เพ็งจันทร์ (พร้อมคณะ). “**ปรัชญาการศึกษาไทย : ปัญหาและทางออก**”, ได้รับเงินทุนสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน, ๒๕๔๘.

พระคมแสง กนตสิริ (แก้วสีวัน). “การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคนิคปากปาสักนครหลวงเวียงจันทน์ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระมหาทองมา อรุณรสี (แสงอรุณ). “การศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาของสำนักอรรถิภาวนิยม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระวงศ์เพชร เพชรสวรรค์. “การบริหารงานวิชาการวิทยาลัยเทคนิคปากป้าสัณครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

วีระ ทองประสิทธิ์. “การศึกษารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพสาขางานยานยนต์ในสถานประกอบการ”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรอุตสาหกรรมดุสิตบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๕๐.

หอมหวล บั้วระภา. “พระพุทธศาสนาลาวภายใต้อุดมการณ์สังคมนิยม ๒๕๑๘-๒๕๓๓”. ได้รับทุนการตีพิมพ์เผยแพร่จากศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขงคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, (๒๙ ม.ค. - เม.ย. ๒๕๕๕).

อาคม สมบัติแก้ว. “การศึกษาแนวปรัชญาการศึกษาของครูอาจารย์และผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช”. **ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย** : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, ๒๕๓๕.

(๔) ภาษาลาว :

กระทรวงการวางแผน และการลงทุน. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๕ ปี ครั้งที่ VI 2006 – 2010**. นครหลวงเวียงจันทน์, 2006.

กระทรวงการวางแผน และการลงทุน. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ครั้งที่ VII 2011 – 2015**. นครหลวงเวียงจันทน์. ตุลาคม, 2011.

กระทรวงการวางแผน และการลงทุน. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ครั้งที่ VIII 2016 – 2020**. นครหลวงเวียงจันทน์. มิถุนายน, 2016.

กระทรวงยุติธรรม. **กฎหมาย และนิติกรรมในของเขต วัฒนธรรม – สังคม**, นครหลวงเวียงจันทน์ : กรมโฆษณาอบรมกฎหมาย, ๒๕๕๙.

กระทรวงยุติธรรม. **คู่มือแผนการพัฒนาศึกษา กองประชุมใหญ่ครั้งที่ ๙**. กระทรวงศึกษาและกีฬา, ๒๕๕๔.

กระทรวงศึกษาธิการ. **บทสรุปการปฏิบัติแผนพัฒนาศึกษา**. พิมพ์ที่ : กระทรวงศึกษา, 2007.

กระทรวงศึกษาธิการ. **วิสัยทัศน์ยุทธศาสตร์พัฒนาศึกษา 20 ปี 2001-2020. และแผนพัฒนา 10 ปี 2001-2010**. โรงพิมพ์กระทรวงศึกษา : เวียงจันทน์, 2001.

กระทรวงศึกษาธิการ. **แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูประบบการศึกษาแห่งชาติ 2006-2015**. นครหลวงเวียงจันทน์ : โรงพิมพ์สี่สะพาน, 2008.

กระทรวงศึกษาธิการ และ กีฬา. **วิสัยทัศน์ ปี ค.ศ. 2030. ยุทธศาสตร์ ถึง ค.ศ. 2025 และแผนการพัฒนาศึกษาและกีฬา 5 ปี ครั้งที่ 8**. ค.ศ. 2016-2020. นครหลวงเวียงจันทน์, ๒๕๕๘.

กองประชุมคณะกรรมการงานศูนย์กลางพรรคสมัยที่ 5. **มติเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.** อยู่
ส.ป.ป. ลาว. กันยายน, 2536.

กาด วันแหง. (แปล ลัดสหมี่ วงศ์สัก). **การศึกษาคนอนาคตในศตวรรษที่ ๒๑.** สำนักพิมพ์ และ
จำหน่ายแห่งรัฐ ส.ป.ป ลาว, ๒๐๐๒.

ไถสออน พมวิหาน. **เด็ดเดี่ยวนำเอาการศึกษา ไปก่อนกร้าวหนึ่ง.** นครหลวงเวียงจันทน์ : กระทรวง
ศึกษา-กีฬา และกรรมวิธีการ, ๒๕๒๒.

คำพา พอนแก้ว. **เมืองโขงในอดีต และ ปัจจุบัน.** โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน, 2010.

มติของกรรมการเมืองศูนย์กลางพรรคประชาชนปฏิวัติลาว. **เกี่ยวกับเวียดนามการศึกษาในระยะใหม่
ของการปฏิวัติ.** นครหลวงเวียงจันทน์ : โรงพิมพ์กระทรวงศึกษาธิการกีฬาและทำการ
พิมพ์วันที่ ๓๐ เดือน ๘, ๒๕๒๒.

มหาสิลา วีระวงส์. **ประวัติศาสตร์ลาว แต่โบราณถึง 1975.** เวียงจันทน์ : หอสมุดแห่งชาติ, ๒๕๔๔.

_____. **วิจนาอนุกรมภาษาลาว. สับปรับปรุงใหม่.** นครหลวงเวียงจันทน์ : จำปา การพิมพ์,
๒๕๔๙.

สำลิต บัวสีสะหวัด. **ประวัติการศึกษาลาว.** แผนกศึกษา-จิตวิทยา มหาลัยสร้างครูเวียงจันทน์,
1995.

เอกสารกองประชุมใหญ่ครั้งที่ ๙ พรรคประชาชนลาว. นครหลวงเวียงจันทน์ : วารสาร อลุนใหม่ โรง
พิมพ์แห่งรัฐ, ๒๕๕๔.

(๕) สื่่ออิเล็กทรอนิกส์ :

คณะสงฆ์ไชยบุรี. **บทความทั่วไปของการศึกษา.** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://beggermen.blogspot.com/2016/10/blog-post_27.html [๒๒/๑๑/๒๕๕๙].

เพลโต (Plato ๔๒๗ – ๓๔๗ ก่อน ค.ศ.), [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki/>
[๒๒/๑๑/๒๕๕๙].

สมจิต พันลัก. **ภาษาลาวล้านช้าง.** ฉบับค้นคว้า. สมมะนาการพิมพ์สปป. ลาว. พ.ศ. ๒๕๗๘.
[ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://lo.wikipedia.org/wiki/%>[๒๒/๑๑/๒๕๕๙].

(๖) ภาษาอังกฤษ :

Adward J. Power. **Education of Philosophy and The Education of Philosophy.** e.d.
Chritopher J. lueos London Mcmillam, 1982.

Brameld. **Philosophy of Education in Cultural Perspective.** New York : Dryden
Press, 1958.

- Butler. J.D. **Four philosophies their practices in education and religion**. New York : Harper and Row, 1968.
- Carter V. Good. **Dictionary of Education**. New York : McGraw-Hill book Company, 1973.
- Dewey John. **Democracy and Education**. ดร. อัครพงษ์ สัจจวาทิต. Nen York : The Free Press, 1916.
- _____. **Democracy and Education**, Op.cit., Nen York : The Free Press, 1916.
- Frederic C. Gruber. **Foundation for a Philosophy of Education**. New York : Thomas Crowell Company, 1961G. Max Wingo. **Philosophies of Education : An Introduction**. Lexington. Mass : D.C. Heat and Company, 1974.
- George F. Kneller. **Introduction to the Philosophy of Education**. New York : John Wiley and Sone, 1946.
- _____. **Introduction to the Philosophy of Education**. New York : John Wiley & Sons, 1971.
- George L. Newsone. **Philosophy of Education**. New Jersey : Prentice-Hill. Inc. Engle wood Cliffs, 1969.
- .Hornm. **The Philosophy of Education**. New York : The Mcmillan Company, 1927.
- Runes. D.D. **Dictionary of Philosophy**. Totowa. New Jersey. Littlefield. Adams, 1976.
- Theodore Brarneld. **Philosophy of Education in Cultural Perspective**. New York : Dryden Press, 1958.
- William E. Hocking. **The Role of Philosophy Preface to Philosophy**. New York : Ronald Press, 1946.

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : MONECHAI CHANTALA
- เกิด : วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๓๔
- สถานที่เกิด : แขวงไชยะบูลี (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว)
- ประวัติการศึกษา : ประถมศึกษาโรงเรียนบ้านปากตุง เมืองปากกลาย แขวงไชยะบูลี (ส.ป.ป. ลาว)
- : พ.ศ. ๒๕๔๗ มัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนวัดศรีสว่างวงศ์ เมืองปากกลาย แขวงไชยะบูลี
- : พ.ศ. ๒๕๕๑ มัธยมศึกษาตอนปลายวัดโสศรป่าหลวง นครหลวง เวียงจันทน์
- : พ.ศ. ๒๕๕๕ พุทธศาสตรบัณฑิต มจร. วิทยาเขตเชียงใหม่
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดผาลาด (สกทาคามี) เลขที่ ๑๐๑ หมู่ที่ ๑ ถนนศรีวิชัย ต. สุเทพ อ. เมือง จ. เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐